

Batur Ҳакимлар

Israillarning Қанааниylar билән jəng қилип, zeminini қисмən игилиxi

¹ Wə Yəxua wapat boloqandin keyin xundak boldiki, Israillar Pərwərdigardın: — Bizdin kim awwal qikiп Қанааниylar билən soқuxsun? — dəp soridi. □ ■

² Pərwərdigar səz қилип: — Yəhuda qiqsun; mana, Mən zeminni uning қolioqa tapxurdum, — dedi. □

³ U wakitta Yəhuda akisi Ximeonqa: — Sən mening билən билə Қанааниylar билən soқuxuxqa, manga qək taxlinip miras қilinoqan zeminoqa qiqsang, mənmu sanga qək taxlinip miras қilinoqan zeminoqa sən билən билə qikiп soқuximən, dewidi, Ximeon uning билən билə qikti. □

⁴ Yəhuda u yərgə qiqqanda, Pərwərdigar Қанааниylar wə Pərizziyləрни ularning қolioqa

□ **1:1 «Wə Yəxua wapat boloqandin keyin xundak boldiki...»** — muxu jumla «Wə» degən səz билən baxlinip, «Batur Ҳакимлар» degən kitabning «Yəxua» degən kitab билən ziq baqlanoqanlikini kərsitidu. «Yəxua» 24:33-ayətni kəring. Məzkur kitab «Yəxua» degən kitabning dawamidur. ■ **1:1 Ҳак.** 20:18 □ **1:2 «Yəhuda»** — muxu yərdə Yəhuda kəbilisini kərsitidu. □ **1:3 «Ximeon»** — muxu yərdə Ximeon kəbilisini kərsitidu. **«Sən mening билən билə Қанааниylar билən soқuxuxqa, manga qək taxlinip miras қilinoqan zeminoqa qiqsang,...»** — muxu ayəttiki «sən», «mən», «manga», «uning» degənlər kəbilidiki kəp adəmləрни kəristidu.

tapxurdi. Xuning bilən ular Bezək degən jayda ularni urup k̄irip, on ming adimini olturdi.

⁵ Ular Bezəktə Adoni-Bezək degən padixah bilən uqrixip k̄elip, uning bilən soquxup Qanaaniylar bilən P̄erizziyləрни urup k̄irdi. □

⁶ Adoni-bezək қақти, ular қоқлап берип, uni tutuwelip, қоллирининг қоңг бarmик̄и билən putlirining қоңг бarmик̄ини кesiwətti.

⁷ Xuning bilən Adoni-Bezək: — Əyni qaoqda қоллирининг қоңг бarmик̄и билən putlirining қоңг бarmик̄и кesiwetilgən yətmix padixah dastihinning tegidiki uwəqlarni terip yegənidi. Mana əmdi Huda mening k̄iloqanlirimni əzūmgə yandurdi, dedi.

Andin ular uni Yerusalemoqa elip bardi, keyin u xu yərdə ołdi.□

⁸ Yəhudalar Yerusalemoqa hujum k̄ilip xəhəрни ixoqal k̄ildi; ular u yərdə olturoquqilarni k̄iliqlap k̄irip, xəhərgə ot qoyuwətti.

⁹ Andin Yəhudalar qūxūp, taoqlik rayon, jənubdiki Nəgəw wə Xəfəlah oymanlikida turuwatqan Qanaaniylar bilən soquxti.■

¹⁰ Andin Yəhudalar Həbrondiki Qanaaniylaroqa hujum k̄ilip, Xexay, Ahiman wə Talmaylarni urup k̄irdi (ilgiri Həbron «Kiriya-Arba» dəp

□ **1:5 «Adoni-Bezək»** — bəlkim xu padixahning ismi əməs, bəlkim uning unwani boluxi mumkin; mənisi «Bezəkning əmiri». □ **1:7 «...Andin ular Adoni-Bezəkni** Yerusalemoqa elip bardi, keyin u xu yərdə ołdi» — Yəhuda wə Ximeonlarning Adoni-Bezəkni tirik қalduruxi Musa pəyoqəmbər wə Yəxua pəyoqəmbərninг bu taipilər toqrisida tapiloqiniqoqa hilap idi (məsilən, «Қan.» 7:16, «Yə.» 10:40, 11:12). ■ **1:9** Yə. 10:36;

11:21; 15:13

atilatti). □ ■

11 Andin ular u yərdin qikip, Dəbirdə turawatkanlarğa hujum kildi (ilgiri Dəbir «Kiriati-Səfər» dəp atilatti).■

12 Kaləb: — Kimki Kiriati-Səfərgə hujum kilip uni alsa, uningğa kızim Aksahni hotunlukğa berimən, degənidi.

13 Kaləbning ukisi Kenazning oqli Otniyəl uni ixoşal kildi, Kaləb uningğa kızı Aksahni hotunlukğa bərdi.

14 Wə xundak boldiki, kız *yatliq bolup* uning qexioğa barar qaşda, erini atisidin bir parqə yər soraxğa ündidi. Aksah exəktin qüxüxigə Kaləb uningdin: — Sening nemə təliping bar? — dəp soridi.□

15 U jawab berip: — Meni alahidə bir bərikətligəysən; sən manganə Nəgəwdin *qaojjirak* yər bərgənəkənsən, manganə birnəqqə bulaknimu bərgəysən, dedi. Xuni dewidi, Kaləb uningğa

□ **1:10 «Xexay, Ahiman wə Talmaylar»** — bu üç adəm gigant idi («Yə.» 15:14). ■ **1:10** Yə. 15:14 ■ **1:11** Yə. 15:15-19. □ **1:14 «Aksah exəktin qüxüxigə Kaləb uningdin ... soridi»** — bu ix səl sirlik tuyulidu. Nemixğa otniyəlning əzi bu tələpni qoymaydu? Aksah toyoğa baroqanda uning atisimu uningğa həmraş bolup baroqan bolsa kerək; xuning bilən Otniyəlningkigə baroqanda Aksah əzi aldirap ketip biwasitə atisioğa xu tələpni qoyoqan bolsa kerək.

üstün bulaklar bilən astin bulaklarni bərdi. □

16 Musaning keynatısının əwladliri boləan Keniylər Yəhudağa qoxulup «Ҳormilik Xəhər»din qikiп Aradning jənub tərpidiki Yəhuda qəligə berip, xu yərdiki həlk bilən billə turəanidi. □

17 Yəhuda bolsa akisi Ximeon bilən billə berip, Zəfat xəhiridə turuwatқан Қанаaniylarni urup қirip, xəhərni mutlək wəyran қildi; xuning bilən xəhərning ismi «Hormah» dəp ataləan. □

18 Andin Yəhudalar Gaza bilən uning ətrapini, Axkelon bilən uning ətrapini, Əkron bilən uning ətrapini qilidi.

19 Pərwərdigar Yəhuda bilən billə boləaq, ular taqlıq yurtni məqlup қilip aldi; ləkin jilədidikilərnı bolsa, ularning təmür jəng hərwiliri boləaqқа, ularni zeminidin

□ **1:15 «sən manga Nəgəwdin қақjirak yər bərgənikənsən»** — ibraniy tilida pəқət «sən manga Nəgəwdin yər bərgənikənsən...» deyilidu. Əməliyəttə Dəbir degən xəhər Nəgəwdə əməs (Nəgəw Yəhudaning jənubiy tərpidiki qəllük idi); həlki taqlıq rayonda idi. Ləkin ətrapida su az boləaqқа, Aksah xu yərnı «Nəgəwdək (demək, қақjirak) bir yər» dəp puritidu. □ **1:16 «Ҳormilik Xəhər»** — Yerihoning baxқа bir nami. Yəxua Yerihə xəhirini harabə қiləanidi («Yə.» 6:24); xunga «Ҳormilik Xəhər» muxu yərdə Yerihoning ətraplirini kərsətsə kerək. **«Musaning keynatısının əwladliri boləan Keniylər Yəhudağa qoxulup ... xu yərdiki həlk bilən billə turəanidi»** — bu həwərnı berixning səwəbi Keniylərnıng Yəhuda қəbilisidikilərgə boləan amraqlıқini kərsitixtin ibarət bolsa kerək. □ **1:17 «Hormah»** — buning mənisi «wəyran қilix».

қоқлиwetəlmidi. □

²⁰ Ular Musaning buyruқinidəк Hebronni Kaləbkə bərdi. Xuning bilən Kaləb Anakning uқ oқlini u yərdin қоқliwətti. ■

²¹ Lekin Binyaminlar bolsa Yerusalemda olturuwatқan Yəbusiylarni қоқlap қikiriwetəlmidi; xunga ta бүgүngiqə Yəbusiylar Binyaminlar bilən Yerusalemda billə turmaqta.

²² Yüsүpning jəməti Bəyt-Əlgə hujum kildi; Pərwərdigar ular bilən billə idi.

²³ Yüsүpning jəməti Bəyt-Əlning əһwalini bilip kelixkə qarlıoқuқilarni əwətti (ilgiri xəһərning nami Luz idi). ■

²⁴ Qarlıoқuқilar xəһərdin bir kixining қikip keliwatқinini bayқap uningoқa: — Xəһərgə kiridioқan yolni bizgə kərsitip қоysang, sanga xapaət kərsitimiz, — dedi.

²⁵ Xuning bilən xu kixi xəһərgə kiridioқan yolni ularoқa kərsitip қоydi. Ular berip xəһərdikilərnin urup қiliqlidi; lekin u adəm bilən ailisidikilərnin aman қоydi. □

²⁶ U adəm keyin Ҳittiylarning zeminiоqа berip, xu yərdə bir xəһər bərpа қilip, namini Luz dəp atidi. Ta бүgүngiqə uning nami xundақ atalmаqta.

□ **1:19 «...jiloқidikilər»** — baxқа birhil tərјimisi: «... təwən yurttikilər». ■ **1:20** Qel. 14:24; Yə. 14:13 ■ **1:23** Yar. 28:19 □ **1:25 «... xu kixi xəһərgə kiridioқan yolni ularoқa kərsitip қоydi»** — Yüsүpning jəmətidikilər xəһərnin allikaқan қorxiwaloқanidi; bu kixi xəһərgə kiridioқan məһpiy yolni kərsitip қоyoқan ohxaydu.

27 Lekin Manassəhlər bolsa Bəyt-Xeanni wə uningə qaraxlık kəntlərnı, Taanakni wə uningə qaraxlık kəntlərnı ixəal kilmidi; ular Dor wə uningə qaraxlık kəntlərdiki həlkni, Ibleam wə uningə qaraxlık kəntlərdiki həlkni, Megiddo wə uningə qaraxlık kəntlərdiki həlkni qoqliwətmidi, zeminni almidi; Kanaaniylar xu zeminda turuwerixkə bəl baqlıqanıdı. □ ■

28 Israil barəanseri küqəygəqkə Kanaaniylarnı əzlırigə həxarqi kılıp bekindurdi, lekin ularnı əz yərliridin pütünləy qoqliwətmidi.

29 Əfraimlarmu Gəzərdə turuwatqan Kanaaniylarnı qoqliwətmidi; xuning bilən Kanaaniylar Gəzərdə ular bilən billə turıwərdi. □ ■

30 Zəbulun nə Kitronda turuwatqanlarnı nə Naħalolda turuwatqanlarnı qoqliwətmidi; xuning bilən Kanaaniylar ularning arisida olturaklıxip, ularə həxarqi mədikar boldi. □

31 Axir bolsa nə Akkoda turuwatqanlarnı nə Zidonda turuwatqanlarnı qoqliwətmidi, xundakla Aħlab, Akzib, Həlbah, Afək Rəħoblarda turuwatqanlarnımu qoqliwətmidi. □

32 Xuning bilən Axirlar xu zeminda tu-

□ **1:27 «Manassəhlər»** — oqurmənlərnıng esidə barki, Yüsüp qəbilisi Manassəh qəbilisi wə Əfraim qəbilisi dəp ikkigə bəlünətti. ■ **1:27** Yə. 17:11, 12 □ **1:29 «Əfraimlarmu...»** — yukirikı 27-ayəttiki izahatni kərüng. Yüsüp qəbilisi Manassəh qəbilisi wə Əfraim qəbilisi dəp ikkigə bəlünətti. ■ **1:29** Yə. 16:10 □ **1:30 «Naħalol»** — yaki «Naħalal». □ **1:31 «Afək»** — yaki «Afik».

ruwatqanlarning arisida, yəni Qanaaniylarning arisida olturaqlixip qaldı; ular Qanaaniylarni öz yeridin qoqliwətmidi.

³³ Naftalılar nə Bəyt-Xəməxtə turuwatqanlarni nə Bəyt-Anatta turuwatqanlarni qoqliwətmidi; xuning bilən ular xu zeminda turuwatqanlarning arisida, yəni Qanaaniylarning arisida olturaqlixip qaldı; Bəyt-Xəməx wə Bəyt-Anattiki həlk ularqa həxarqi mədikar boldi.

³⁴ Amoriylar Danlarni taqlik rayonqa məjburiy həydəp qikiriwetip, ularni jiləqa-tüzlənglikkə qüxüxkə yol koymidi.

³⁵ Amoriylar Hərəs teqi, Ayjalon wə Xaalbimda turuwerixkə niyət baqliqanidi; lekin Yüsüp jəmətining qoli küqəygəndə, Qanaaniylar ularqa həxarqi mədikar boldi.

³⁶ Amoriylarning qegrisi bolsa «Serik Exək dawini»din qoram texioqa ötüp yuqiri təripigə baratti.□

2

Pərwardigarning Pərixsisining Israiloqa tənbiş berixi

□ **1:36 «Serik Exək dawini»** — bəzidə (ibraniy tiloqa əgixip) «Akrabbim dawini» dəp atilidu. **qoram texi** — yaki «Sela». **«Amoriylarning qegrisi ... «Serik Exək dawini»din qoram texioqa ötüp yuqiri təripigə baratti»** — baxka birhil təjimişi: «Amoriylarning qegrisi bolsa «Serik Exək dawini»diki qoram texidin tartip yuqiri təripigə baratti».

1 Пәрвәрдигарнинг Пәриxtиси Gilgaldin Bokimoҗa kelip: — Mән silәrni Misirdin qikirip, atabowiliringlaroҗa kәsәм kilip bәrgән zeminoҗa elip kelip: «Mән silәr bilән kiloҗan әhdәмni әbәdgiqә bikar kilmәymән; □ ■

2 Lekin silәr bu zeminning hәlki bilән hеqқandақ әhdә baqlimanglar, bәlki ularning qurbangahʻlirini buzup taxlixinglar kerәk» — degәnidim; lekin silәr Mening awazimoҗa kulақ salmidinglar. Bu silәrning nemә kiloҗininglar?! ■

3 Xunga Mән *xu qaoҗda* silәrgә: «*Xundақ kilsanglar* ularni silәrning aldinglardin koqliwәtmәymән; ular bikininglaroҗa yantақ bolup sanjilidu, ularning ilаhʻliri silәrgә tortuzақ bolidu» — dәp аgаhʻlandurdum, — dedi. □ ■

4 Пәрвәрдигарнинг Пәриxtиси barlik Israillaroҗa bularni degәndә, ular ün selip yioҗlap ketixti.

5 Xuning bilән bu jayning nami «Bokim» dәp qoyuldi; ular *xu yәrdә* Пәрвәрдигaroҗa atаp qurbanliklarni sundi. □

□ **2:1 «Пәрвәрдигарнинг Пәриxtиси»** — «tәbirlәr»ni kәrüng.

■ **2:1** Yar. 17:7; Mis. 23:20-22; Қан. 29:13, 14 ■ **2:2**

Қан. 7:2; 12:3 □ **2:3 «ular bikininglaroҗa yantақ**

bolup sanjilidu» — yaki «ular silәrni kiltақlaroҗa quxuridu».

■ **2:3** Mis. 23:33; 34:12; Қан. 7:16; Yә. 23:13 □ **2:5**

«Bokim» — mәнisi «yioҗlioҗuqilar». «... **ular xu yәrdә**

Пәрвәрдигaroҗa atаp qurbanliklarni sundi» — bu ixқа

қarioҗanda, «Пәрвәрдигарнинг Пәриxtиси» аyan болоҗan qaoҗda,

xu yәrlәrdә qurbanlik kilsa bolatti. Adәttә pәkәt Huda bekitkән

jaydila qurbanlik sunuxқа bolatti («Қан.» 12:5-14ni kәrüng).

Yəxua pəyojəmbərning dəwridin keyin boləjan ixlar

⁶ Yəxua həlkni tarkitiwetiwidi, Israillar hərkaysisi əzlrigə miras qilinəjan zeminni igiləx üqün kaytip ketixti. ■

⁷ Yəxuaning pütkül həyat künliridə, xundakla Yəxuadin keyin qaləjan, Pərwərdigarning Israil üqün qiləjan həmmə karamət əməllirini obdan bilgən aqsakallarning pütkül həyat künliridimu *Israil* həlki Pərwərdigarning ibaditidə bolup turdi.

⁸ Əmdi Nunning oqli, Pərwərdigarning quli Yəxua bir yüz on yexida wapat boldi.

⁹ Ular uni elip berip, Əfraim taqlıq rayonida, Gaax teqlining ximal tərpidiki öz miras ülüxi boləjan Timnat-Serah degən jayda dəpnə kildi.

□

¹⁰ Bu dəwrdikilərnin həmmisi *əlip* öz ata-bowilirioğa qoxulup kətti; ulardin keyin Pərwərdigarnimu tonumaydiojan, xundakla uning Israil üqün qiləjan əməllirini bilmigən bir dəwr pəyda boldi.

Israilning gunahni üzlüksiz təkrarlıxi

¹¹ Xuningdin tartip Israil Pərwərdigarning nəziridə rəzil boləjanni qilip Baal-butlarning ibaditigə kirixti.

¹² Ular əzlrini Misir zeminidin qikirip elip kəlgən ata-bowilirining Hudasi Pərwərdigarni taxlap, ətrapidiki taipilərnin ilahliridin

■ 2:6 Yə. 24:28 □ 2:9 «Timnat-Serah» — yaki «Timnat-Ҳərəs».

boləqan yat ilahlarəqə əgixip, ularəqə bax urup, Pərwərdigarning qəzipini kəzəqidi.

13 Ular Pərwərdigarni taxlap, Baal wə Axərahlarıning qulluqəqə kirixti. □

14 Buning bilən Pərwərdigarning qəzipi Israiləqə tutixip, harab qilinsun dəp, u ularni talan-taraj qiləqəqilarning kəliəqə taxlap bərdi, yənə ətrapidiki dūxmənlirining kəliəqə tapxurup bərdi; xuning bilən ular dūxmənlirining aldidə bax kətürəlmidi. ■

15 Ular kəyərgə barmisun, Pərwərdigarning kəli ularni apət bilən urdi, huddi Pərwərdigarning deginidək, wə Pərwərdigarning ularəqə kəsəm kəliəqənidək, ular tolimu azabliq hələtkə qūxūp kəldi. ■

16 Andin Pərwərdigar *ularning arisidin* batur həkimlarni turəquzdi, ular *Israillarni* talan-taraj kəliəqəqilarning kəlidin kətqəzup qikti.

17 Xundəqtimu, ular əz həkimliəqə quləqə salmidi; əksiqə ular yat ilahlarəqə əgixip buzəqkləqə qilip, ularəqə bax urup qəkəndi; əta-bəwilirining mənqəqəqən yəlidin, yəni Pərwərdigarning əmlirigə itəət kəlix yəlidin tezla qikəp kətəti; ular həq itəət kəlmidi.

18 Pərwərdigar kəqəqaniki ular üqən batur həkimlarni turəquzsa, Pərwərdigar həman xu batur həkim bilən billə bolətti, batur həkimning həyat kənliridə ularni dūxmənlirining kəlidin kətqəzup qikətti; qənki ularni harləp əzqənlər

□ **2:13** «*Axərahlar*» *yəki Axərah butlar*» — bəlkim butpərəslikkə bəqəixlənəqən dərəhliklərdur. Dərəhlər bəlkim əyal but xəklidə oyuləqən yəki nəqixləngən boluxi mumkin.

■ **2:14** Zəb. 44:12-14; Yəx. 50:1 ■ **2:15** Law. 26; Qən. 28

tüpəylidin kətürülgən ah-zarlarni angliqan Pərwərdigar ularqə iqini aqritatti.

¹⁹ Lekin batur Һakim əlöp ketixi bilənla, ular arkisioqə yenip, yat ilahlarqə əgixip, ularning kulluqioqə kirip, ularqə bax uruxup, əzlrini ata-bowiliridinmu ziyadə buloqaytti; ular nə xu qilmixliridin tohtimaytti, nə əz jahil yolidin heq yanmaytti. ■

²⁰ Xuning bilən Pərwərdigarning oqəzipi Israiloqə qattik tutaxti, U: — «Bu həlk Mən ularning ata-bowiliriqə tapilioqan əhdəmni buzup, awazimoqə kulak salmioqini üqün,

²¹ buningdin keyin Mən Yəxua əlgəndə bu yurttə qalduroqan taipilərdin heqbirini ularning aldidin qoqliwətməymən; ■

²² buningdiki məqsət, Mən xular arkilik Israilning ularning ata-bowiliri tutqandək, Mən Pərwərdigarning yolini tutup mangidioqan-mangmaydioqanlikini sinaymən» — dedi.

²³ Xuning bilən Pərwərdigar xu taipilərnə qaldurup, ularnə dərһalla zeminidin məһrum qilip qoqliwətmidi nə Yəxuaning qolioqimu tapxurup bərmigənidi. □

3

¹ Təwəndikilər Pərwərdigar Qanaaniylar bilən

■ **2:19** Ҳак. 3:12 ■ **2:21** Yə. 23:13 □ **2:23** «**Xuning bilən Pərwərdigar xu taipilərnə qaldurup, ularnə ... nə Yəxuaning qolioqimu tapxurup bərmigənidi**» — bu ayətlər, yəni 10-23-ayətlər «Batur Ҳакимлар» degən kitabning kışka yəkünidin ibarəttur.

bolоqan jəngni bexidin otkūzmiqən Israilning *əwladlirini* sinax üqün qaldurup qoyoqan taip-
ilər

² (U Israillarning əwladlirini, bolupmu jəng-
uruxlarni kərüp bakmiqanlarni pəqət jəngni
өгünsun dəp qalduroqanidi): —

³ — ular Filistiyləarning bəx əmirliki, bar-
lik Qanaaniylar, Zidonluqlar wə Baal-Ҳərmon
teqidin tartip Hamat eғizioiqə Liwan taolikiqida
turuwatqan Ҳiwiylar idi; □

⁴ Ularni qaldurup qoyuxtiki məqsiti Israilni
sinax, yəni ularning Pərwərdigarning Musaning
wasitisi bilən ata-bowiliriqə buyruoqan
əmlirini tutidioqan-tutmaydioqanlikini bilix
üqün idi.

⁵ Xuning bilən Israillar Qanaaniylar, yəni
Ҳittiylar, Amoriylar, Pərizziylər, Ҳiwiylar wə
Yəbusiylar arisida turdi;

⁶ Israillar ularning kizliriqə oylinip, öz kizlirini
ularning oqulliriqə berip, ularning ilahlirining
qulluqiqa kirdi.

□ **3:3 «Hamat eғizioiqə...»** — yaki «Libo-Ҳamatkiqə...».

«Batur Ҳакимлар»ning Dəvri

«Batur ҳақимлар»ning дəври

Birinqi «batur ҳақим» — Otniyəl

7 Israililar Pərwərdigarning nəziridə rəzil boləanni kəlip, əz Hudasi Pərwərdigarni untup, Baallar wə Axərahlarıning kulluqiə qirdi.

8 Xuning bilən Pərwərdigarning oəzi pi Israiloə tutixip, ularni Aram-Naharaimning padixahi Kuxan-Rixataimning kolioə tapxurdi. Bu tərکیدə Israililar səkkiz yiləiqə Kuxan-Rixataimoə bekindi boldi. □

9 Israililar Pərwərdigarəə pəryad kətürgəndə, Pərwərdigar ular üqün bir kətquzoquqini turoquzup, u ularni kətquzdi. U kixi Kaləbning inisi Kenazning oqli Otniyəl idi.

10 Pərwərdigarning Rohi uning üstigə qüxüp, u Israiloə həkimlik kildi; u jənggə qikiwidi, Pərwərdigar Aramning padixahi Kuxan-Rixataimni uning kolioə tapxurdi; buning bilən u Kuxan-Rixataimning üstidin oqalib kəldi. □

11 Xuningdin keyin zeminda kirik yiləiqə amannik boldi; Kenazning oqli Otniyəl aləmdin ətti.

Israilning yənə gunah kili xi wə jazalinixi, «batur həkim əhud»

12 Andin Israililar yənə Pərwərdigarning nəziridə rəzil boləanni kildi; ular Pərwərdigarning nəziridə rəzil boləanni kiloəqqa, u Moabning padixahi Əglonni Israil bilən kərixilixixka küqləndürdi.

□ **3:8 «Hamat eoziəiqə...»** — «Aram-Naharaim» yaki «Mesopotamiya», yəni «Ikki dəryaning otturisidiki rayon».

□ **3:10 «Aram»** — «Suriyə»ning kədimki nami.

13 U Ammoniylar wə Amaləkiylərnı ɵzıgə tar-
tip, jənggə qıqıp Israilni urup kırıp, «Ҳormilik
Xəhər»ni ixoqal kıldı. □

14 Buning bilən Israillar on səkkiz yiloqıqə Moab-
ning padıxaһı Əglonqə bekindi boldi.

15 Xuning bilən Israillar Pərwərdigarqə
pəryad kətürdi; Pərwərdigar ular üqün bir
kütquzoquqi, yəni Binyamin kəbilisidin bolıqan
Gəraning oqlı Əһudni turıquzdi; u solhay
idi. Israil uning qoli bilən Moabning padıxaһı
Əglonqə sowoqat əwətti.

16 Əmdi Əһud ɵzıgə bir gəz uzunlukta ikki bislik
bir xəmxər yasatqanidi; uni kiyimining iqıgə,
ong yotisining üstıgə kısturuwaldi;

17 U xu Һaləttə sowoqatni Moabning padıxaһı
Əglonning aldıqə elıp kəldi. Əglon tolimu semiz
bir adəm idi.

18 Əһud sowoqatni təkdım kılıp bolıqandin
keyin, sowoqatni kətürüp kəlgən kixilərnı
kətküzüwətti;

19 andin ɵzi Gilgalning yenidiki tax oymilar
bar jaydin yenip, padıxaһning kexıqə kelip:
— Əy padıxaһ, məndə ɵzlırigə dəydiqan bir
məһpiyətlik bar idi, — dewidi, padıxaһ: —
Jim tur! — dedi. Xuning bilən ətrapidiki
hızmətkarlarıning Һəmmisi sirtqə qıqıp kətti.□

□ **3:13 «Hormilik Xəhər»** — Yerihoning baxqa bir nami.

□ **3:19 «Gilgalning yenidiki tax oymilar bar jay...»** — yaki
«Gilgalning yenidiki tax oymilar bar jay oyma butlar...» yaki
«Gilgalning yenidiki taxlıqlar...». **«Jim tur!»** — bu buyruk
muxu yərdə «Bu məһpiy Һəwərnı hızmətkarlırim aldida demə,
mən halıy boluxum kerək» degən mənıdə bolsa kerək. Xunga
hızmətkarlıri qekinidu.

20 Andin Əhud padixahning aldioʻa keldi; padixah yaloʻuz salkin balihanida olturatti. Əhud: — Məndə sili üqün Hudadin kəlgən bir səz bar, dewidi, padixah orunduktin qopup ərə turdi.

21 Xuning bilən Əhud sol qolini uzitip ong yotisidin xəmxərnı suqurup elip, uning qorsikioʻa tikti.

22 Xundak qilip xəmxərnıng dəstisimu tioʻi bilən qoxulup kirip kətti, semiz eti xəmxərnı kisiwaloʻaqqa, Əhud xəmxərnı qorsikidin tartip qikiriwalmidi; üqəy-pokı arkıdin qikti. □

23 Andin Əhud dalanoʻa qikip, balihanining ixiklirini iqidin etip quluplap koydi.

24 U qikip kətkəndə, padixahning hizmətqiliri kelip qarisa, balihanining ixikliri quluplaklik idi. Ular: — Padixah salkin eydə qong tərətkə olturoʻan bolsa kerək, dəp oylidi. □

25 Ular uzun saqlap kirmisək sət bolarmu dəp oylaxti; u yənıla balihanining ixiklirini aqmioʻandin keyin, aqquqni elip ixiklərnı eqiwidi, mana, hojisining yərdə əlük yatkinini kərđi.

26 Əmdi ular ikkilinip qarap turoʻan waqtida, Əhud qeqip qikqanidi; u tax oymilar bar jaydin ətüp, Seirahqa qeqip kəlgənidi.

27 Xu yərgə yətkəndə, u Əfrayim taʻqlik rayonida

□ **3:22** «... **üqəy-pokı arkıdin qikti**» — ayətnıng bu ahirkı qısmıning baxqa ikki-üq tərjimiliri bar: «u (xəmxər) arkıdin qikti», «u (xəmxər) ikki puti otturisidin qikti», «u (Əhud) (balihanining) kəynidin qikti». □ **3:24** «**qong tərətkə olturoʻan bolsa kerək**» — ibraniy tilida: «putlirini yapqan bolsa kerək» degən səzlər bilən ipadiliniđu.

kanay qeliwidi, Israillar uning bilən birgə taqlıq rayondın qüxti, u aldida yol baxlap mangdi.

28 U ularoqa: — Manga əgixip yürümlar, qünki Pərwərdigar duxminımlar Moabiylarni qolunqlaroga tapxurdi, — dewidi, ular uningoga əgixip qüxüp, İordan dəryasining keqiklirini tosüp, heqkimni etküzmidi.

29 U waqıtta ular Moabiylardın on mingqə əskərnı ɵltürdi; bularning həmmisi təmbəl palwanlar idi; ulardın heqbir adəm keqip kütulalmidi.□

30 Xu küni Moab İsrailning qolida besikturuldi. Zemin səksən yiloiqə aman-tinqlıqta turdi.

Xamgar

31 Əhüddin keyin Anatning oqlı Xamgar həkım boldi; u altə yüz Filistiyəlıknı biraqla kala sanjıoq bilən ɵltürdi; umu İsrailni kütquzdi.□

□ **3:29 «...ular Moabiylardın on mingqə əskərnı ɵltürdi...»** — bu on mingqə əskər bəlkim Moabning Israillarnı kulluqta qing tutup turux üqün İsrail zeminini idarə kılıxqa qalduroqan qoxuni bolsa kerək. Əhüdning İordan dəryasining keqiklirini tosuxı ularning Moab zeminioga keqix yolını tosuxın ibarət idi. «... **təmbəl palwanlar...**» — yaki «... semiz palwanlar...».

□ **3:31 «Əhüddin keyin Anatning oqlı Xamgar həkım boldi... umu İsrailni kütquzdi»** — Xamgarning Filistiyələr bilən jəng kılolanlıkı uning İsrailning məqrıb tərıpidə, dengiz boyidiki tüzlənqliktə həkım ikənlikini kərsıtixı mumkin. 4:1gə qarıoqanda, «Dəborah wə Baraq» Xamgar bilən zamandax bolsa kerək; lekin ular zeminning ximal wə xərək tərıpidə həkımlik kılatti.

4

Dəborah wə Baraq

¹ Əmdi Əhud wapat bolqandin keyin Israillar Pərwərdigarning nəziridə yənə rəzil bolqanni qilqili turdi.

² Xuning bilən Pərwərdigar ularni Qanaaniylarning padixahi Yabinning qolioqa taxlap bərdi. Yabin Ҳazor xəhiridə səltənət qilatti; uning qoxun sərdarining ismi Sisera bolup, u Ҳaroxət-Goyim degən xəhərdə turatti.

□ ■

³ Israillar Pərwərdigarqa nalə-pəryad kətürdi, qünki Yabinning tokqüz yüz təmür jəng Һarwisi bolup, Israillarqa yigirmə yildin buyan tolimu zulum qilip kəlgənidi.

⁴ U waqıtta Lapidotning hotuni Dəborah degən ayal pəyoqəmbər Israilqa Һakim idi.

⁵ U Əfraim taqlıqidiki Ramah bilən Bəyt-Əlning otturisdiki «Dəborahning horma dərihi»ning tüwidə olturatti; barlıq Israillar dəwaliri toqrisida Һəkülüm soriqlı uning kexioqa kelətti.

⁶ U adəm əwətip Naftali yurtidiki Kədəxtin Abinoamning oqlı Baraqni qakirtip kelip, uningqa: — Mana, Israilning Hudasi Pərwərdigar *mundaq* əmr qilqan əməsmu?! U: — Sən berip Naftalılar kəbilisi Һəm Zəbulun kəbilisidin on

□ **4:2 «Qanaaniylarning padixahi Yabin...»** — «Yabin» Ҳazor padixahining ismi əməs, bəlki uning unwani boluxi mumkin. «... **Yabinning qolioqa taxlap bərdi**» — ibranıy tilida «Yabinning qolioqa setip bərdi». «**Ҳaroxət-Goyim degən xəhər...**» — yaki «Taipılərnıng ormanlıq xəhiri». ■ **4:2** 1Sam. 12:9

ming adəmni özüng bilən billə elip Tabor teoioqa qikkin; □ ■

7 xuning bilən Mən Yabinning qoxun sərdari Siserani jəng Һarwiliri wə qoxunliri bilən qoxup Kixon ekining boyioqa, sening qexingoa baroqusi niyətke selip, uni qolungoa tapxurimən degən, — dedi.■

8 Baraq uningoa: — Əgər sən mən bilən billə barsang, mənmu barimən. Sən mən bilən barmisang, mənmu barmaymən! — dedi.

9 Dəborah jawabən: — Maqul, mən sən bilən barsam baray; Һalbuki, səpiring sanga Һeq xaxərəp kəltürməydu; qünki Pərwərdigar Siserani bir ayal kixining qolioqa tapxuridu, — dedi. Xuning bilən Dəborah qopup Baraq bilən billə Kədəxkə mangdi.□

10 Baraq Zəbulunlar wə Naftalilarni Kədəxkə qakirtti; xuning bilən on ming adəm uningoa əgəxti; Dəborahmu uning bilən qikti

11 (xu qaqda keniylərdin boləjan Һəbər özini Musaning keynatisi Һobabning nəslidin boləjan keniylərdin ayrip qikip, Kədəxning yenidiki Zaanaimning dub dərihining yenida qedir tikkənidi).■

□ 4:6 «... Pərwərdigar mundaq əmr qiloqan əməsmu?!» — yaki «... Pərwərdigar sanga əmr qiloqan əməsmu?». ■ 4:6 İbr. 11:32 ■ 4:7 Zəb. 83:9-10 □ 4:9 «... Pərwərdigar Siserani bir ayal kixining qolioqa tapxuridu» — İbraniy tilida «Pərwərdigar Siserani bir ayal kixining qolioqa setip beridu». ■ 4:11 Qəl. 10:29

Tabor teoqining mənzirisı (Yizrə'əl tüzlənglikidin qaraydıoan)

12 Əmdi Siseraoqa: — Abinoamning oqli Baraқ Tabor teoqioa qıkıptu, degən həwər yətküzüldi.

13 Xuni anglap Sisera barlıq jəng hərwilirini, yəni tokkuz yüz tēmür jəng hərwisini wə barlıq əskərlirini yioip, Ҳaroxət-Goyimdin qıkip, Kixon ekınining yenida toplidi.

14 Dəborah Baraқqa: — Qopkin; bügün Pərwərdigar Siserani sening qolungoqa tapxuridioan kündür. Mana, Pərwərdigar aldingda yol baxlıoılı qıkti əməsmu?! — dedi. Xuni dewidi, Baraқ wə on ming adəm uningoa əgixip Tabor teoqidin qüxti.

15 Pərwərdigar Siserani, uning həmmə jəng hərwiliri wə barlıq qoxunini qoxup Baraқning kılıqi aldida tiripirən kildi; Sisera əzi jəng

hərwisidin qüxüp, piyadə qeqip kətti.■

16 Baraq jəng hərwilirini wə qoxunni Həroxət-Goyimğiə qoqlap bardı; Siseraning barlıq qoxuni kiliq astida yikildi, birimu kalmidi.

17 Ləkin Sisera piyadə qeqip, Keniylərdin boləjan Həbərning ayali Yaəlning qedirioqa bardı; qünki Həzorning padixahı Yabin bilən Keniylərdin boləjan Həbərning jəməti otturisida dostluq alakisi bar idi.

18 Yaəl Siserani qarxi elixqa qikip uningə: — Əy hojam, kirginə! Qorqma, meningkiğə kirgin, dedi.

Xuning bilən Sisera uning qedirioqa kirdi, u uning üstigə yotqan yepip koydi.

19 U uningə: — Mən ussap kəttim, manga bir otlam su bərginə, dewidi, ayal berip sūt tulumini eqip, uningə iqküzüp, andin yənə uni yepip koydi.■

20 Andin Sisera uningə: — Sən qedirning ixikidə saqlap turəin. Birkim kelip səndin: — Bu yərdə birərsi barmu, dəp sorisa, yok dəp jawab bərgin, — dedi.

21 Əmdi Həbərning ayali Yaəl kopup, bir qedir kozukini elip, qolida bolkini tutkiniqə xəpə qikarmay uning kexioqa bardı; u hər ip kətkəqkə, qattik uhlap kətkənidi. Yaəl uning qekisigə kozukni xundak qaktiki, kozuk qekisidin etüp yərgə kirip kətti. Buning bilən u öldi.

22 Xu qaoqda, Baraq Siserani qoqlap kəldi, Yaəl aldioqa qikip uningə: — Kəlgin, sən izdəp kəlgən adəmni sanga kərsitəy, — dedi. U

uning qedirioqa kirip қariwidi, mana Sisera ölük yatatti, kozuқ tehiqə qekisigə kekiklik turatti.

²³ Xundaq қilip, Huda xu күni Қанаан padixaһi Yabinni Israillarning aldida төwөн қildi.

²⁴ Xu waқittin tartip Israillar baroqanseri küqiyip, Қанаан padixaһi Yabindin üstünlükni игilidi; ahirda ular Қанаан padixaһi Yabinni yoқatti.

5

Nusrət nəzmisi

¹ Xu күni Dəborah wə Abinoamning oqlı Baraq mundaq nəzmə oқudi: —

² Israilda yetəқqilər yol baxlıoқini üqün,
Həlk ihtiyarən əzlrini pida қiloқini üqün,
Pərwərdigaroqa təxəkkür-mədhiyə oқunglar!

³ Əy padixaһlar, anglanglar,
Əy əmirilər, қulақ selinglar!

Mən, mən Pərwərdigaroqa atаp nəzmə oқuymən,
Mən Israilning Hudasi Pərwərdigaroqa küy ey-timən.

⁴ I Pərwərdigar, sən Seirdin қiққiningda,
Edomning yaylıқidin қiқip yürүх қiloқiningda,
Yər titrəp, asmanlardin sular tamқidi,
Xundaq, bulutlar yamoқurlirini yoқdurdi;■

⁵ Taoqlar Pərwərdigarning aldida төwrəndi,
Ənə Sinay teoқimu төwrinip kətti,

■ 5:4 Zəb. 68:7, 8, 9

Israilning Hudasi Pərwərdigarning aldida. □ ■
 6 Anatning oqli Xamgarning künliridə,
 Həm Yaəlning künliridə,
 Qong yollar taxlinip kəlip,
 Yoluqilar əgri-tokay qiəqir yollar bilən mangatti;
 7 Israilda əzimətlər yoqap kətti,
 Taki mənki Dəborah kəzoqilip,
 Israilda bir ana süpitidə pəyda boləqinimətiqə. □
 8 *Israillar* yengi ilahlarni tallidi;
 Urux dərweziliriəqa yetip kəldi.
 Kiriq mingqə Israillikning arisida,
 Ya bir kalkan ya bir nəyzə tepilisiqu? □
 9 Kəlbim Israilning əmirlikigə kayildur,
 Ular həlk arisida əzlrini ihtiyarən pida kildi;
 Pərwərdigarəqa təxəkkür-mədhiyə oqunglar!
 10 I aq exəklərgə mingənlər,
 I nəpis zilqilərninğ üstidə olturoqanlar,
 I yolda yürənlər, kəngül bəlunglar! □
 11 Su əkilidiəqan jaylarda olja
 bəlxüwatkanlarning juxkun awazilirini

□ 5:5 «... Ənə Sinay teəqimu təwrinip kətti, Israilning Hudasi Pərwərdigarning aldida» — yaki «yəni Sinay teəqida ayan boləqan Hudaning aldida, — Israilning Hudasi Pərwərdigarning aldida». ■ 5:5 Mis. 19:18; Zəb. 68:15, 16, 17; 97:5 □ 5:7 «Israilda əzimətlər yoqap kətti» — yaki «Israilda kənt-kixlaqlar yoqap kətti». □ 5:8 «Urux dərweziliriəqa yetip kəldi» — demək, Israil tirik Hudani taxlap butlarni talliwəloqini üqün Hudaning xu jazasi ularning bəxiəqa qüxti. □ 5:10 «nəpis zilqilərninğ üstidə olturoqanlar» — yaki «tokumlarning üstidə olturoqanlar». «I aq exəklərgə mingənlər, i nəpis zilqilərninğ üstidə olturoqanlar, i yolda yürənlər...» — bu ayəttə puritiləqan mənə bəlkim «I, Israilda həzir rahət künlərninğ kərgüqilə, silər üqün öz həyatini təwəkkül qiləqanlarninğ əslənglar!» degəndək boluxi mumkin.

anglanglar!

Ular xu yərlərdə Pərwərdigarning həkkaniy əməllirini mədhıyiləp,

Uning Israildiki əzimətlirining həkkaniy əməllirini təriplixidu.

Xu waqıtta Pərwərdigarning həlki qüxüp dərwazilaroşa yetip kelip: —□

¹² «I Dəborah, oyoşan, oyoşan!

Oyoşan, oyoşan, oşəzəl eytkin!

Ornungdin tur, i Barak,

Əsirliringni yalap mang, i Abinoamning oşli!» — deyxidu.□

¹³ Mana həlkning az bir kəldisi aliyjanablaroşa əgixix üqün qüxti,

Pərwərdigarning həlki yenimoşa palwan kəbi qüxüp kəldi.□

□ **5:11 «Su əkilidioşan jaylarda olja bəlüxüwatқанлар...»**

— demək, nusrət qazanışanlıqtin hətta su əkəlgili qıkқанlarmu oljidin əzara bəlüxidu. Baxқа birhil tərjimisi: — «Okyaqılarning oşəwoşasidin kutuloşanlar su alidioşan jaylarda turup, Pərwərdigarning həkkaniy əməllirini mədhıyiləp, uning Israildiki əzimətlirining həkkaniy əməllirini təriplixidu. Xu waqıtta...». □ **5:12 «I Dəborah, oyoşan, oyoşan!**

... ornungdin tur, i Barak!...» — 12-ayəttiki nəzmə həlk kəcip qıkiwaləşan taşlıqtin aman-esən qüxüp, əz xəhirining dərwazilirišoşa kəlgəndə huxallıqıdin Dəborah wə Barakқа eytkan səyünüş səzliri bolsa kerək. □ **5:13 «Mana həlkning**

az bir kəldisi aliyjanablaroşa əgixix üqün qüxti — demək, Hudašoşa sadıq boləşan «həlk kəldisi» az bolsimu, Barak wə baxқа jasarətlik əzimətlərgə əgəxkən. Baxқа birhil tərjimisi: «Həlkning az bir kəldisi küqlüklərninğ üstidin oşalib kəldi».

«Pərwərdigarning həlki yenimoşa palwan kəbi qüxüp kəldi» — baxқа birhil tərjimisi: «Pərwərdigarning həlki zalimlaroşa qarxi qıkişқа mening yenimoşa qüxti». Bu ayətning yənə birnəqə hil tərjimiliri uqrixi mumkin.

14 Mana, Əfraimlardin Amaləktə yiltiz tartip қалоанлар кəлди;

Mana, Binyaminlarmu қowmliringoҗa қoxulup əgixip кəлди;

Makirdin əmirлər qūxūp кəлди,

Zəbulundin sərdarlıқ Һasisini tutқанлар yetip кəлди.□

15 Issakarning əmirлиri Dəborahoҗa қoxuldi;

Baraq nemə қилоан bolsa Issakarmu xundak қилиp,

Uning кəynidin јилоoҗa tap basturup etilip qūxti!

Rubəning ailə-jəmətliridikilərninг arisida xunqə uluq niyətlər кəlblirigə pūkūlgənididi!□

16 Sən nemixқа қotanlarning iqidə turup,

Қoylaroҗa qelinoҗan nəyninг awazini anglaxni halap қaldinг?

Rubəning ailə-jəmətliridikilərninг arisida xunqə uluq niyətlər кəlblirigə pūkūlgənididi!

17 Gileadlar bolsa Iordan dəryasining u təripidə turup қaldi;

Danlarmu nemixқа кемилərninг yenida tohtap қaldi?

Axirlar bolsa dengiz boyida *jim* olturuwaldi,

Dengiz қoltuқlirida turup қaldi.

□ 5:14 «**Mana, Əfraimlardin Amaləktə yiltiz tartip қалоанлар кəлди**» — Əfraim қəbilisi əslidə Amaləklərninг zeminini igiligən wə ularni Һəydiwətkənididi. «**Makirdin...**» — «Makir» muxu yərdə Manassəh қəbilisigə wəkillik қilidu.

□ 5:15 «**Rubəning ailə-jəmətliridikilərninг arisida**» — yaki «Rubəning eqinlirininг boyida». «**Rubəning ailə-jəmətliridikilərninг arisida xunqə uluq niyətlər кəlblirigə pūkūlgənididi!**» — bu naҺayiti Һəjwiy, kinayilik gəp. Rubənlərdə xunqə yūksək niyət boloқini bilən Һeqnemə қilmidi (16-ayətni kərunг).

18 Zəbulunlar janlirini ölümгә təwəkkül kildi;
Naftalilmu jəng məydanidiki yukiri jaylarda
həm xundak kildi!

19 Padixahlar həmmisi kelip, sokuxti,
Qanaaniylarning padixahlirimu uruxka qikti;
Taanakta, Megiddoning su boylirida uruxti.
Lekin bir'azmu kümüx olja alalmidi!

20 Asmanlarda yultuzlarmu jəng kildi,
Orbitiliridin Siseraqa qarxi jənggə atlandi.

21 Kixon dəryasining ekini *düxmənni* ekitip
kətti;

Xu kədimiy dərya, u Kixon dəryasidur!
Əy mening jenim, pütün küqüng bilən aloja
baskin!□

22 Ularning atlirining tuvaqliri takirang-takirang
kilmakta,

Tolparliri qapmakta, qapmakta.

23 Mərozqa lənət okunglar, dəydu
Pərwərdigarning Pərixlisi,

U yərdə olturoquqilarqa lənət okunglar,

Qattik lənət okunglar;

Qunki ular Pərwərdigarqa yardəmgə kəlmidi,

Zalimlarqa qarxi Pərwərdigarqa yardəmgə
kəlmidi.□

□ **5:21 «Kixon dəryasining ekini ularni ekitip kətti»** — muxu sözlər yukirikı «asmanlardiki yultuzlar jəng kildi» degən sözləni yorutidu. Yazda Kixon dəryasi ekınida su yok deyərlik bolidu; kixta küqlük akıdu. Xunga, xu huləsıgə kelımezki, hawa rayı əzgırıp, kəp yamoqur yaşkaqka, Kixon dəryasi texıp, Sisəranıng jəng hərwilirini ekitip kətti yaki ularni patkəkka paturup koydı (4-ayəttə xu qattik yamoqur tiləqa elinidu). □ **5:23 «Zalimlarqa qarxi Pərwərdigarqa yardəmgə kəlmidi»** — yaki «Baturlirini elip, Pərwərdigarqa yardəmgə kəlmidi».

24 Ayallar iqidə kəniylik Həbərning ayali Yaəl bəht-bərikətlənsun, Qedirda turoqan ayallar iqidə u bəht-bərikət tapsun!

25 Sisera su soriwidi, u uningəya süt bərди, Esilzadilərgə layik bir kaqida kaymak tutti;

26 U sol kolini qedir kozukiya, Ong kolini temürqining bolkisioya uzatti; Siserani urup, Bax səngükini qekip, Qekisidin yanjip ötküzüwətti.□

27 Sisera uning ikki putining arilikioya kiysaydi, U yikildi, u *өлүктәк* yatti, U uning ikki putining arilikioya kiysaydi, u yikildi, Kiysayoyan yərdə u yikilip, jan bərди.

28 Siseraning anisi pənjiridin sirtka səp saldi, U pənjirining rujikidin towlap: — «Uning jəng hərwisi nemixka xunqə uzakkiqə kəlməydu?

Jəng hərwilirining atlirining tuyak sadasi nemixka xunqə həyal bolidu? — dedi.

29 Uning dedəkliri arisida danalar jawab beridu, Xundakla, u dərwekə öz-əzigə jawab beridu: —

30 «Ular oljilirini yioyip bəluxüwatқан bolmisun yənə?!

Hər bir ərkəkkə *ayaoş asti kilixka* bir-ikkidin kız təgkəndu,

Siseraoş rəngdar kiyimlər,

□ 5:26 « *Yaəl* sol kolini qedir kozukiya, ... qekisidin yanjip ötküzüwətti» — bu ayətlərgə qarşıqanda Yaəl Siseraning bexioya kaqqan kozukni bolka bilən üç kətim uroqan.

Гүл кәxtиләнгән рәңгдар кийимләрдin олја тәгкәнду,

Bulangqining boynioqa aldi-kәyni kәxtilәngән рәңгдар кийимләр тәгкән bolsa керәк!□

³¹ I Pәrwәrdigar, Sening барлиқ дүxmәnliring әнә xundaq yokutulqay!

Lekin Seni sәygәnlәр kuyaxning әrlәwatқandiki қudritidәk күqlük bolqay!».

Xuning bilән zemin қirik yiloqiqә tinq-amanliқ tapti.

6

Israilning gunah қilixi, jazalinixi; Hudaning Gideonni ҳakimliққа qaqirixi

¹ Israillar Pәrwәrdigarning nәziridә rәzil bolqanni қildi; xuning bilән Pәrwәrdigar ularni yәttә yiloqiqә Midiyaniylarning қolioqa tapxurup bәrdi.

² U waқitta Midiyaniylar Israilning üstidin oqalib kelip, Israil Midiyaniylarning sәwәbidin әzliri üqün taqlardin, әngkürlәrdin wә қoram taxlardin panah jaylarni yasidi.□

³ Hәр ketim Israillar uruқ terioqanda xundaq bolattiki, Midiyaniylar, Amalәkiylәр wә mәxriktikilәр kelip ularqa һujum қilatti.

□ **5:30 «Bulangqining boynioqa aldi-kәyni kәxtilәngән рәңгдар кийимләр тәгкән bolsa керәк!»** — yaki «Mening boynumоqа ikki aldi-kәyni kәxtilәngән кийимләр олја қилиp тәгкән bolsa керәк!». □ **6:2 «қoram taxlardin panah jaylarni yasidi»** — yaki «қoroқanlardin panah jaylarni yasidi». Ibraniy tilida «istiҳkamliқ jaylardin panah jaylarni yasidi».

4 Ularoʻa hujum kilixka bargahlarni tikip, zemindiki hosulni wəyran kilip, Gazaqiqə Israiloʻa heqkandak axlik qaldurmay, ularning qoy, kala, exəklirinimu elip ketətti.

5 Qünki ular qekətkilərdək kəp bolup, əz mal-qarwiliri wə qedirlirini elip kelətti; ularning adəmliri wə təgiliri san-sanaksiz bolup, zeminni wəyran kilix üqün tajawuz kilatti.

6 Xuning bilən Israil Midiyaniylarning aldida tolimu har hələtkə qüxüp qaldi; andin Israillar Pərwərdigaroʻa nalə-pəryad kətürdi.

7 Midiyaniylarning dəstidin Israil Pərwərdigaroʻa pəryad kətürginidə xundak boldiki,

8 Pərwərdigar Israiloʻa bir pəyoʻəmbərnəni əwətti. U kelip ularoʻa: — Israilning Hudasi Pərwərdigar mundak dəydu: «Mən silərnəni Misirdin qikirip, «kulluk makani»din elip qikkanidim;

9 silərnəni misirliklarning kolidin, xundakla silərgə barlik zulum kiləuqilarning kolidin kutkuzup, ularni aldinglardin qoqliwetip, ularning zeminini silərgə bərdim

10 wə silərgə: «Mana, Mən Pərwərdigar silərnəni Hudayinglardurmən; silər Amoriylarning zeminida turəninglar bilən ularning ilahliridin qorqmanglar» degənidim. Lekin silər Mening awazimoʻa kulak salmidinglar», — dedi.■

11 Andin Pərwərdigarning Pərixtsisi kelip Ofrah degən jayda Abiezər jəmətidiki Yoaxqa təwə

boloqan dub dərihining tüwidə olturdi. U waqıtta *Yoaxning* oqli Gideon Midiyaniylarning *bulangqilikidin* saqlinix üqün xarab kəlqiki iqidə buoqday tepiwatatti. □

12 Pərwərdigarning Pərixtsisi uningqə körünüp: — Əy jasarətlik palwan, Pərwərdigar sən bilən billidur! — dedi.

13 Gideon uningqə jawab berip: — I hojam, əgər Pərwərdigar biz bilən billə boloqan bolsa, bu kərgülüklər nemixka üstimizgə kəldi? Ata-bowilirimiz bizgə səzləp bərgən uning barlıq məjiziliri keni? Bular toqrisida ata-bowilirimiz: «Mana, Pərwərdigar bizni Misirdin qikirip kəlmigənmidi?» — dedi. Lekin bügünki kündə Pərwərdigar bizni taxlap, Midiyaning qolioqə tapxurup bərdi! — dedi.

14 Pərwərdigar uningqə qarap: — Sən muxu küqünggə tayinip, berip Israilni Midiyaning qolidin kutkuzoqin! Mana, Mən seni əwətkən əməsmu? — dedi. ■

15 Gideon Uningqə: — I Rəb, mən Israilni qandaq kutkuzalaymən? Mening ailəm bolsa Manassəh kəbilisi iqidə əng namriti, özüm atamning jəmətidə əng kiqikidurmən, — dedi.

16 Pərwərdigar uningqə: — Mən jəzmən sən bilən billə bolimən; xunga sən Midiyanlarni bir adəmni uroqandək urup kirisən, — dedi.

17 Gideon Uningqə iltija kilip: — Mən nəziringdə iltipət tapqan bolsam, mən bilən

□ **6:11** «... xarab kəlqiki iqidə buoqday tepiwatatti» — xarab kəqlikidə buoqday tepix tolimu qolaysiz, əlwəttə; bu Gideonning Midiyaniylardın qorkqanlığını kərsitidu. ■ **6:14** 1Sam. 12:11; 1Br. 11:32

sözləxküqining həkikətən Sən Özüng ikənlikigə bir alamət kərsətkəysən;

¹⁸ ətünimən, mən yenip kelip öz hədiyyə-qurbanlığimni aldingəyə kəyoquqə bu yərdin kətmigəysən, — dedi.

U jawab berip: — Sən yenip kəlgüqə kütimən, dedi.

¹⁹ Gideon berip *əygə* kirip bir oqlakni təyyarlap, bir əfah esil undin petir nan pixurup, gəxni sewətkə selip, xorpisini koriqə usup bularni uning kəxiqə elip kelip, uningəyə sundi (U tehiqə dub dərihining tüwidə olturatti).□

²⁰ Andin Hudaning Pərixtsi uningəyə: — Bu gəx bilən petir nanlarni elip berip, muxu yərdiki *qoram* taxning üstigə kəyup, xorpini təkkin, — dewidi, u xundak kildi.

²¹ Pərwərdigarning Pərixtsi kolidiki həsini uzitip uqini gəx bilən petir nanlarəyə tək küziwidi, *qoram* taxtin ot qikip, gəx bilən petir nanlarni yəp kətti. Xu həman Pərwərdigarning Pərixtsimu uning kəzidin oqayib boldi.

²² Xuning bilən Gideon uning Pərwərdigarning Pərixtsi ikənlikini bilip: — Apla, i Rəb Pərwərdigar! Qatak boldi, qünki mən Pərwərdigarning Pərixtsi bilən yüz muyüz kərüxüp qaldim...! — dedi.

²³ Lekin Pərwərdigar uningəyə: — Hatirjəm boləyin! Kərkmiəyin, əlməysən, — dedi.□

□ **6:19 «bir əfah»** — 22 litr. Axliq az boləyan künlərdə namrat bir ailə üqün bu nahəyiti qong bir hədiyyə-qurbanliq bolatti. □ **6:23 «Hatirjəm boləyin»** — ibraniy tilida «Xalom eləykum!» (Salamuələykum). Ibraniy tilida mənisi adəttə «sanga aman-salamətlik boləyay!».

24 Xuning bilən Gideon Pərwərdigarğa atap u yərdə bir qurbangah yasap, uning ismini «Yahwəh-xalom» dəp atidi. Bu qurbangah ta bügüngiqə Abiezər jəmätining Ofrah degən jayida bar.□

25 U keqisi Pərwərdigar uningğa: — Sən atangning *qong* buqisi wə yəttə yaxlık ikkinqi buqisini elip atangğa təwə bolğan Baal qurbangahını örüp, uning yenidiki Axərah butini kesiwətkin. □

26 Andin muxu qoroqanning üstigə Pərwərdigar Hudayingğa ataloğan, bəlgiləngən rəsim boyiqə bir qurbangah yasap, ikkinqi bir buqini elip, özüng kesiwətkən Axərahning parqilirini otun qilip qalap, uni köydürmə qurbanlık qilölin, —

□ **6:24 «Yahwəh-xalom»** — buning mənisi: «Pərwərdigar hatirjəmliktur». □ **6:25 «Sən atangning buqisi wə yəttə yaxlık ikkinqi buqisini elip...»** — baxqa birhil təjimişi: «Sən atangning yax buqisini, yəni uning yəttə yaxlık ikkinqi buqisini elip,...». **«Baal qurbangahını örüp...»** — Baaloğa ataloğan qurbangah bək qong bolsa kerək. Ikki buqa bəlkim qurbangahni tartip örux üqün kerək boluxi mumkin. **«...uning yenidiki Axərah butini kesiwətkin»** — «Axərah»lar toqruqluk 2:13 wə izahatini körüng.

dedi.□

²⁷ Xuning bilən Gideon öz xizmətqiliridin on adəməni elip berip, Pərwərdigarning özigə eytkinidək kildi; ləkin u atisining əyidikilərdin wə xəhər adəmliridin kərkəkini üqün, u bu ixni kündüzi kilməy, keqisi kildi.

²⁸ Ətisi səhərdə xəhər həlki kəpup qarisa, mana, Baal kurbangahı ərūwətilgən, uning yenidiki Axərah buti kesiwətilgənidi wə yengi yasaloqan kurbangahning üstidə ikkinqi buka kurbanlik kilinoqanidi.

²⁹ Buni kərüp ular bir-birigə: — Bu ixni kim kiləqandu? — deyixti. Ular sürüxtüriwidi, buni Yoaxning oqli Gideonning kiləqanliqi məlum boldi.

³⁰ Xuning üqün xəhərnin adəmliri Yoaxka: — Oqlungni qikirip bərgin! U Baal kurbangahini ərüp, uning yenidiki Axərahni kesiwətkini üqün əltürülsun! — dedi.

³¹ Birəq Yoax özigə qarxilixixka turoqan kəpqulikkə jawab berip: — Silər Baal

□ **6:26 «...muxu qoroqanning üstigə...»** — yaki «...qoram texining üstigə...» **«bəlgiləngən rəsim boyiqə»** — «Qan.» 25:6-7ni kərüng. **«özüng kesiwətkən Axərahning parqilirini otun kilip qaləp, uni kəydürmə kurbanlik kiləqin»** — 2:5 wə izahətini kərüng. Pərwərdigarning pərixtsi yaki Pərwərdigar Əzi məmin bəndilirigə kərüngən yərlərdə, u kurbangahlar wə kurbanliklər toqrisidiki bekitkən bəlgilimilər bəzidə bəxkiqə boluxi mumkin. Gərqə xu yər Pərwərdigar Israillərə qurbanlik kilix üqün rəsmiy bekitkən jay bolmisimu, xundəqlə Gideon əzi kahin bolmisimu, Huda bəribir əzi bekitkən bəlgilimilirigə əzi igidur; uning Gideonə qiləqan bu əmliri əzining xundəq pəwkul'addə jiddiy əhwallarda gahı wəqitlərdə əz bəlgilimilirini əzgərtidəqanlikini ispatlaydu.

üqün dəwalaxmaqçimusilər? Silər uni kütquzmaqçimu? Kimki uning tooqrisida dəwalaxsa ətigə qalmaqçımə ölümgə məhkum kılinsun! Əgər Baal dərəkə bir huda bolsa, undaқта uning kurbangahını birsi örүwətkini üqün, u xu adəm bilən əzi dəwalaxsun! — dedi.□

³² Bu səwəbtin *atisi* Gideonni «Yərubbaal» dəp atidi, qünki *atisi*: «U Baalning kurbangahını örүwətkini üqün, Baal əzi uning bilən dəwalaxsun!» degənidi.□

³³ Əmma Midiyan, Amaləklər wə məxriktikilərninğ həmmisi yioqilip, *Jordan* dəryasidin ətүp Yizrəəl jiloqisida qedirlirini tikixti.

³⁴ U waқitta Pərwərdigarning Rohi Gideonning üstigə qüxti; u kanay qeliwidi, Abiezər jəmətidikilər yioqilip uning kəynidin əgixip mangdi.

³⁵ Andin u əlqilərninğ Manassəhning zeminiqə berip, u yərninğ aylinip kelixkə əwətiwidi, Manassəhlər yioqilip uningqə əgixip kəldi. U Axirlarqə, Zəbulunlarqə wə Naftalilarqə əlqi əwətiwidi, ularmu uning aldiqə qikixti.

Gideonning Hudadin ikki qətim alamət sorixi

□ **6:31 «Silər Baal üqün dəwalaxmaqçimusilər?»** — yaki «Silər Baal üqün jəng kılmaqçimusilər?». «...ətigə qalmaqçımə ölümgə məhkum kılinsun!» — yaki «...muxu ətigəndila qalmaqçımə ölümgə məhkum kılinsun!». □ **6:32 «Bu səwəbtin atisi...»** — ibraniy tilida «Bu səwəbtin u...» yaki «Bu səwəbtin ular...». «**Yərubbaal**» — bu isimning mənisini: «Baalning əzi uning bilən jəng kılinsun!» (yaki «dəwalaxsun!»).

36 Gideon Hudaoʻla: — Əgər Sən həqiqətən eytkiningdək mening qolum bilən Israilni kutkuzidigan bolsang,

37 Undaʻta mana, mən hamaoʻla bir parqə qoy terisi qoyup qoyimən; əgər pəkət terining üstigila xəbnəm qüxüp, qərisidiki yərləning həmmisi kuruk tursa, mən Əzüng eytkiningdək mening qolum arkilik Israilni kutkuzmaqci boləningni bilimən, — dedi.

38 Ix dərwəkə xundaʻ boldi. Ətisi səhərdə Gideon qopup, yungni siqiwidi, lik bir piyalə xəbnəm süyi qikti.

39 Andin Gideon Hudaoʻla yənə: Oʻzippingni manga koʻzoqimioʻaysən, mən pəkət muxu bir qetimla dəymən! Səndin ətünəy, mən pəkət yənə bu qetim bu terə bilən sinap bakay; iltija qilimənki, əmdi bu qetim pəkət terə kuruk bolup, qərisidiki yərnig həmmisigə xəbnəm qüxkəy, — dedi.■

40 Bu keqisimu Huda xundaʻ kildi; dərwəkə pəkət terila kuruk bolup, qərisidiki yərnig həmmisigə xəbnəm qüxkənidi.

7

Hudaning Gideonni ikki qetim sinixi wə hatirjəm qilixi

¹ Yərubbaal (yəni Gideon) wə əzigə koʻxuloqan həmmə həlk ətisi səhər qopup, Ҳarod degən

bulakning yenoqā berip qedir tikti. Midiyaniylarning ləxkərgahī bolsa uning ximal təripidə, Morəh egizlikining yenediki jiləqida idi.

² Əmdi Pərwərdigar Gideonqā: — Sanga əgəxkən həlkning sani intayin kəp, xunga Mən Midiyaniylarni ularning qolioqā tapxural-maymən. Bolmisa Israil: «Əzimizni əzimizning qoli kütquzdi» dəp mahtinip ketixi mumkin.

³ Xuning üqün sən əmdi həlkqə: «Kimlər qorqup titrək baskan bolsa, ular Gilead teqidin yenip kətsun» dəp jakarliqin — dedi.

Xuning bilən həlkning arisidin yigirmə ikki ming kixi kaytip ketip, pəkət on mingila qelip qaldi. ■

⁴ Pərwərdigar Gideonqā yənə: — Həlkning sani yənila intayin kəp; əmdi sən bularni suning lewigə elip kəlgin. U yərdə Mən ularni sən üqün sinaktin ötküzəy; Mən kimni kərsitip: «U sən bilən barsun desəm», u sən bilən barsun; lekin Mən kimni kərsitip: «U sən bilən barmisun» desəm, u sən bilən barmisun, — dedi.

⁵ Xuning bilən Gideon həlkni suning lewigə elip kəldi. Pərwərdigar uningqā: — Kimki it su iqkəndək tili bilən yalap su iqsə, ularni ayrim bir tərəptə turoquzoqin; həm kimki tizlinip turup su iqsə, ularnimu ayrim bir tərəptə turoquzoqin, — dedi.

⁶ Xundak boldiki, oqumini aqzioqā təgküzüp yalap su iqkənlərdin üq yüzi qikti. Qaloqanlarning həmmisi tizlinip turup su iqtı.

⁷ Andin Pərwərdigar Gideonqā: — Mən muxu suni yalap iqkən üq yüz adəmning qoli bilən silərnı kütquzup, Midiyanni sening qolungoqā

tapxurimən; lekin қалоған һәлқ болса һөммиси өз جایоға yenip кәтсун, — dedi.□

⁸ Xuning bilən bu *üq yüz adəm* ozuқ-tülük wə kanaylirini қolioға elixti; Gideon Israilning қалоған барлиқ адәмлirini өз qedirioға қayturuwetip, pəkət xu üq yüz adəmnı elip қaldi. Əmdi Midiyaniylarning ləxkərgahı bolsa ularning төwən təripidiki jiloida idi.

⁹ Xu keqisi xundaқ boldiki, Pərwərdigar uningoa: — Sən қopup ləxkərgahқа qüxkin, qünki Mən uni sening қolungoa tapxurdum;

¹⁰ əgər sən qüxüxtin қorқsang, өз hizmətkaring Puraһni billə elip ləxkərgahқа qüxkin.

¹¹ Sən ularning nemə deyixiwatқinini anglaysən, andin sən ləxkərgahқа *hujum қilip* qüxüxkə жүr'ət қilalaysən, dedi.

Buni anglap u hizmətkari Puraһni elip ləxkərgahning qetidiki əskərləring yenioға bardi. □

¹² Mana Midiyān, Amalək wə барлиқ məxriktikilər qekətkilərdək көp bolup, jiloining boyioға yeyiloanidi; ularning төgiliri көplikidin dengiz saһilidiki қumdək һөddi-һesabsiz idi.■

¹³ Gideon baroғanda, mana, u yərdə birsi һəmrəһioға көrgən qüxini səzləp beriwatatti: —

□ **7:7 «Mən muxu suni yalap iқkən üq yüz adəmnıng қoli bilən silərnı kutkuzup, Midiyanni sening қolungoa tapxurimən...»** — bu sinaxning əһmiyiti bəlkim kimning jəng tərəpkə oyoқaq turuwatқanliқinı kərsitixi mumkin. Su iқkəndə tizlinip yüzini suoға tikip iқkənlər һətərgə anqə səgək bolmisa kerək. Bu ixlar тоqruluk baxқа hil qüxənglərmu bar. □ **7:11 «jür'ət қilalaysən»** — ibraniy tilida «қolung küqləndürüliду».

■ **7:12** Ҳак. 6:3, 5, 33

Mana, mən bir qüx kərdum, qüxümdə mana, bir arpa tokıqi Midiyaning ləxkərgahıoqa domulap qüxüptudək; u qediroqa kelip soquluptidək, xuning bilən qedir ərulüp, düm kəmtürülüp ketiptu — dəwatatti.

14 Uning həmrahi jawabən təbir berip: — Buning mənisi xuki, u tokaq Yoaxning oqli, Israillik adəm Gideonning kiliqidin baxqa nərsə əməstur; Huda Midiyan wə uning barlik qoxunini uning kolioqa tapxuruptu, dedi.

15 Xundak boldiki, Gideon bu qüxni wə uning berilgən təbirini anglap, səjdə kildi. Andin u Israilning ləxkərgahıoqa yenip kelip: — Qopunglar, Pərwərdigar Midiyaning ləxkərgahini qolunglaroqa tapxurdi, — dedi.

Gideonning oqalibə kilixi

16 Xuning bilən u bu üq yüz adəmni üq guruppiqa bөлüp, həmmisining kolioqa birdin kanay bilən birdin quruk komzəkni bərđi; hər bir komzək iqidə birdin məx'əl qoyuldi.

17 U ularoqa: — Silər manga qarap, mening kilöinimdək kilinglar. Mana, mən ləxkərgahning qexioqa baroqanda, nemə kilsam, silərmu xuni kilinglar;

18 mən wə mən bilən həmrah bolup mangoqan barlik adəmlər kanay qalsak, silərmu ləxkərgahning qərisidə turup kanay qelinglar wə: «Pərwərdigar üqün həm Gideon üqün!» dəp towlanglar, — dedi.

19 Keyinki yerim keqilik kəzətning baxlinixida, kəzətkilər yengidin almaxqanda, Gideon wə un-

ing bilən billə boloqan yüz adəm ləxkərgahning qəxiqə kəldi; andin ular kanay qelip qolliridiki komzəklərnı qaqtı.

²⁰ Xu Һaman üq guruppidikilərnıng Һəmmisi kanay qelip, komzəklərnı qeqip, sol qollirida məx'əllərnı tutup, ong qollirida kanaylarnı elip: — Pərwərdigarqə wə Gideonqə ataloqan qiliq! — dəp towlaxqiniqə,

²¹ ularning Һərbiri ləxkərgahning ətrapida, əz jayida turuxti; yaw qoxuni tərəp-tərəpkə petirap, warkirap-jarkirioqan peti qaqqili turdi.

²² Bu üq yüz adəm kanay qaloqanda, Pərwərdigar pütkül ləxkərgahniki yaw ləxkərlirini bir-birini qiliqlaxqa selip qoydi, xuning bilən yaw qoxuni Zerərahqa baridioqan yoldiki Bəyt-Xittah tərəpkə qaqtı; ular Tabbatning yenidiki Abəl-Məhəlahning qegrisioqə qaqtı. ■

²³ Andin Naftali, Axir wə pütkül Manassəhning qəbiliridin Israillar qakirip kelindi wə ular Midiyaniylarnı qoqlidi.

²⁴ Xuning bilən Gideon Əfraim pütkül taqliqini arilap kelixkə əlqilərnı əwətip Əfraimlarqə: — «Silər quxüp Midiyaniylarqə Һujum kilinglar, Bəyt-Barahqıqə, xundakla Iordan dəryasioqə barliq eqin keqiklirini igiləp, ularni tosuwel-inglar», dedi. Xuning bilən Əfraimning Һəmmə adəmliri yioqilip, Bəyt-Barahqıqə wə Iordan dəryasioqə barliq eqin keqiklirini igilidi.

²⁵ Ular Midiyanning Orəb wə Zəəb degən ikki əmirini tutuwaldi; Orəbni ular «Orəb qoram texi» üstidə, Zəəbni «Zəəb xarab kəlqiki»də

өлтүрди, Мидиyaniylarni қооқлаp берип, Орәб wә Zәәbning baxlirini elip, Iordan дәryasining u тәриpigә Gideonning кәxiоqә кәldi.■

8

¹ (Keyin, Әfraimlar uningоqә: — Sән nemixқә bizgә xundақ muamilә қilisән, Mидiyaniylar bilән soқuxқә қiqқanda, bizni қәқirmidingоqә, дәp uning bilән қәttiq deyixip кәtti.■

² U ularоqә jawabән: — Mening қilоqәnirimni қәndәқmu silәrning қilоqәninglarоqә тәnglәxtүrgili bolsun? Әfraimning үzүmlәrni pasangdiоqәni, Abieәzәrlәrning үzüm үzginidin artuқ әmәsmu?

³ Huda Mидiyanning әmirliри Орәb bilән Zәәbni қolunglarоqә tapxuroqәn yәrdә, mening қolumdin кәlginini қәndәқmu silәrning қilоqәninglarоqә тәnglәxtүrgili bolsun? — dedi. Xundақ dewidi, ularning uningоqә bolоqәn аqqiqi yandi).□

⁴ Әmdi Gideon Iordan дәryasining boyioqә yetip кәldi. U wә özигә һәмrah bolоqәn üq yüz әdәм һerip кәtkән bolsimu, ular yәнila Mидiyaniiylarni қооқлаp дәryadin өtti. □

■ 7:25 Zәb. 83:11-12; Yәx. 10:26 ■ 8:1 Ҳәk. 12:1

□ 8:3 «**ularning uningоqә bolоqәn аqqiqi yandi**» — ibraniy tilida «uningоqә қарap ularning roһliri tinqlanduruldi».

□ 8:4 «**Әmdi Gideon Iordan дәryasining boyioqә yetip кәldi... дәryadin өtti**» — 1-3-ayәttә hatirilәngән wәкәlәр (Әfraimlarning Gideonlarоqә аqqiklinixi) 4-21-ayәtlәrdә hatirilәngән wәкәlәrdin keyin bolоqәn bolsa kerәk.

5 Gideon Sukkot xəhīridikilərgə: — Manga həmrah bolup kəlgən kixilərgə nan bərsənglar, qünki ular hərıp-qarqap kətti. Biz Midiyaning ikki padixahī Zəbah wə Zalmunnani qoqlap ketip barimiz, — dedi.

6 Lekin Sukkotning qongliri jawab berip: — Zəbah wə Zalmunna hazır sening qolungoqa qüxtimu?! Biz sening muxu ləxkərliringgə nan berəmdük?! — dedi.□

7 Gideon: — Həp! Xundak bolqini üqün Pərwərdigar Zəbah wə Zalmunnani mening qolumoqa tapxuroqanda, ətliringlarni qəldiki yantak wə xoha bilən hamanda tepimən, — dedi.

8 Gideon u yərdin Pənuəlgə berip, u yərdiki adəmlərgimu xundak dewidi, Pənuəldiki kixilərmu uningəqa Sukkottikilərdək jawab bərdi.

9 U Pənuəldikilərgə: — Mən oqəlibə bilən yenip kəlginimdə, bu munaringlarni örüwetimən, — dedi.□

10 U qaoqda Zəbah wə Zalmunna Karkor degən jayda idi; ular bilən mangoqan qoxunda on bəx mingqə ləxkər bar idi. Bular bolsa məxrikləklərnin pütkül qoxunidin kəlip qaloqanliri idi, qünki ulardin qiliq tutqanliridin

□ 8:6 «Zəbah wə Zalmunna hazır sening qolungoqa qüxtimu?!» — ibraniy tilida «Zəbah wə Zalmunnaning alqanliri hazır sening qolungoqa qüxtimu?!». «Biz sening muxu ləxkərliringgə nan berəmdük?!» — ularning nan bərməslik səwəbi bəlkim xuki, biz nan bərgəndin keyin Gideon məoqlup bolsa (uning aran üq yüz adimi bar idi), Midiyaniylar qaytip kəlip bizdin əq alidu, dəp qorqқан yaki bolmisa ularning Midiyaniylar bilən ittapaqi bolsa kerək. □ 8:9 «Mən oqəlibə bilən yenip kəlginimdə...» — ibraniy tilida «Mən aman-tinqlik elip yenip kəlginimdə...».

bir yüz yigirmə mingi oltürülgənidi.

11 Gideon bolsa Nobah wə Yogbihahning xərkiđiki kəqmənlər yoli bilən qikiq Midiyanning ləxkərgaħioğa hujum kilip, ularni tarmar kildi; qünki ləxkərgaħtikilər tolimu əndixsiz turoqanidi. □

12 Zəbah wə Zalmunna kəqip kətti; Gideon kəynidin koqlap berip, Midiyanning bu ikki padixahı Zəbah wə Zalmunnani tutuwaldi; u pütkül ləxkərgaħtikilərnı alakzadə kilip tiripirən kiliwətti. ■

13 Andin Yoaxning oqli Gideon Ҳərəs dawinidin otip, jəngdin kaytip kəldi.

14 U Sukkotluk bir yax yigitni tutuwelip, uningdin sürüxtə kiliwidi, yigit uningoğa Sukkotning qongliri wə aqsakallirining isimlirini yezip bərđi. Ular jəmiy bolup yətmix yəttə adəm idi.

15 Andin Gideon Sukkotning adəmlirining kəxioğa yetip baroqanda: — Silər meni zanglik kilip: «Zəbah wə Zalmunna həzir sening qolungoğa qüxtimu? Biz sening bilən billə mangoqan muxu hərojin adəmliringgə nan berəmdük?» degəninglar! Mana, u Zəbah wə Zalmunna degənlər! — dedi. □

16 Xuni dəp u xəhərnıng aqsakallirini tutup kelip, qəldiki yantak bilən xohilarnı elip kelip, ular bilən Sukkotning adəmlirini urup əđipini

□ **8:11** «... xərkiđiki kəqmənlər yoli...» — ibraniy tilida «... xərkiđiki qedirlarda turoquqilar yoli». Xu yər Midiyaniylarning zemini iqidə idi. ■ **8:12** Zəb. 83:11-12 □ **8:15** «**Zəbah wə Zalmunna**» — ibraniy tilida «Zəbah wə Zalmunnaning alqanliri».

bərdi. □

¹⁷ Andin u Pənuəlning munarini ərüp, xəhərdiki adəmlərni ɵltürdi.

¹⁸ Gideon Zəbah wə Zalmunnani soraq kilip: — Silər ikkinglar Taborda ɵltürgən adəmlər qandaq adəmlər idi? — dəp soriwidi, ular jawab berip: — Ular sanga intayin ohxaytti; ularning hərbi xahzadidək idi, — dedi.

¹⁹ U buni anglap: — Ular mening bir tuoqanlirimdur, biz bir anining oqullirimiz. Pərwərdigarning hayati bilən kəsəm kilimənki, silər əyni wakitta ularni tirik qoyoqan bolsanglar, mən silərni hərgiz ɵltürməyttim, — dedi;

²⁰ xuning bilən u qong oqli Yətərgə: — Sən qopup bularni ɵltürgin, — dedi. Lekin oqul kicik boləaqqa qorqup, qiliqini suqurmidi.

²¹ Xuning bilən Zəbah wə Zalmunna: — Sən ɵzüng qopup bizni ɵltürgin; qünki adəm qandaq bolsa küqimu xundak bolidu, — dedi. Xundak dewidi, Gideon qopup Zəbah wə Zalmunnani ɵltürdi. U təgilirining boynidiki hilal ay xəkillik bezəklərni eliwaldi. ■

Gideonning padixah boluxni rət qilixi wə butpərəslik yolioqa kirixi

²² Andin Israillar Gideonqa: — Sən bizni Midiyaning qolidin kutkuzoqanikənsən, ɵzüng bizgə padixah boləqin; oqlung wə oqlungning

□ **8:16** «... ular bilən Sukkotning adəmlirini urup ədipini bərdi» — yaki «...ular bilən Sukkotning adəmlirini «hamanda təpti». Ular ni ɵltürgən boluxi mumkin (17-ayətnimu kərüng).

■ **8:21** Zəb. 83:11-12

ooqlimu bizning üstimizgə həküm sürsun, — dedi.

²³ Əmma Gideon ularoqa jawab berip: — Mən üstünlərgə səltənət qılmaymən, ooplummu üstünlərgə səltənət qılmaydu; bəlki Pərwərdigar Əzi üstünlərgə səltənət qilidu, dedi.□

²⁴ Andin Gideon ularoqa yənə: — Silərgə pəkət birla iltimasim bar: — Hər biringlar öz oljamların həlqə-zərilərnı mangu beringlar, dedi (Midiyanlar İsmailardin boləqaqqa, hərbiəri altun zirə-həlkilərnı takaytti).

²⁵ Ular jawabən: — Berixkə razimiz, dəp yərgə bir yepinqini selip, hərbiəri uning üstigə oljisidin zirə-həlkilərnı elip taxlıdi.

²⁶ U sorap yioqan altun zirilərnıng eoqirliki bir ming yəttə yüz xəkəl altun idi, buningdin baxqa Midiyan padixahliri özigə aşkan hılal ay xəkillik buyumlar, zunnar, uqisioqa kiygən səsün eginlər wə təgilərnıng boynioqa aşkan altun zənjirlərmu bar idi.□

²⁷ Gideon bu nərsilərdin bir əfod yasitip, öz xəhəri Ofrahta koyup koydi. Nətijidə, pütkül İsrail uni izdəp buzukqilik qildi. Buning bilən bu nərsə Gideon wə uning pütün ailisigə bir tor-

□ **8:23 «Mən üstünlərgə səltənət qılmaymən»** — İsrailning təlipi (22-ayət): «Sən Gideon bizgə padixah boləqaysən» degənlikdur. Gideon ularoqa həkimlik qiloqini bilən ularning təlipini kət'iy rət qilidu («Kirix söz»imizni, «Samuil (1)» 8- wə 12-bab wə «Samuil (1)»diki «Qoxumqə söz»imiznimu kəring).

□ **8:26 «1700 xəkəl»** — altun bolsa bəlkim 20 kilogramqə kelətti.

tuzak boldi. □

²⁸ Midiyaniylar xu tərīkidə Israillarning aldida boysundurulup, ikkinqi bax kətürəlmidi; zemin Gideonning künliridə kırık yiləiqə ting-aramlık tapti.

²⁹ Yoaxning oqlı Yərubbaal kaytip berip, öz əyidə olturdi.

³⁰ Gideonning ayalliri kəp boləaqqa, uning puxtidin yətmix oqlul tərəldi.

³¹ Xəkəmdə uning bir kenizikimu bar idi; u uningə bir oqlul tuqlup bərđi, Gideon uning ismini «Abimələk» dəp koydi. □

³² Yoaxning oqlı Gideon uzun əmür kərüp, kərıp aləmdin ətti. U Abiezərlərgə təwə boləjan Ofrahda, öz atisi Yoaxning kəbrisigə dəpnə kılindi.

□ **8:27 «əfod»** — əslidə Bax kaһin kiyidoqan alahidə birhil kiyim idi. U toqruluk «Mis.» 28:6-30 wə izahatlrini kərüng. Musa pəyoqəmbər Israillarə bəkitkən qanun boyiqə pütkül Israil üqün pəkət birlə əfod boluxi kerək; uning üstigə pəkət Bax kaһinla uni taqixi kerək idi. «...**pütkül Israil əfodni** izdəp buzukqilik kildi» — Musa pəyoqəmbər bəkitkən qanun boyiqə «əfod» arqilik Israil həlki Hudadin yol soriyalaytti. Ləkin Gideon yasioqan bu əfod Huda bəkitkən əfod əməs wə kaһinlarning yetəkqiliki astida ixlitilgən əməs. Nətijidə Gideon wə ailisidikilər xu əfod arqilik həqıqini qəktin axurup yürgüzgən wə Israillar əfodqa but süpitidə qoqunup kətkən ohxaydu. «Buzukqilik» — Huda aldida hərqandəq butpərəslik «rohıy buzukluq» yaki «rohıy paһixiwazlık» dəp həsəblinidu. □ **8:31 «...u Gideonə** bir oqlul tuqlup bərđi, Gideon uning ismini «Abimələk» dəp koydi» — kizik bir yeri xuki, Gideon padıxaһ boluxni rət kıləqini bilən padıxaһdək kəp ayallik boləjan wə Xəkəmdiki kenizikidin tuqluloqan oqlıoqə «mening atam padıxaһdur» («Abimələk») dəp isim koyqan.

³³ Gideon oʻlgandin keyin Israillar keynigə yenip, Baal butlirioʻa əgixip buzukqilik qildi wə «Baal-Berit»ni oʻzlrining ilaʻhi qilip bekitti.

³⁴ Xundaq qilip Israillar oʻzlrini ətrapidiki barliq dūxmənlirining qolidin qutkuzoʻan oʻz Hudasi Pərwərdigarni untudi

³⁵ wə xuningdək Gideonning Israiloʻa qiloʻan həmmə yaxiliklrini heq əsliməy, Yərubbaal (yəni Gideon)ning jəmətigə heqbir mehribanliq kərsətmidi.

9

Abimələkning aka-ukilirini oʻltürüxi wə padixah boluwelixi

¹ Əmdi Yərubbaalning oʻqli Abimələk Xəkəmdiki anisining aka-ukilirining qexioʻa berip, ular wə anisining atisining pütkül jəmətidikilərgə: —

² Silər Xəkəmdiki barliq adəmlərnin qulikioʻa səz qilip ularoʻa: «Silər üqün yətmix kixi, yəni Yərubbaalning oʻqulliri üstünglərgə həküm sürgini yaximu yaki birla adəmnin üstünglərdin həküm sürgini yaximu? Esinglarda bolsunki, mən silərnin qan-qərindixinglərmən» — degən gepimni yətküzünglər, — dedi.□

³ Xuning bilən uning anisining aka-ukiliri u toʻqruluk bu gəplərnin həmmisini Xəkəmdikilərnin qulaqlirioʻa eytti. Ularning

□ **9:2 «...mən silərnin qan-qərindixinglərmən»** — ibraniy tilida «...mən silərnin səngək wə ətliringlərdinmən».

kengli Abimələkkə mayil bolup: — U bizning qerindiximiz ikənoqu, diyixip,

⁴ Baal-Beritning buthanisidin yətmix xəkəl kümüxni elip, uningə bərdi. Bu pul bilən Abimələk birmunqə bikar tələp lükqəklərni yallap, ularə bax boldi.

⁵ Andin u Ofrahqa, atisining əyigə berip əzining aka-ukiliri, yəni Yərubbaalning oqulliri bolup jəmiy yətmix adəmni bir taxning üstidə əltürəwətti. Lekin Yərubbaalning kiqik oqli Yotam yoxuruniwaləqqa, qutulup qaldi.

⁶ Andin pütkül Xəkəmdikilər wə Bəyt-Millodikilərninğ həmmisi yiqilixip berip Abimələkni Xəkəmdiki dub dərihining tüwidə padixah qilip tiklidi. □ ■

⁷ Bu həwər Yotamoğa yətküzüldi; u berip Gərizim teqining qokkisiəqə qikip, u yərdə turup yuqiri awazda kəpçilikke towlap: — Əy Xəkəm qongliri, mening səzümğə kulak selinglar, andin Hudamu silərgə kulak salidu. □

⁸ Künlərdin bir küni dərəhlər əzlrining üstigə həküm süridiəqan bir dərəhni məsihləp padixah tikləxkə izdəp qikip, zəytun dərihigə: — Üstimizgə padixah bolup bərgin, dəptikən.

⁹ Zəytun dərihi ularəqə jawab berip: — Hudaəqə

□ **9:6 «ular... yiqilixip berip Abimələkni Xəkəmdiki dub dərihining tüwidə padixah qilip tiklidi»** — ilgiri Yəxua pəyoqəmbər xu jayda həlk bilən «Hudaning yolida mangayli» dəp əhdə tüzüp, əhdinamini xu dub dərihining tüwigə kəməp qoyəqan («Yə.» 24:26). ■ **9:6** Yə. 24:26 □ **9:7 «u berip Gərizim teqining qokkisiəqə qikip, u yərdə turup yuqiri awazda kəpçilikke towlap...»** — demisəkmə, Gərizim teqi Xəkəm xəhirining udulida turidu.

wə insanlaroʻa boloʻan hōrmōtni ipadilōydiōan meyimni taxlap, baxka dōrōhlōrning ūstidō turup pulanglaxka ketōmdim? — dōptu.

¹⁰ Buni anglap dōrōhlōr ənjūr dōrihining kexioʻa berip: — Sən kelip ūstimizgō padixah bolōin, dōp iltija kiliptu;

¹¹ Ənjūr dōrihi ularoʻa jawab berip: — Mən əz xirnəm bilən yahxi mewəmni taxlap, baxka dōrōhlōrning ūstidō turup pulanglaxka ketōmdim? — dōptu.

¹² Xuning bilən dōrōhlōr ūzūm tallikining kexioʻa berip: — Sən kelip bizning ūstimizgō padixah bolōin, dōptu,

¹³ ūzūm teli ularoʻa jawab berip: — Mən Huda bilən adōmlōrni hux kilidiōan yengi xarabni taxlap, baxka dōrōhlōrning ūstidō turup pulanglaxka ketōmdim? — dōptu.

¹⁴ Andin dōrōhlōrning hōmmisi azoʻanning kexioʻa berip: — Sən kelip bizning ūstimizgō padixah bolōin, dōptu;

¹⁵ azoʻan ularoʻa jawab berip: — Əgər silər meni sēmimiy niyitinglar bilən ūstūnglōrgō padixah kilixni halisanglar, kelip mening sayəmning astida panahlininglar; bolmisa, azoʻandin bir ot qikidu wə Liwanning kedir dōrōhlirini yōp ketidu! — dōptu.□

¹⁶ Əgər silōrning Abimōlōkni padixah

□ **9:15 «... bolmisa, azoʻandin bir ot qikidu wə Liwanning kedir dōrōhlirini yōp ketidu!»** — Yotamning bu tōmsili əz atisini kōrsitidu, əlwōttō; Gideon gōr qō «tegi pēs» adēm bolsimu, Israiloʻa yetōkqilik kilixka əz hōyatini birnōqqō kōtim tōwōkkūl kildi; xuning ūqūn Israilar uningōa wə ailisigō mehīr-xōp kōt kōrsitixi kōrōk.

қилоғинлар раст сәмиимий вә дурус ниёт билән болоқан болса, Ҳәруббаал вә унинг аилсидикиләргә яһхилиқ қилоқан, унинг қилоқан әмәллiri бойиқә унингә қайтуроқан болсанлар — □

17 (қүнқи атам силәр үқүн јәнг қилип, өз јенини һәтәргә тәвәккул қилип силәрни Мидијanning қолidin қутқузди!

18 Лекin силәр бүгүн атамning јәмәтигә қархи қозоқилип, унинг ооқулirini, јәмиј яәтмих адәмни бир тахning үстидә өлтүрүп, унинг dedikining ооқли Abimәләкни туоққинлар болоқини үқүн Хәкәм һәлқining үстигә падихә қилип тикләпсиләр!)

19 — әмди әгәр силәр Ҳәруббаал вә јәмәтигә сәмиимий вә дурус муамилә қилоқан болсанлар, силәр Abimәләктin һуxаллиқ тапқайсиләр, уму силәрдин һуxаллиқ тапқай!

20 Лекin болмиса, Abimәләктin от қикип, Хәкәмдикиләр вә Бәйт-Миллонing һәлқини яәп кәтсун; хундақла, Хәкәмдикиләр вә Бәйт-Миллонing һәлқидin от қикип, Abimәләкни яәп кәтсун! — dedi.

21 Yotam қериндixи Abimәләктin қорқуп, қеқип Бәәр degән јайоқа берип, u яәрдә оltурақлихип қалди.

22 Abimәләк Israilоқа үқ yil сәлтәнәт қилди.

23 Huda Abimәләк билән Хәкәмning адәмлири otturisiоқа бир yaman роһ әвәtti; хuning билән Хәкәмдикиләр Abimәләккә асийлиқ қилихқа

□ 9:16 «Ҳәруббаал» — яәни «Gideon» — 6:32ni қерүнг. «uning қилоқан әмәллiri бойиқә...» — иbrаний тилida «uning қолirining әмәллiri бойиқә...».

қозоқалди. □

24 Buning məksiti, Yərubbaalning yətmix oqliğa kilinğan zorawanlıq wə qan kərzni ularni ɵltürgən kərindixi Abimələkning boynioğa qüxürüx, xundakla ɵz aka-ukilirini ɵltürüxkə uni qollap-қuwwətligən Xəkəmdiki kixilərnıng bexioğa qüxürüxtin ibarət idi.

25 Xəkəmdiki kixilər Abimələkni tutmaqđi bolup, taqlarning qoққiliriğa paylaқqilarni bɵktürmə kilip turoquzdi; ular u yərdin ɵtkən yoluqlarning hɵmmisini bulang-talang qildi. Bu ix Abimələkkə yətküzüldi.

26 Əbədning oqli Gaal ɵz aka-ukiliri bilən Xəkəmgə kɵqüp keliwidi, Xəkəmdiki kixilər uningğa ixənq baqlap uni ɵz yar-yəliki qildi.

27 Xundak kilip ular xəhərdin etizliққа qikiр, üzümzarlarning üzümlirini üzüp sikip, xarab yasap, xadliқ kilip ɵz butining ibadəthanisioğa kirip, yəp-iqixip Abimələkning üstidin lənət oқuқili turdi. □

28 Əbədning oqli Gaal: — Abimələk degən kim idi? Xəkəm degən nemə idi, biz nemə dəр uningğa hizmət қiloqudəkmiz?! U Yərubbaalning oqli əməsmu? Zəbul uning nazatətgisi əməsmu? Silər Xəkəmnıng atisi Ҳəmorning adəmlirining hizmitidə bolsanglar bolidu! Biz nemixқа Abimələkning hizmitidə

□ 9:23 «**bir yaman roh**» — bir jin, demək. □ 9:27 «**xarab yasap,...**» — ibraniy tilida «üzümlərnı dəssəp,...».

bolidikənmiz? □

²⁹ Kaxki bu həlķ mening qol astimda bolsa idi! U qaşda mən Abimələkni həydiwtəttim! Mən Abimələkkə: — Öz qoxuningni kəpəytip, jənggə qikķin! — degən bolattim.

³⁰ Əmdi xəhər baxliķi Zəbul Əbədning oqli Gaalning bu səzlirini anglişinida, aqqiki kelip,

³¹ əlqilərnı Abimələkning kexişə yoxurunqə əwətip: «Mana, Gaalning oqli kərindaxliri bilən Xəkəmgə keliwatidu; mana, xəhərni siligə qarxi qikixķa kütritiwatidu. □

³² Xunga sili adəmlirini elip bğgün keqə xəhər ətrapidiki etizliķķa berip marap olturoşayla;

³³ ətə kün qikķan haman qozşilip xəhərgə hujum qilşayla; u wə uning adəmliri siligə qarxi qikķanda, sili əhwalşə qarap uningşə takabil turoşayla, — dedi.

□ **9:28 «Abimələk degən kim idi? Xəkəm degən nemə idi, biz nemə dəp uningşə hizmət qilşudəkmiz?! U Yərubbaalning oqli əməsmu?»** — oqurmənlərnıng esidə barki, «Yərubbaal» degənnıng mənisi «Baalning əzi kelip uning bilən jəng kilsun!» degənlık bolup, Gideon (yənı, Yərubbaal)ningmu Baalşə qarxi turidışanliķini bildürətti. Xunga Gaalning səzining mənisi Xəkəmdikilər baalpərəslər turup, nemixķa Baalşə qarxi turoşan adəmnıng oşlıning hizmitidə bolıdu?» degəndək idi. **«silər Xəkəmnıng atisi Ҳamorning adəmlirining hizmitidə bolsanglar bolıdu»** — oqurmənlərnıng esidə barki, Yaşup pəyşəmbərnıng dəwrıdə Xəkəmdikilər Ҳamor degən bir kixigə beķindi idi («Yar.» 34-babni kərşng). Ҳamor tunji oşlışə xəhərnıng namini isim kılıp qoyşan. «Xəkəmnıng atisi» dəl muxu Ҳamorni kərsitidu; Abimələk xəhərni soraxtin burun «xəhər baxliķi» Ҳamorning jəmətidikilərdin qikķan bolsa kerək. □ **9:31 «Mana, xəhərni siligə qarxi qikixķa kütritiwatıdu»** — yaki «Mana, xəhərni siligə qarxi turuxķa mustəhkəmləwatıdu».

³⁴ Buni anglap, Abimələk həmmə adəmlirini elip, keqisi qikip, tət topka bəlünüp, yoxurunup Xəkəmgə hujum kilixka marap olturdi.

³⁵ Əbədning oqlı Gaal sirtka qikip xəhərning dərwasisida ərə turqanda, Abimələk öz adəmliri bilən yoxurunolan jaydin qikti.

³⁶ Gaal həlkni kərüp Zəbulqa: — Mana taql qokkiliridin adəmlər qüxüwatidu, dedi. Ləkin Zəbul uningqa jawabən: — Taqlarning kələnggisi sanga adəmlərdək kərünidu, — dedi.

³⁷ Gaal yənə söz kilip: Mana, bir top adəmlər dənglərdin qüxüp keliwatidu, yənə bir top adəmlər «Palqılarning dub dərhi»ning yoli bilən keliwatidu, — dedi.

³⁸ Andin Zəbul uningqa: — Sening: «Abimələk dəgən kim idi, biz uning hizmitidə bolattukmu?» dəp qong gəp kilolan aqling hazir keni? Mana bular sən kəzgə ilmiolan həlk əməsmu? Əmdi qikip ular bilən soquxup bakkin! — dedi.

³⁹ Xuning bilən Gaal Xəkəmdikilər bilən qikip Abimələk bilən soquxuxka baxlidi.

⁴⁰ Ləkin Abimələk uni məqlup kilip koqlidi; u uning aldidin kaqti, xundakla nuroqun yarilolan adəmlər xəhərning dərwasisiqləqə yetixip kətkənidi.

⁴¹ Andin Abimələk Arumahda turup qaldi. Zəbul bolsa Gaal wə uning kərindaxlirini koqlap, ularning Xəkəmdə turuxiqa yol koymidi.

⁴² Ətisi *Galdikilər* dalaqa qikti; bu həwər Abimələkkə yətkəndə

⁴³ u həlkini elip, ularni üq topka bəlüp, dalada yoxurunup marap turdi; u qarap turuwidi, Xəkəm həlki xəhərdin qikti. U kopup ularqa

ҳужум қилди.

⁴⁴ Abimələk wə uning bilən boləqan birinçi top atlinip xəhərning dərwasisining aldiəqə besip berip, u yərdə turdi; qaləqan ikki top etilip berip dalada turəqan adəmlərgə hujum qilip ularni kiriwətti.

⁴⁵ Xu tərīkidə Abimələk pütün bir kün xəhərgə hujum qilip, uni elip, uningda turuwatқан həlkni ɵltürüp, xəhərni haniwəyran qilip üstigə tuzlarni qeqiwətti.

⁴⁶ Xəkəm munaridiki adəmləarning həmmisi buni anglap, Berit degən butning ibadəthanisidiki qorəqanoqə kiriwaldi. □

⁴⁷ Xəkəm munaridiki adəmlər bir yərgə yioqiliwaptu, degən həwər Abimələkkə yətti.

⁴⁸ Xuning bilən Abimələk adəmlirini elip Zalmon teqioqə qıkti; u qolioqə paltini elip dərəhning bir xehini kesip elip, ɵxnisigə qoyup, andin ɵzi bilən boləqan həlkqə: — Mening nemə qiloqinimni kərdünglar, əmdi silərmu tezdin xundak qilinglar, — dedi.

⁴⁹ Buni anglap həlkning hərбiri Abimələktək birdin xahni kesip elip, uningəqə əgixip berip, xahlarni qorəqanning yenioqə dəwiləp, ot qoyup qorəqan wə uningda boləqanlarni kəydürüwətti. Buning bilən Xəkəmning munaridiki həmmə adəmlər, jəmiy mingqə ər-ayal ɵldi.

□ **9:46 «Xəkəm munaridiki adəmlər... buni anglap, Berit degən butning ibadəthanisidiki qorəqanoqə kiriwaldi»** — bu ayətkə qariəqanda «Xəkəm munari» Xəkəm xəhiridin ayrim tursa kerək. Mumkinqiliki barki, u «Bəyt-Millo» degən jayoqə ohxaxtur (9:20-ayəttə hatiriləngən lənətni kərüng).

⁵⁰ Andin Abimələk Təbəzɡə berip, u yərdə bargah qurup Təbəzkə qorxap, hujum kilip uni ixoʻjal kildi.

⁵¹ Lekin xəhərning otturisida mustəhkəm bir munar bar idi; barlik ər-ayal, jümlidin xəhərning həmmə qongliri u yərgə keqip berip, dərwarzini iqidin taqap, munarning üstigə qikiwaldi.

⁵² Abimələk munarəya hujum kilip, uningəya ot koyuxqa munarning dərwarzisioya yeqinlaxkanda,

⁵³ bir ayal yarəunqakning üstünki texini Abimələkning bexioya etip uning bax süngikini sunduriwətti. ■

⁵⁴ Andin Abimələk dərhal əz yariəini kətürgüqi yigitni qakirip uningəya: — Kiliqingni suqurup meni əltürüwətkin; bolmisa, həlkə mening tooqramda: «Bir ayal kixi uni əltürüwetiptu» deyixidu, — dedi. Buni anglap yigit uni sanjip əltürüwətti.

⁵⁵ Andin Israilning adəmliri Abimələkning əlgini kərüp, ularning həmmisi əz jaylirioya qaytip ketixti.

⁵⁶ Xundak kilip Huda Abimələkning əzining yətmix aka-ukisini əltürüp, atisioya kiləan rəzillikini uning əz bexioya yandurdi;

⁵⁷ xuningdək Huda Xəkəmnning adəmliri kiləan barlik yamanliklirininimu ularning bexioya yandurup qüxürdi. Buning bilən Yərubbaalning ooqli Yotam eytkan lənət ularning üstigə kəldi.

10

Tola wə Yairning «ҳаким» boluxi

¹ Abimələktin keyin Issakar қəbilisidin болоан Dodoning нəwrиси, Puaҳning ооли Tola degən kixi Israilni қutқuzuxқа турди; u Əfrainning тақлиridiki Xamir degən jayda turatti;

² u Israiloқа yigirmə üq yil ҳаким болуп алəmdin өtti wə Xamirda дəpnə қилindi.

³ Uningdin keyin Gileadlik Yair turди; u Israiloқа yigirmə ikki yil ҳаким boldi.

⁴ Uning ottuz ооли болуп, ular ottuz тəһəygə minip yürətti. Ular ottuz xəһərgə igidarқilik қилatti; bu xəһərlər Gilead yurtida болуп, ta бүgүngiқə «Yairning кəntliri» дəp atalmақта. □

⁵ Yair wapат болуп, Kamonda дəpnə қилindi.

Israilning yənə gunahқа petixi

⁶ Lekin Israillar yənə Pərwərdigarning nəziridə rəzil bolоqanni қилip, Baal bilən Axərah butliriоқа bax urup, xundakla Suriyəning ilаһliri, Zidondikilərnig ilаһliri, Moabning ilаһliri, Ammoniylarning ilаһliri wə Filistiylərnig ilаһlirining ibaditigə kirip, Pərwərdigarni taxlap, uningоқа ibadəttə bolmидi. □ ■

⁷ Xuning bilən Pərwərdigarning оғəzipi Israiloқа қозоқilip, ularni Filistiylərnig wə Ammoniy-larning қolioқа taxlap бərdi. □

□ **10:4 «Yairning кəntliri»** — yaki «Ҳawwot-Yair». □ **10:6 «Suriyə»** — ibraniy tilida «Aram». ■ **10:6** Ҳак. 2:11; 3:7; 4:1; 6:1 □ **10:7 «... Ammoniylarning қolioқа taxlap бərdi»** — ibraniy tilida «...Ammoniylarning қolioқа setip бərdi».

⁸ Bular bolsa xu yili Israillarni kattik besip ezdi; andin ular Iordan deryasining maxriq tæripidæ Amoriylarning zeminidiki Gileadta olturuxluk barliq Israil hækigæ on sækiz yiloqæ zulum kildi. □

⁹ Ammoniylar yænæ Iordan deryasidin øtüp, Yehuda, Binyamin wæ æfrain jæmætigæ karxi hujum kildi: xuning bilæn pütkül Israil kattik azablandi.

¹⁰ Xuning bilæn Israillar Pærwærdigarøqa pæryad kilip: — Biz sanga gunah kilduk, öz Hudayimizni taxlap, Baal butlirining kulluqioqa kirip kettuk, dedi.

¹¹ Pærwærdigar Israillarøqa: — Mæn silærni misirliklardin, Amoriylardin, Ammoniylardin wæ Filistiylærdin kutkuzøqan æmæsmidim?

¹² Zidoniylar, Amalæklær wæ Maonlar kelip silærgæ zulum kiløqinida, Manga pæryad kiløqiniglarda silærni ularning kolidin kutkuzøqan æmæsmidim?

¹³ Xundaqtimu, silær yænæ Meni taxlap, yat ilahlarining kulluqioqa kirdinglar. Mæn silærni æmdi kutkuzmaymæn! ■

¹⁴ æmdi berip øzünglar tallioqan ilahlarøqa pæryad kilinglar, kiyinqilikqa kaløqan qeøinglarda xular silærni kutkuzsun, — dedi.

¹⁵ æmma Israillar Pærwærdigarøqa yalwurup: — Biz gunah kilduk! æmdi næziringgæ nemæ yahxi kærünsæ bizgæ xundaq kiløqin, bizni pækæt muxu bir ketimla kutkuzuwaløqaysæn! — dedi.

□ **10:8** «... Iordan deryasining maxriq tæripidæ» — ibranij tilida «... Iordan deryasining u tæripidæ». ■ **10:13** Qan. 32:15; Yær. 2:13

16 Xuning bilən Israil yat ilahlargi öz arisidin qikirip taxlap, Pərwərdigarning ibaditigə kirixti; *Pərwərdigar* Israilning tartiwatқан azab-oқubətlirini kərip, kəngli yerim boldi.

Qjerip adəmning sərdar boluxi — Yəftah

17 Xu waқitta Ammoniylar toplinip Gileadta qedirgah tikti; Israillarmu yioqilip kelip Mizpahqa quxup qedirgah tikti.

18 Gileadtiki həkning qongliri əzara: — Kim Ammoniylar bilən soқuxuxқа baxlamqi bolsa, u barliқ Gileadttikilərgə bax bolidu, dedi.■

11

1 Xu qaоqda Gileadliқ Yəftah degən kixi batur palwan idi. U bir pahixə ayalning oqli bolup, Gileadtin tərəlgənidi. □ ■

2 Lekin Gileadning öz ayali uningqa birnəqqə oqlul bala tuoqup bərgənidi; bu ayaldin tuoquloqan oqulliri qong boloqanda Yəftahni əydin koqlap: — Sən baxқа hotundin boloqan

■ 10:18 Ҳак. 11:6, 9, 10, 11 □ 11:1 «*Yəftah* bir pahixə ayalning oqli bolup, Gileadtin tərəlgənidi» — Yəftahning atisi Gilead Manassəhning nəwrisi Gilead əməs, əlwəttə («Qəl.» 26:29). Lekin u Gileadttikilər arisida ularning qonglirining biri bolsa kərək. «Gilead» (mənisi «taxliқ rayon») degən jay heli burunla xu nam bilən tonuloqan (məsilən «Yar.» 31:21). Manassəhning nəwrisi Gileadқа xu yərnig namini isim қilip koyoqan ohxaydu; keyin uning əjdadliri dərwxə xu rayonda olturaқlaxti. ■ 11:1 Ibr. 11:32

oʻqul bolʻoʻaʻqʻa, atimizning oʻyidin miraska igʻo bolmaysʻn, — dedi.

³ Xuning bilʻn Yʻftah qʻerindaxliridin qʻeqip, Tob degʻn zeminda turup qʻaldi. Xu yʻrdʻ birmunqʻo bikar tʻlʻplʻr Yʻftahning ʻtrapiʻoʻa bir-birlʻp yioʻildi. Ular uning bilʻn kirip-qiqip yʻrʻtti.□

⁴ ʻmma birnʻqqʻo wakʻt ʻtkʻndʻ Ammoniylar Israil bilʻn soʻuxʻa qʻikti.

⁵ Ammoniylar Israilʻoʻa hujum kilʻanda Gileadning aʻsakalliri Yʻftahni Tob zeminidin elip kʻlmʻqʻi bolup uning yenioʻa bardi.

⁶ Ular berip Yʻftahʻa iltija kilip: — Bizning Ammoniylar bilʻn urux kiliximiz uʻqʻn sʻn kelip bizgʻ sʻrdar bolup bʻrgin, — dedi.

⁷ Yʻftah Gileadning aʻsakallirioʻa jawabʻn: — Silʻr meni ʻq kʻrʻp atamning jʻmʻtidin hʻydiwʻtkʻnidinglarʻu, ʻmdi bexinglarʻoʻa balayiʻapʻt qʻxʻkʻndʻ kʻndʻksigʻo mening qʻximʻoʻa kelip qʻldinglar, — dedi.

⁸ Gileadning aʻsakalliri Yʻftahʻa: — Durus, lekin seni biz bilʻn billʻ berip Ammoniylarʻoʻa qʻrxi jʻng kilip, Gileadta hʻmmʻo olturawatʻanlarʻoʻa bax bolsun dʻp, qʻxingʻoʻa kʻlduk, — dedi.

⁹ Yʻftah Gileadning aʻsakalliridin: — ʻgʻr silʻr meni Ammoniylar bilʻn soʻuxuxʻa yandurup barʻqininglarda, Pʻrwʻrdigar ularni mening qʻlumʻoʻa tapxursa, mʻn silʻrgʻo bax bolamdimʻn? — dʻp soridi.

¹⁰ Gileadning aʻsakalliri Yʻftahʻa jawab berip:

□ **11:3 «... qiqip-kirip yʻrʻtti»** — ibraniy tilida bu ibarʻ bʻlkim bulangqʻilik kilixʻa qʻixni kʻrsitixi mumkin.

—Eytқiningdək қилmisak, Pərwərdigar Өzi arimizda guwah bolup ҳəкүм қикarsun! — dedi.

¹¹ Buni anglap Yəftah Gileadning aқsakalliri bilən bardi; həlk uni əzligə həm bax həm sərdar қilip tiklidi. Yəftah Mizpahqa barqanda həmmə səzlrini Pərwərdigarning aldida bayan қildi. □

Yəftahning tarihtin dars berixi

¹² Andin Yəftah Ammoniylarning padixahioqa əlqilərnı əwətip, uningdin: — Mening zeminioqa besip kirip, mən bilən soқuxuxqa məndə nemə həққing bar idi? — dəp soridi.

¹³ Ammoniylarning padixahi Yəftahning əlqilrigə jawab berip: — Qünki Israillar Misirdin қikip kəlgəndə ular Arnon dəryasidin tartip *ximaldiki* Yabbok ekiniioiqə wə *ojarbtə* Iordan dəryasioiqə mening zeminimni bulap igiliwaləqanidi. Əmdi sən bu yərlərnı tinqlik bilən mangu yandurup bər! — dedi.

¹⁴ Yəftah əlqilərnı Ammoniylarning padixahining kexioqa yənə əwətip

¹⁵ uningqa: — Yəftah səz қilip mundak dəydu: «Israil nə Moabning zeminini nə Ammonning zeminini igilimidi, ■

¹⁶ bəlki ular Misirdin қikip kəlgəndə qəlbayawanda mengip Қizil dengizdin ətүp, andin Қadəx degən jayqa yetip kəlgənidi;

□ **11:11 «...həmmə səzlrini Pərwərdigarning aldida bayan қildi»** — baxқа birhil tərјimisi: «həmmə ixlarnı Pərwərdigarning aldida yүrgüzətti». ■ **11:15** Qəl. 21:13; Қan. 2:9, 19

17 xu qaoqda Israilliklar Edom padixahining kexioqa elqilar awatip: «Zeminliridin kesip etuwelixka ijazet bergayla» dep soriwidi, Edom padixahi unimioqanidi. Xuning bilan ular Moab padixahining kexioqa *iltija bilan* elqilarni awatsa, umu qoxulmioqanidi. Xu sawebtin Israillar Qadexte turup qaloqan; ■

18 andin ular qel-bayawan bilan mengip Edom zemini bilan Moab zeminini aylinip otup, Moab zeminining xark teriopisto kelip, ahirida Arnon deryasining xu ketida qedir tikti. Ular Moabning qegrisi iqigə kirmidi; qunki Arnon deryasi Moabning qegrasidur.

19 Andin Israil Amoriylarning padixahi Sihonoqa, yani Haxbonning padixahining kexioqa elqilarni awatip: «Bizning zeminlirining iqidin otup oz jayimizoga beriweliximizoga ijazet bergayla» — dedi. ■

20 Lekin Sihon Israiloga ixanq qilalmay, yurtidin etkili qoymidi; u balki halklirining həmmisini yioqip, Jahzah degan jayoga quxup qedirgah tikip, Israil bilan uruxti.

21 Emma Israilning Hudasi Pərwərdigar Sihonni barlik halki bilan qoxup Israilning qolioqa tapxurdi, Israillar ularni urup kirdi. Andin Israil xu yerdə olturuxluk Amoriylarning həmmə zeminini igilidi.

22 Arnon deryasidin tartip Yabbok ekinioqigə, qel-bayawandin tartip Iordan deryasioqigə Amoriylarning putkul zeminini igilidi. ■

23 Israilning Hudasi Pərwərdigar Amoriylarni Oz

həlki boloqan Israilning aldidin qoqlap qikardi, əmdi sən xu yurtka igə bolmaqquimusen?

²⁴ Sening ilahing Kəmox sanga igilətkən yərgə özüng igə boldungoqu? Xuningoqa ohxax Pərwərdigar Hudayimiz aldimizdin həydəp qikiriwətkən həlkning yerigə bolsa, bizmu xuningoqa igə bolimiz. □

²⁵ Əmdi sən dərwəkə Moabning padixahi boloqan Zipporning oqli Balaktinmu küqlükmu? U qaqaqan Israil bilən tirkəxkən yaki Israil bilən jəng kilixka jür'ət kiləqan? ■

²⁶ Yənə kelip, Israil Həxbon wə uningoqa qaraxliq yeza-kixlaklarda, Aroər wə uningoqa qaraxliq yeza-kixlaklarda həmdə Arnon dəryasining boyidiki barliq xəhərlərdə üq yüz yil makan tutup olturoqan waqitlarda, nemixka silər xu yərləni kayturuwalmidinglar? □

²⁷ Xunga mən sanga gunah kilmidim, bəlki manga tajawuz kilip, yamanliq kiləquqi sən özüngdursən. Birdinbir adalət qikarəquqi Pərwərdigar Əzi bəgün Israillar bilən Ammoniy-larning otturisida həküm qikarsun!» — dedi.

²⁸ Lekin Ammoniy-larning padixahi Yəftahning əlqi əwətip eytkən səzlrini tingximidi.

□ **11:24 «Sening ilahing Kəmox sanga igilətkən yərgə özüng igə boldungoqu?»** — Yəftahning «ilahing Kəmox» degini hərgizmu Kəmoxnı həkikətən «bir huda» dəp etirap kiləqini əməs, əlwəttə. U pəkət ixlarnı Ammoniy-larning padixahining kəzkarixi boyiqə bayan kilidu, halas. 27-ayətni kəring.

■ **11:25 Qəl. 22:2** □ **11:26 «Israil Həxbon ... həmdə Arnon dəryasining boyidiki barliq xəhərlərdə üq yüz yil makan tutup olturoqan waqitlarda»** — bu «300 yil»ning qandak həsablanoqanliqini «koxumqə səz»imizdin kəring.

Yəftahning kəsəm kılıxi

²⁹ Xu waqıtta Pərwərdigarning Rohi Yəftahning üstigə qüxüp, u *kuwwətlip* Gilead bilən Man-assəhlərnıng yurtidin ötüp Gileadtiki Mizpahğa berip, andin Gileadtiki Mizpahdin Ammoniylar tərəpkə mangdı.

³⁰ Xu qaqla Yəftah Pərwərdigarğa kəsəm iqip: — Əgər Sən dərəkə Ammoniylarnı kolumğa tutup bərsəng,

³¹ undağta mən Ammoniylarning kexidin tinq-aman yenip kəlginimdə, öyümning ixikidin qikip manga tunji yolukğini Pərwərdigarğa atalağan bolidu, mən uni köydürmə kurbanlıq kılımən, — dedi.□

³² Xuning bilən Yəftah qikip Ammoniylar bilən soquxkılı ular tərəpkə ötti; Pərwərdigar ularnı unıng kılığa tapxurdi.

³³ Xuning bilən u Aroərdin tartip Minnitkiqə ularnı kattik urup kirip, yigirmə xəhərnı elip, Abəl-Keramimöqimu yetip bardı. Buning bilən Ammoniylar Israilğa boysunduruldi.

³⁴ Andin Yəftah Mizpahğa kaytip öyigə kəlgəndə öz kızı dap qelip ussul oynap unıng aldığa kərükılı qıkti. Bu unıng yalquz kızı bolup, unıngdin baxğa heq oql-kızı yok idi.

³⁵ U uni kərgəndə öz iginlirini yirtip: — Ah, ah, mening kızım! Sən meni intayın yaman halğa qüxürdung, meni dərəkə qüxürgüqilərdin biri bolup kaldıng; qünki mən Pərwərdigarğa

□ **11:31 «... öyümning ixikidin qikip manga tunji yolukğini...»** — Yəftahning muxu yərdə kəzdə tutkını əslidə insan əməs, bəlki birər qarpay bolsa kərək.

aqzimoni eqip, eytqan gepimdin yeniwalal-maymən, — dedi. □

³⁶ Kizi uningoa: — Əy ata, Pərwərdigaroa aqzingni eqip wədə qiloqan bolsang, aqzingdin qikkini boyiqə, manga xuni qiloqin; qünki Pərwərdigar sening düxmənliring bolqan Am-moniylardin intiqamingni elip bərdi, — dedi.

³⁷ Andin u atisioqa yənə: — Mening xu il-timasimni qobul kərginki, manga ikki aylıq məhlət bərsəng; mən kiz dostlirim bilən berip taqlarda yürüp, qizlikim üqün matəm tutuwalay, — dedi. □

³⁸ Atisi jawab berip: — Baroqin, dedi. Un-ingoqa ikki aylıq məhlət berip dalaqa əwətti. U berip, kiz dostlirini elip taqlarqa qikip, ikki ayoiqə özining kiz peti qaloqinioqa aq-zar kətürüp yioqlap yürdi.

³⁹ Xundaq boldiki, u ikki aydin keyin atisin-ing kexioqa yenip kəlgəndə, atisi uning üstigə qiloqan kəsimini bəja kəltürdi. Bu kiz bolsa heq ər kixigə yekinlaxmioqanidi. Xuning bilən Israilda xundaq bir ərp-adət pəyda boldiki, □

⁴⁰ hər yili Israilning qizliri əydin qikip Yəftahning qizini tət kün əsləp hatiriləydioqan

□ **11:35 «Sən meni intayin yaman haloqa qüxürdung, meni dərdkə qüxürgüqilərdin biri bolup kalding»** — ibraniy tilida: «Sən meni bək pəskə qüxürdung, meni parakəndə qiloquqilarning biri bolup qiqting». □ **11:37 «...kizlikim**

üqün matəm tutuwalay» — demək, əy-oqaksiz, pərzəntsiz bolup bu dunyadin ketidioqini üqün. □ **11:39 «...atisi Yəftah** uning üstigə qiloqan kəsimini bəja kəltürdi» — Yəftah öz qizini qurbanlik qildimu? Yaki bu sözləarning baxqa mənisi barmu? «Qoxumqə səz»imizdə alimlarning pikirli ri toqruluk azraq mulahizə yürgüzimiz.

boldi.□

12

Israilda Ҳасəthorluk tūpəylidin jedəl pəyda boluxi

¹ Lekin Əfraimiylar bolsa toplixip Zafon tərəpkə өtүp Yəftahқа soal қoyup: — Sən Ammoniylar bilən jəng қiləqili barəjiningda nemixқа bizni billə berixқа қaqirmaysən? Əmdi biz өyүngni өзүng bilən қoxup otta қeydүrүwetimiz, — dedi.□ ■

² Yəftah ularəqa јawab berip: — Mən bilən həlkim Ammoniylarəqa қarxi қattiq jəng қiliwatқanda, siləрни қaqirsam, meni ularning қolidin қutқuzmidinglar.

³ Siləarning kelip meni қutқuzmaydioqanliқinglarni kərүp, јenimni alқiniməqa elip қoyup, Ammoniylarəqa Һujum қilixқа atlandim, Pərwərdigar ularni қoluməqa tapxurdi. Əmdi silər nemixқа бүgүн kelip manga Һujum қilməқqisilər? — dedi.□

⁴ Lekin Əfraimlar Gileadlarni *Һaqarətləp*: — Silər i Gileadlar, Əfraimning arisida wə ManassəҺning arisida turuwatқan musapirlar, Əfraimda turuwatқan қaqқunsilər, halas! —

□ **11:40 «...Yəftahning қizini tət күn əsləp hatiriləydioqan boldi»** — yaki «... Yəftahning қizini tət күn əsləp matəm tutidioqan boldi». □ **12:1 «...Zafon tərəpkə өtүp...»** — yaki «ximal tərəpkə өtүp...». ■ **12:1** Ҳак. 8:1 □ **12:3 «...Һujum қilixқа atlandim»** — иbrabiy tilida «...Һujum қilixқа өttüm». Məlum bir dərya-əstəngdin өtkən bolsa kərək.

dedi. Xuning bilən Yəftah barliq Gileadtikilərnı yioqıp Əfraymlarını bilən soqıxtı. Ular Əfraymlarını urup kirip məqlup kıldı. □

⁵ Andin Gileadtikilər İordan dəryasınıng keqiklirini tosıp, Əfraymlarını ötküzmidi. Xundak boldiki, Əfraymlıq birər kaçqon keqikkə kelip: — Meni ötkili qoyqın, desə Gileadtikilər uningdin: — Sən Əfraymiymu? — dəp soraytti. U kixi «yak» desə, □

⁶ ular uningqa: — «Xibolət» degin! — dəytti. Əgər u kixi natoqra tələppuz kılip «sibolət» dəp jawab berip qalsa, ular unı tutup İordan dəryasınıng keqikini yenido öltüröwetetti. Xu tərıkidə xu waqıtta kırık ikki mingqə Əfraymiy öltüröldi. □

⁷ Yəftah altə yıl İsrailoqa Һakim boldi. Andin Gileadlıq Yəftah aləmdin ötüp, Gilead xəҺərliirini biridə dəpnə kılinđi.

Ibzanning Һakim boluxı

⁸ Uningdin keyin Bəyt-LəҺəmlıq İbzan İsrailoqa Һakim boldi.

□ **12:4 «Silər i Gileadlar, Əfraymning arisida wə ManassəҺning arisida turuwatqan musapirlar, Əfraymda turuwatqan kaçqunsilər, halas!»** — Gileadlar əslidə ManassəҺ kəbilisidin kelip qıqqanıdı. □ **12:5 «Andin Gileadtikilər İordan dəryasınıng keqiklirini tosıp, Əfraymlarını ötküzmidi»** — yaki «Andin Gileadtikilər Əfraymning udu lidiki İordan dəryasınıng keqiklirini tosuwaldı». □ **12:6 «Xibolət»** — Bu sөzning mənisi «eqin» yaki «kəlkün» bolup, muxu waqıtlarda pəket keqikkə yətkən adəmlərnıng tələppuzini sinax üqün ixlitilgən, halas. Roxənki, Əfraymiylar adətə «x»ning tələppuzini qıqaralmaytti. **«Sibolət»** — buning mənisi «buoqday baxıki».

⁹ Uning ottuz oʻqli, ottuz kizi bolup, ottuz kizini sirtka ʻergʻ berip, sirttin ottuz kizni oʻqullirioʻga elip bʻardi. U yettʻa yiloiqʻo Israiloʻga ʻakim boldi.

□

¹⁰ Andin Ibzan ʻlʻp, Bʻyt-Lʻhʻmdʻ dʻpnʻ kʻlindi.

Elon wʻ Abdonning ʻakim boluxi

¹¹ Uningdin keyin Zʻbulun kʻbilisidin bolʻan Elon Israiloʻga ʻakim bolup, on yil Israilda ʻkʻm sʻrdi.

¹² Andin Zʻbulun kʻbilisidin bolʻan Elon ʻlʻp, Zʻbulun zeminidiki Ayjalon degʻn jayda dʻpnʻ kʻlindi.

¹³ Uningdin keyin Piratonluk Ҳillʻlning oʻqli Abdon Israiloʻga ʻakim boldi.

¹⁴ Uning kirik oʻqli wʻ ottuz nʻwrisi bar idi. Ular yetmix exʻkkʻ minip mangatti. U Israiloʻga sʻkkiz yil ʻakim boldi. ■

¹⁵ Andin Piratonluk Ҳillʻlning oʻqli Abdon ʻlʻp, ʻfraim zeminida, Amalʻklʻrning taʻliq rayonidiki Piraton degʻn jayda dʻpnʻ kʻlindi.

13

Ximxonning tuʻuluxi

¹ Lekin Israilar Pʻwʻrdigarning nʻziridʻ yʻnʻ rʻzil bolʻanni kʻldi; xuning bilʻn Pʻwʻrdigar

□ **12:9 «Ibzanning** ottuz oʻqli, ottuz kizi bolup...» — roxʻnki, Ibzan Yʻftʻhʻkʻ ohximaytti, u kʻp ayalliq bolʻanidi. ■ **12:14** Ҳak. 10:4

ularni kırık yiloqıqə Filistiylərnıng koloıqə taxlap koydı.■

² Xu qəoıqə Zoreah degən jayda, Dan jəmətıdın boləqən, Manoah isimlik bir kixi bar idi. Uning ayalı tuoımas bolup, heq balısı yox idi.

³ Pərwərdıgarnıng Pərixıtsı bu ayaloıa ayan bolup unıngoıa: — Mana, sən tuoımas boləqıning üqün bala tuoımıdın; lekin əmdi sən həmlıdar bolup bir oıul tuoısən.

⁴ Əmma sən səgək bolup, xarab yaki küqlük hərək ıqmə, heq napak nərsınımu yemıgın. ■

⁵ Qünki mana, sən həmlıdar bolup bir oıul tuoısən. Bu bala anısınıng kərsıkidıki qəoıdın tartıp Hudaıa ataloıan «nazarıy» bolıdıoıını üqün, unıng beıxoıa hərgız ustıra selınmısın. U İsrailni Filistiylərnıng kəlıdın kətıkuzux ıxını baxlaydı, — dedi.□ ■

⁶ Ayal erınıng kəxoıa berıp, unıngoıa: — Mana, Hudanınıng bir adımı yenımoıa kəldı; unıng turkı Hudanınıng Pərixıtsıdək, intayın dəh xətlık ikən; lekin mən unıngdın: «Nədin kəldıng» dəp sorım-ıdım, umu öz nam-xəripını manga dəp bərmıdı. □

⁷ U manga: — «Mana, sən həmlıdar bolup bir

■ **13:1** Hək. 2:11; 3:7; 4:1; 6:1; 10:6 ■ **13:4** Qəl. 6:2, 3 □ **13:5** «**Nazarıy**» — Hudanınıng yoloıqə alahıdə ataloıan bir kixi. Ular toıqruluk «Qəl.» 6-bab wə ızahətlarnı kərüng. ■ **13:5** Qəl. 6:5; 1Sam. 1:11 □ **13:6** «**Hudanınıng Pərixıtsıdək**» — ayal kərgən muxu Pərixıtnıng «Hudanınıng pərixıtsı» yaki «Pərwərdıgarnıng Pərixıtsı» (demək, Məsih) degən zatnıng əzi («Təbirlər»imızni wə keyıncı 16-ayətnı kərüng).

oʻqul tuʻqisən; u bala anisining qorsikidiki qaoʻldin tartip ʻelidioʻan künigiqə Hudaʻoʻa ataloʻan bir nazariy bolidioʻan bolotaqqa, əmdi sən xarab yaki küqlük haraq iqmə wə heq napak nərsinimu yemigin» dedi, — dedi.

⁸ Buni anglap Manoah Pərwərdigarʻoʻa dua kilip: — Ah Rəbbim, Sən bu yərgə əwətkən Hudaning adimi bizgə yənə kelip, tuʻqulidioʻan balioʻa nemə kiliximiz kerəklikini ʻegitip qoysun, dəp iltija kildi.

⁹ Huda Manoahning duasini anglidi; ayal etizlikta oltuʻqinida, Hudaning Pərixtsisi yənə uning kəxiʻoʻa kəldi. Əmma uning eri Manoah uning kəxida yoq idi.

¹⁰ Andin ayal dərhal yügürüp berip, erigə həwər berip: — Mana, həliki küni yenimoʻa kəlgən adəm manga yənə kəründi, dewidi,

¹¹ Manoah dərhal qopup ayalining kəynidin mengip, u adəmning kəxiʻoʻa kelip: — Bu ayalʻoʻa kelip səz kilʻoʻan adəm sənmu? — dəp soriwidi, u jawabən: — Xundak, məndurmən, dedi.

¹² Manoah uningʻoʻa: — Eytkan səzliring bəja kəltürülgəndə, bala kaysi tərکیدə qong kilinixi kerək, u nemə ixlarni kilidu? — dəp soridi.

¹³ Pərwərdigarning Pərixtsisi Manoahqa jawab berip: — Mən bu ayalʻoʻa eytkan nərsilərnin gəmmisidin u həzi bolup ʻezini tartsun;

¹⁴ u üzüm telidin qikқан heqқandak nərsidin yemisun, xarab yaki küqlük haraq iqmisun, heq napak nərsilərdin yemisun; mən uningʻoʻa barlik əmr kilʻoʻqinimni tutsun, dedi.

¹⁵ Manoah Pərwərdigarning Pərixtsisigə: — Iltipət kilip, kətməy tursila, ʻəzligigə bir oʻqlak

təyyarlayli, dewidi,

¹⁶ Pərwərdigarning Pərixlisi Manoahka jawab berip: — Sən Meni tutup qalsangmu, Mən neningdin yeməymən; əgər sən birər köydürmə qurbanlıq sunmaqçı bolsang, uni Pərwərdigarğa atap sunuxung kerək, dedi (uning xundaq deyixining səwəbi, Manoah uning Pərwərdigarning Pərixlisi ikənlikini bilmigənidi).

¹⁷ Andin Manoah Pərwərdigarning Pərixlisidin: — Əzlidir nam-xəripə nemidu? Eytip bərgən bolsila, səzliri əməlgə axurulqinida, siligə həritimizni bildürəttük, — dedi.

¹⁸ Pərwərdigarning Pərixlisi uningğa jawabən: — Namimni sorap qaldingöü? Mening namim karamət tilsimattur, — dedi.□

¹⁹ Xuning bilən Manoah oqlaq bilən axlıq hədiyəsini elip berip uni qoram taxning üstidə Pərwərdigarğa atap sundi. Pərwərdigarning Pərixlisi ularning köz aldida ajayip karamət bir ixni qilip kərsətti; Manoah wə ayali qarap turdi.

²⁰ Xundaq boldiki, ot yalkuni qurbangahtin asmanğa kətürülgəndə, Pərwərdigarning Pərixlisimu qurbangahtin qikқан ot yalkuni iqidə yukirioğa qikqip kətti. Manoah bilən ayali buni kərip, əzlidirni yərgə taxlap yüzlidirni yərgə yekip düm yatti.

²¹ Xuningdin keyin Pərwərdigarning Pərixlisi

□ **13:18 «Namimni sorap qaldingöü? Mening namim karamət tilsimattur»** — Manoah öz duasioğa jawabən kəlgən Pərwərdigarning Pərixlisini insan dəp oylaydu. «Karamət tilsimat» degən muxu süpət ibraniy tilida («pələ») pəkət Hudaning Əzini yaki uning qiloqan ixlirini süpətləx üqün ixlilidü.

Manoahka wə uning ayaliqə kayta kərünmidi. Manoah xu waqıtta uning Pərwərdigarning Pərixıtsi ikənlikini bildi.

²² Andin Manoah ayaliqə: — Mana, biz qoqum əlimiz, qünki biz Hudani kərduq! — dedi.■

²³ Lekin ayali uningəja jawab berip: — Əgər Pərwərdigar bizni ɵltürüxkə layik kərgən bolsa, undaқта u kəydürmə qurbanlıq bilən axlık hədiyəni qolimizdin kobul qilmioqan bolatti, bu ixnimu kərsətmigən bolatti wə xundaqla bundaқ səzlərnı bizgə eytmioqan bolatti, — dedi.

²⁴ Xu ixtin keyin ayal bir oqul tuqdi, uning ismini Ximxon qoydi. Bu bala əsüp, qong boldi wə Pərwərdigar uni bərikətlidi.□ ■

²⁵ Zoreah bilən Əxtaolning otturısidiki Maqanəh-Danda Pərwərdigarning Rohı uningəja əz təsirini kərsitixkə baxlıdi.□

14

Ximxonning Filistiy bir qızni əmrigə almaqqi boluxi

¹ Bir waqıtta, Ximxon Timnahka qüxüp, u yərdə bir qızni kərđi; u Filistiy qızlıridin biri idi. □

² U xu yərdin qikip ata-anisining yenioqə kaytip: — Mən Timnahda Filistiy qızlıridin birini kərdüm, uni manga hotunluqka elip beringlar, — dedi.

■ 13:22 Mis. 33:20; Qan. 5:26; Ҳak. 6:22, 23 □ 13:24 «Ximxon» — «kuyaxtək (küqlük)» yaki «roxən, parlık adəm».

■ 13:24 İbr. 11:32 □ 13:25 «Maqanəh-Dan» — yaki «Danning bargahı». □ 14:1 «Timnah» — yaki «Timnataq».

3 Бирақ ата-аниси уningоға: — Көриндәхлiringning қизлирининг иқидә яки бизнинг пүткүл қоғмимизнинг арисидин санга бир қиз қикмасму? Немикқа һәтнисиз болоған Филестиylәрning кәхиоға берип, улардин хотун алмаққи болисән? — деди; әмма Химхон атисоға: — Уни манага елип бәргин, қүнки у манага бәк яқти, — деди.□

4 Унинг ата-аниси бу ихнинг Пәрвәрдигар тәрипидин болоқинини бilmиди. Қүнки Филестиylәр xu қаоғда Исраил үстидин һәкүм сүрүп тuroған болоғаққа, U Филестиylәргә тақабил турухқа пурсәт yaratмаққи idi.□

5 Әнди Химхон ата-аниси билән Тимнаһқа қүхти; улар Тимнаһдiki үзүмзарлиқлароға yetip кәлгәндә, мана бир yax xir һәккиригән peti уningоға etildi.

6 Xuan Пәрвәрдигарning Rohi уning үstigә қүхүп, u қолida һәқнемә болмиоған һаләттә xirni tutup, uni ооқлақни yirtқәндәк yirtip titmatma қилиwәtti. Lekin u bu ixni ата-анисоға

□ 14:3 «**bizning пүткүл қоғмимизning арисидин...**» — ибраний тилida «mening пүткүл қоғмим arisidin...». □ 14:4 «**...yartmaққи idi**» — ибраний тилidiki muxu söz adәттә «izdimәққи idi» degәnni bildüridu. Mumkinқiliki barki, Hudaning Rohi Химхонni tezrәk Филестиylәргә һужум қилихқа қозоқioқini билән, lekin u Hudaning Rohining xu түrtkisigә tehiqә etiwар қилmaywatatti.

demidi. □

⁷ Andin u *Timnahqa* qūxūp, u kiz bilən paranglaxti, u kiz Ximxonōqa bək yarap kətti.

⁸ Birməzgildin keyin u kizni elip kelix üqün qayta barōanda, xirning ölükini kərüp baqay dəp yoldin burulup qariwidi, mana xirning iskilitining iqidə bir top həsəl hərəiliri bilən həsəl turatti.

⁹ U həsəldin oqumioqa elip yəp mangdi; ata-anisining yenioqa kəlgəndə, ularoqimu bərđi, ularmu yedi, lekin özining həsəlni xirning iskilitining iqidin elip kəlginini ularoqa demidi.

¹⁰ Uning atisi *uningoqa həmrəh bolup* qūxūp kizning öyigə kəldi, u yərdə Ximxon bir ziyarət bərđi, qünki burundinla toy kilidioqan yigitlər xundak kilidioqan rəsm-qaidə bar idi.

¹¹ Ular Ximxonni kərüp, uningoqa həmrəh boluxka ottuz yigitni tepip kəldi; ular uningoqa həmrəh boldi. □

¹² Ximxon ularoqa: — Mən silərdin bir tepixmak soray, əgər silər ziyarət kilinidioqan yəttə kün iqidə uning mənisini manga dəp berəlisənglar, mən silərgə ottuz danə kanap köynək bilən ottuz yürux egin berimən;

¹³ əgər uni yexip berəlmisənglar, silər manga

□ **14:6 «Lekin Ximxon** bu ixni ata-anisioqa demidi» — Ximxon «nazariy» bolōaqqa, heqkandak üzümdin bolōan nərsini yeməsliki kerək idi. Xunga Ximxon üzümzarlıq bilən mangmay, ata-anisidin ayrilip mangoqan bolsa kerək. Lekin ata-anisi «nazariy» bolmioqqa üzümzarlıqtin udul etsə bolatti. Xu səwəbtin Ximxonning ata-anisi uning xirni eltürginini bilmidi.

□ **14:11 «...ottuz yigitni tepip kəldi»** — ximxunning toyida uningoqa həmrəh boluxka qaqiroqan bolsa kerək.

ottuz danə kanap keynək bilən ottuz yürүx egin beringlar, — dedi. Ular uningoa: — Maқul, undaқ bolsa tepixmaқningni eytkin, keni anglayli, — dedi.

¹⁴ U ularoa: — Yeyilidioқini yegүqingning iqidin qikti; tatliқ kүqtүnggүrning iqidin qikti, *bu nemə?* — dedi. Ular үq күngiqə bu tepixmaқni tapalmidi.

¹⁵ Yəttinqi күni xundaқ boldiki, ular Ximxonning ayalining kexioqa berip: — Sən eringni aldap-siylap, tepixmaқning mənisini bizgə eytip berixkə maқul kilöqin; bolmisa seni atangning öyi bilən qoxup keydürüwetimiz. Silər bizni yoksul kilixқа bu yergə qaqiroqanmu?! — dedi. □

¹⁶ Ximxonning ayali uning aldidada yioqlap turup: — Sən manga eq, meni pəқət səyməysən; sən mening qowmimning baliliridin bir tepixmaқni soriding, əmma manga mənisini eytip bərmiding, dəp yioqliqili turdi. Ximxon uningoa jawabən: — Mana, mən uni atanamöqimu dəp bərmigən tursam, sanga dəp berəmdim? — dedi.

¹⁷ Ziyapət ötküzülgən yəttə күnidə u erining aldidada yioqlapla yürdi. Xundaқ boldiki, yəttinqi күni boloqanda ayali uni qistap turuwaloqaqқа, uningoa tepixmaқning mənisini eytip bərdi. Andin ayal berip öz həlқining adəmlirigə tepixmaқning mənisini dəp bərdi. □

□ **14:15 «yəttinqi күni...»** — bəzi kona kəqürmilərdə «tətinqi күni...» deyilidu. □ **14:17 «Ziyapət ötküzülgən yəttə күnidə u erining aldidada yioqlapla yürdi»** — yaki «Ziyapət ötküzülgən yəttə күnlük ziyapətning qaloqan waқtida u uningoa (Ximxonoa) exiliwelip yioqlapla turdi».

18 Xuning bilən yəttinçi күни күн patmasta, xəhərning adəmliri uningəja jawab berip: — Həsəldinmu tatlıki barmu? Xirdinmu küqtünggüri barmu? — dedi.

U ularəja jawab berip: — Əgər silər mening inikim bilən yər aqdurmiəjan bolsanglar, tepixmikimni hərgiz tapalmaytinglar! — dedi.

19 U waqıtta Pərwərdigarning Rohi uning üstigə qüxti; u Axkelonəja qüxüp, Axkelondikilərdin ottuz kixini öltürüp, ulardin olja elip, oljidin iginlərni elip kelip, tepixmaqning mənisini yexip bərgənlərgə bərđi. Xuningdək Ximxonning oəzipli kelip, ata-anisining öyigə yenip kətti.□

20 Andin Ximxonning ayali Ximxonning həmrahliridin qoldax boləjan yigitkə təwə kilindi.□

15

Ximxonning Filistiyələr bilən qarxilixixka baxlix

1 Əmma birnəqqə waqit ötüp buqday orux məzgili kəlgəndə xundak boldiki, Ximxon bir oolakni elip öz ayalining öyigə berip: «Mən hotunumning kexioəja uning hujrisioəja kirimən» dedi. Lekin ayalining atisi uni iqkirigə kirixigə yol qoymidi.

2 Keynatisi uningəja: — Mən həkikətən sizni uningəja mutlək əq bolup kətti, dəp oylidim; xunga

□ 14:19 «Axkelon» — Filistiyələarning qong bir xəhiri. □ 14:20 «qoldax boləjan yigitkə...» — yaki «əzigə aqinə qiloəjan yigitkə».

mən uni sizning qoldixingizoğa beriwatkənidim. Həlbuki, uning kiçik singlisi uningdin tehimu qirayliqqu? Uning ornioğa xuni aloğan bolsingiz! — dedi. □

³ Əmma Ximxon ularoğa: — Əmdi mən bu kətim Filistiylərgə ziyan yətküzsəm, manga gunah bolmaydu! — dedi.

⁴ Xuni dəp Ximxon berip üq yüz qilbərini tutup kelip, otqaxlarni təyyarlap, qilbəriləni jüpləp quyruqlirini bir-birigə qetip, ikki quyriqining otturisioga birdin otqaxni asti; □

⁵ otqaxlaroğa ot yekip qilbəriləni elip berip, Filistiyləarning etizdiki ormiogan ziraətlirigə qoyup bərdi. Xuning bilən u dəwə-dəwə əngiləni, orulmiogan ziraətləni, xundakla zəytun baqlirininimu keydürüwətti. □

⁶ Filistiylər buni kərüp: Buni kim kildi, — dəp sorisa, həlk jawab berip: — Timnahlik adəmnin küy'ooqli Ximxon kildi; keynatisi uning ayalini uning qoldixioğa beriwətkini üqün xundak kildi, — dedi. Xuning bilən Filistiylər qikip, u ayal bilən atisini otta keydürüwətti.

⁷ Ximxon ularoğa: — Silər xundak qiləninglar üqün, mən silərdin intikam almay boldi qilmaymən, — dedi.

⁸ Xuning bilən Ximxon ularni kir-qap qilip kətl

□ **15:2 «...uni sizning qoldixingizoğa beriwatkənidim»** — yaki «uni sining aqinənggə beriwatkənidim». □ **15:4 «üq yüz qilbərə»** — bəzi təjimilərdə «üq yüz tülkə» deyilidu. Ləkin qilbərilər top bolup yürəqkə, azraq gəxni yəmqük qilix bilən ularni tutiwelix tülkiləni tutuwelixtin kəp asan holidu. □ **15:5 «etizdiki ormiogan ziraətliri»** — ibraniy tilida «etizdiki ərə turoğan ziraətliri» — demək, pixay dəp qaloğan ziraətlər.

қилиwәtti; andin u berip Etam қорам texining оғкириdә turdi. □

⁹ U waқitta Filistiylәr қіkip, Yәhuda yurtida qedir tikip, Lehі degән jayda yeyildi. □

¹⁰ Yәhudalar bolsa: — Nemixқа bizgә hujum қilmaqçi bolisilәr? — dewidi, ular jawab berip: — Biz Ximxonni tutup baqlap, u bizgә қандақ қилоған bolsa, bizmu uningоға xundaқ қilimiz, dәp qіqtuқ, — dedi.

¹¹ Xuning bilән Yәhuda yurtidiki üq ming kixi Etam қорам texining оғкиrigә qüxüp, Ximxonоға: — Sән Filistiylәrning üstimizdin һөкüm sürüwatқinini bilmәmsән? Xuni bilip turup, sән nemixқа bizgә xundaқ қilding? — dedi. U ularоға: — Ular mаngа қилоғандәк, mәнmu ularоға қildim, dәp jawab bәrdi.

¹² Ular uningоға: — Biz seni baqlap Filistiylәrning қolioға tapxurup berix üqün kәlduқ, dewidi, Ximxon ularоға: — «Biz özimiz sаngа hujum қilip өltürmәymiz», dәp mаngа kәsәм қilinglar, dedi.

¹³ Ular uningоға: — Seni өltürmәymiz; pәkәt seni қing baqlap, ularning қolioға tapxurup berimiz; һәrgiz өlүmgә mәһkum қilmaymiz, dәp jawab bәrdi. Xuni dәp ular ikki yengi аroғamқа bilән uni baqlap, қорам taxning üstidin elip mangdi.

¹⁴ U Lehigә kәlgәndә, Filistiylәr warkiraxқiniqә uning aldioға yügürүxüp kәldi. Әmma

□ **15:8 «Ximxon ularni қir-қap қilip kәtl қiliwәtti»** — ibraniy tilida «Ximxon ularni yota wә paqақliriоға urup, ularni өltürүwәtti». □ **15:9 «Lehі degән jayda yeyildi»** — yаki «Lehі degән jayda jәnggә sәp түzdi».

Пәрвәрдиғарнинг Роҳи унинг ўстигә қүхүп, қоллирини бақлиқан ароқамқилар от тутакқан кәндир йиптәк үзүлүп, түгүqlәр қоллиридин җеҗилп кәтти.

¹⁵ Андин у ехәкнинг җенги бир енгәк сәнгикини кәрүп, қолни узитпәла елип, унинг билән минг адәмни уруп өлтүрди.□

¹⁶ Ximxon: —

«Ехәкнинг бир енгәк сәнгики билән адәмләрни өлтүрүп,

Уларни дөвә-дөвә қиливәтти,

Ехәкнинг бир енгәк сәнгики билән минг адәмни өлтүрдүм!» — деди.□

¹⁷ Буларни дәр ехәкнинг енгәк сәнгикини тахливәтти. Хунигдәк у ху јайоја «Рамот-Ләһи» дәр нам қойди.□

¹⁸ У интайин уссәп Пәрвәрдиғароја пәрјад қилип: — Сән Өз қулуннинг қоли билән буңқә қонг нусрәтни барлиққа кәлтүрдүң, әнди мән һазир уссүзлүктин өлүп, һәтнисизләрниң қолиоја қүхүп қалармәнму? — деди.■

¹⁹ Хуниг билән Худа ләһидики азгални јарди, су унингдин уројуп қикти. Ximxon иқип, роҳи уројуп јан кирди. Бу сәвәбтин бу *булаққа* «Ән-Ҳәккәрә» дәр нам қойулди; та бүгүңгиқә у Ләһида бар.□

□ **15:15 «у ехәкнинг җенги бир енгәк сәнгикини кәрүп...»**

— кона сәнгәк болојан bolsa, қүрүкликидин асанла сунуп кәткән боләтти. □ **15:16 «Уларни дөвә-дөвә қиливәтти»** — јаки «Уларни икки дөвә қиливәтти». Бу хеирдин қариојанда, Ximxon икки јаки унингдин кәп қетим Филитиләр билән соқухқан болуи мүмкин.

□ **15:17 «Рамот-Ләһи»** — «Ләһининг егизлики».

■ **15:18** 1Sam. 17:26, 36; 2Sam. 1:2 □ **15:19 «Ән-Ҳәккәрә»**

— «пәрјад кәтүргүқининг булиқи».

20 Ximxon Filistiylarning dæwriddæ yigirmæ yiløiqæ Israiløqa Һakim boldi.□

16

Ximxonning mæøqlup boluxi

¹ Andin Ximxon Gazaøqa bard, u u yærdæ bir pahixæ ayalni kærøp, kirip uning bilæn yeqinqilik kildi.

² Lekin Gazaliklar birsining: — Ximxon bu yærgæ kældi, deginini anglap, *xæhærni* kørxap, keqiqæ xæhærning kowuqida ün qikarmay marap turdi wæ: Ètæ tang yoruøqanda uni øltürimiz, — deyixti.

³ Ximxon yerim keqigiqæ yatti; andin ornidin turup xæhær kowuqining ikki kanitini tutup, uni ikki kexiki wæ baldak-takiki bilæn koxup, birakla komurup, øxnisigæ artip Һebbronning udulidiki taøqa elip qikip kætti.□

⁴ Keyin u Soræk jiløisida olturuxluk Dililah isimlik bir ayalni kærøp, uningøqa axik bolup kaldi.

⁵ Buni bilip Filistiylarning æmirliri u ayalning kexiøqa berip uningøqa: — Sæn uni aldap, uning küqtünggürlükining zadi nædin boløanliqini kolap sorap, bizning kandaq kilsak

□ **15:20 «Ximxon yigirmæ yiløiqæ Israiløqa Һakim boldi»** — Ximxonning Һakim boløan waqti bælkim Abimælæk wæ Yæftahning Һeküm sürgæn waqitliri bilæn zamandax bolsa keræk; u Pælastinning øærbiddæ, ular xærk wæ ximalida Һeküm sürætti.
□ **16:3 «Һebbronning udulidiki taøq»** — bælkim Gazadin 40 kilometer yirakliqta idi.

uni yengələydiolanlikimizni, uni baqlap boysunduralaydiolanlikimizni eytip bərsəng, biz hər birimiz sanga bir ming bir yüz kümüx tənggə berimiz, — dedi.

⁶ Xuning bilən Dililah Ximxondin: — Sən küqtünggürlüküngning zadi nədin bololanlikini, xundaqla qandaq kılqanda seni baqlap boysunduroqili bolidiolanlikini eytip bərgin! — dedi.

⁷ Ximxon uningqə jawabən: — Adəmlər meni yəttə tal qurutulmioqan yengi ya kiriqi bilən baqlisa, mən ajizlap baxqa adəmlərdək bolup qalimən, — dedi. □

⁸ Xuning bilən Filistiyələarning əmirli ri yəttə tal qurutulmioqan yengi ya kiriqini elip kelip, bu ayaloqə beriwidi, u bu kiriqlər bilən uni baqlap qoydi

⁹ (Dililah birnəqqə adəmni hujrida paylap turuxqa yoxurup koyolanidi). U Ximxonqə: — Əy Ximxon, Filistiyələr seni tutqili kəldi! — dedi.

U qopup kiriqlərni qigə xoyna otta keyüp üzülüp kətkəndək üzüwətti. Xuning bilən uning küqtünggürlüküning siri axkarilanmidi.

¹⁰ Buni kərup Dililah Ximxonqə: — Mana, sən

□ **16:7 «Adəmlər meni yəttə tal qurutulmioqan yengi ya kiriqi bilən baqlisa...»** — Ximxon nazariy boloaqqa, «yengi ya kiriqliri» əslidə əlük haywanning jəsitidin elinidiqini üqün uningqə nisbətən «napak» hesablinatti. Uning gepi yaloqan bolqini bilən, həkikətkə yeqin idi; uning küqtünggürlüki uning nazariy bololanlikidin bololan. Uning «yengi» (baxqılar ixlətmigən) deyixining səwəbi «Birsi meni xundaq yengi kiriqlər bilən baqlisa, kiriqləarning meni napak kılıx təsiri azraq bolidu» dəp oyliqinidin bolsa kərək.

meni aldap, manga yaloqan eytipsən! Əmdi manga seni nemə bilən baqlisa bolidioqanlikini eytip bərgin, — dedi.□

11 U jawap berip: — Adəmlər meni heq ixlətmigən yengi aroqamqa bilən baqlisa, mən ajizlap baxqa adəmlərdək bolup qalimən, — dedi.

12 Xuning bilən Dililah yengi aroqamqa elip kelip, uni baqlap: — Əy Ximxon, Filistiylər seni tutkili kəldi! — dedi (əslidə birnəqqə adəm hujrida yoxurunup, uni paylap turuxkanidi). Lekin Ximxon öz qolidiki aroqamqilarni yipni üzgəndək üzüp taxlidi.

13 Buni kərüp Dililah Ximxonqa: — Sən haziroqiqə meni aldapsən, manga yaloqan eytipsən; əmdi manga seni nemə bilən baqlisa bolidioqanlikini eytip bərgin, — dedi. U jawap berip: — Sən mening beximdiki yəttə ərüm qaqnı dukandiki ərux yip bilən qoxup ərüp qoysangla bolidu, — dedi.□

14 Xuning bilən *Ximxon uhlioqanda u uning bexidiki yəttə tal qaqnı ərux yip bilən qoxup ərüp*, qozukqa baqlap qoyup uningqa: — Əy Ximxon, Filistiylər seni tutkili kəldi! — dedi. Ximxon uyqudin oyoqinip, ərux yip bilən qozukni biraqla

□ **16:10 «Mana, sən meni aldap, manga yaloqan eytipsən!»** — roxənki, «paylap olturoquqlar» baqlax usulining nətijisini kütüp əzliri yoxurunqan yərdin qıqmidi. Ximxon ɵydə Dililah bilən ikkimizla bar, dəp oylaydu. □ **16:13 «dukandiki ərux yip bilən»** — yaki «dukandiki təg yipi bilən», yəni tokulmilarning boyiqə tartiloqan yipi bilən.

tartip yuliwətti. □

¹⁵ Andin ayal uningə: — Manga kənglūng yok turup, kəndəksigə sanga axik boldum, dəysən? Sən meni üq kətim aldap, küqtünggürlüküngning nədin boləlanlikini manga eytip bərmidingə, — dedi.

¹⁶ Uning həküni səzliri bilən uni kistaxliri wə yalwuruxliri bilən Ximxonning əlgüdək iqi puxti wə xundaq boldiki,

¹⁷ u kənglidiki sirini qoymay uningə axkara kilip: — Mən anamning korsikidiki qəşdin tartip Hudaəa atilip nazariy bolənim üqün, beximə hərgiz ustira selinip bəkmioan; əgər mening qeqim qüxürüwetilsə, küqüm məndin ketip, mən ajizlap bəxka adəmlərdək bolup qəlimən, — dedi.

¹⁸ Dililəh uning əzigə kənglidiki həmmə sirini dəp bərginini kərüp, Filistiyləning əmirilirini qarkirip kelixkə adəm mangdurup: — «Bu kətim silər yənə bir qikinqlar, qünki Ximxon kənglidiki həmmə sirni manga axkara kildi» dedi. Xuning bilən Filistiyləning əmiriliri qolliriəa kümüxləni elip, uning kexiəa qikti.

¹⁹ Andin Dililəh uni əz yotisiəa yatquzup, uhlitip qoyup, bir adəmni qakirip kirip uning bexidiki yəttə ərüm qaqni qüxürüwətti; xundaq kilip u Ximxonning bozək kilinixini bəxliəuqi boldi. Ximxon küqidin kətkənidi.

²⁰ U: — Əy Ximxon, Filistiylər seni tutkili kəldi! — dewidi, u uyqudin oyoqinip: — Mən ornumdin

□ **16:14 «Ximxon uhliəanda u uning bexidiki yəttə tal qaqni ərux yip bilən qoxup ərüp...»** — muxu səzləni kona grek nushisidin alduq.

turup, ilgiriki birqanqə qetimkidək, boxinip ketimən, dəp oylidi. Ləkin u Pərwərdigarning əzidin kətkinini bilməytti.

²¹ Xuning bilən, Filistiyələr uni tutuwelip, kəzlrini oyup, Gazaqə elip qüxüp, uni mis zənjirlər bilən baqlap, zindanda un tartixka saldi.□

²² Ləkin bexidiki qüxürüwetilgən qeqi yənə əsüxkə baxlidi.

Ximxonning xərəplik həlda əlüxi wə dəpnə kəlinixi

²³ Keyin, Filistiyələarning əmirlixi öz ilahı boləqan Dagon üqün qong bir qurbanlıq ötküzüxkə həm təbrikləp xadlinixka yiqildi. Qünki ular: — Mana, ilahimiz düxminimiz boləqan Ximxonni qolimizə tapxurup bərdi, — deyixti.

²⁴ Həlk Ximxonni kərgəndə, öz ilahini danglap: — İlahimiz bolsa, yurtimizni wəyran kəloquqini, adəmlirimizni kəp əltürgən düxminimizni qolimizə qüxürüp bərdi! — deyixti.

²⁵ Ular taza xad-huramlıq kəypigə qəmüp: — Ximxon kəltürəlsun, u bizgə bir oyun kərsitip bərsun, deyixti; ular Ximxonni zindandin elip qıxti. U ularning əldida oyun kərsətti. Əmdə ular uni ikki tüwrükning otturisida tohtitip qoyqanidi.

²⁶ Xuning bilən Ximxon qolini tutup turoqan yigitkə: — Meni qoyuwət, əyni kətürüp

□ **16:21 «uni mis zənjirlər bilən baqlap, zindanda un tartixka saldi»** — un tartix adəttə ayal kixining ixi idi.

turoqan tüwrüklərni silap, ularoqa yoliniwaloqili qoyoqaysən, — dedi.

²⁷ U qaqda oy ər-ayallar bilən liq toloqanidi, Filistiylərning əmiririning həmmisimu xu yərdə idi; əgzidimu Ximxonning kərsitiwatқан oyunini kəruwatқан təhminən üq mingqə ər-ayal bar idi.

²⁸ Ximxon Pərwərdigaroqa nida qilip: — Əy Rəb Pərwərdigar, meni yad qilip pəkət muxu bir kətim manga küq ata qiloqaysən; i Huda, xuning bilən ikki kəzümning intiqamini Filistiylərdin bir yolila aloquzoqaysən! — dedi.■

²⁹ Ximxon xularni dəp əyni kətürüp turoqan otturidiki ikki tüwrükni tutuwaldi; birini ong qoli bilən, yənə birini sol qoli bilən tutup, ularoqa tayinip turdi.

³⁰ Andin: «Filistiylər bilən birliktə əlöp kətsəm!» dəp bədinini egip küqini yioqip *ittiriwidi*, oy ərülüp, u yərdiki əmirilər bilən barliq həlkning üstigə qüxti. Buning bilən əz əlümi bilən əltürgən adəmlər uning tirik waqtida əltürgənliridin kəp boldi.

³¹ Andin keyin uning kərindaxliri wə atisinin barliq jəməti qüxüp, uni kətürüp, Zoreah bilən Əxtaolning otturisoqa elip berip, atisi Manoahning kəbrisidə dəpnə qildi. U yigirmə yil Israiloqa həkim boloqanidi.

17

Israillarning butpərəslik yolioqa kirixi

■ 16:28 Ibr. 11:32

¹ Өфраймнинг тақлирида Микаҳ исимлик бир кixи бар idi.

² U anisioḡa: — Sening ḡelikḡi bir ming bir yḡz kḡmḡx tḡnggḡng oḡrilap ketilgḡnidi; sḡn tḡnggilḡrni ḡarḡiding wḡ buni manga dḡp bḡrding. Mana, kḡmḡx mḡndḡ, uni mḡn aloḡandim, dewidi, anisi: — Өy oḡlum, Pḡrwḡrdigar seni bḡrikḡtligḡy!, — dedi. □

³ Mикаḡ bu bir ming bir yḡz kḡmḡx tḡnggini anisioḡa yandurup bḡrdi. Anisi: — Mḡn ḡslidḡ bu pulni sḡn oḡlumni dḡp Pḡrwḡrdigarḡa beḡixlap, uning bilḡn oyma but wḡ ḡuyma but yasaxḡa atiwḡtkḡnidim; ḡmdi yḡnila sanga berḡy, dedi.

⁴ Lekin Mикаḡ kḡmḡxni anisioḡa ḡayturup bḡrdi; anisi uningdin ikki yḡz kḡmḡx tḡnggini elip bir zḡrgḡrgḡ berip, bir oyma but bilḡn bir ḡuyma but yasatti; ular Mикаḡning ḡyigḡ ḡoyup ḡoyuldi. □

⁵ Mикаḡ degḡn bu kixi ḡslidḡ bir buthana pḡyda ḡiloḡan, xuningdḡk ḡzigḡ bir ḡfod bilḡn birnḡḡḡḡ «tḡrafim»ni yasiloḡanidi; andin ḡz oḡulliridin birini ḡahinlikḡa mḡhsus tḡyinlḡp, uni ḡzigḡ

□ **17:2 «...tḡnggilḡrni ḡarḡiding...»** — ḡarḡaxning mḡzmuni bḡlkim «Bu pul bḡrikḡtlik bolmisun, aloḡuḡi kixigḡ palakḡt ḡḡxḡrsun» degḡndḡk bolsa kerḡk. **«...wḡ buni manga dḡp bḡrding»** — ibraniy tilida: «...wḡ mening ḡulḡḡrimoḡa sezliding». □ **17:4 «...anisi uningdin ikki yḡz kḡmḡx tḡnggini elip bir zḡrgḡrgḡ berip, bir oyma but bilḡn bir ḡuyma but yasatti...»** — muxu sḡzdin ḡarḡoḡanda, apisi niyitidin yenip, pulning bir ḡismini ḡzidḡ ḡalduroḡanidi.

kahin qildi. □

⁶ Xu künlərdə Israilda heq padixah bolmidi; herkim öz nəziridə yahxi kəringənni qilatti. □ ■

Mikahning bir Lawiyini «kahin bolux»qa yalixi

⁷ Yəhuda jəmətining təwəsidiki Bəyt-Ləhəmdə Lawiy kəbilisidin boləqan bir yigit bar idi; u xu yərdə musapir bolup turup qaləqanidi. □

⁸ Bu yigit bir jay tepip turay dəp, Yəhudalarning yurtidiki Bəyt-Ləhəm xəhiridin qikti. U səpər kilip, Əfrain taqliqioqa, Mikahning əyigə kelip quxti.

⁹ Mikah uningdin: — Kəyərdin kəlding, dəp soriwidi, u uningəqa jawabən: — Mən Yəhudalarning yurtidiki Bəyt-Ləhəmlik bir

□ **17:5 «əfod»** — «əfod» toqruluk 8:27 wə izahatini kəring. «Əfod» əslidə bax kahin kiyidioqan alahidə birhil kiyim idi. U toqruluk «Mis.» 28:5-30 wə izahatlarini kəring. **«tərafim»** — ibranij tilidiki səz bolup, «əy butliri» degənni bildüridu. Bu butlar qolda kətürgüdək kizik bolup, adətə kumuxtin yasilatti. Kədimki waqitlardiki bəzi butpərəs jəmiyətlərdə «tərafim»qa igə boləqan adəm əyning barlik təalluqatining igisi, hojayini dəp hesablinatti. «... **öz oqulliridin birini kahinlikqa məhsus təyinləp, uni əzigə kahin qildi**» — pəqət Ҳarunning əwladlirila kahin boluxqa hokukluk idi. □ **17:6 «Xu künlərdə Israilda heq padixah bolmidi; herkim öz nəziridə yahxi kəringənni qilatti»** — muxu səzlər, xubhisizki, Hudaning waqti kəlgəndə Israiləqa Əzi padixah təyinləx məqsitidə boləqanlikini kərsitidu. ■ **17:6 Ҳak. 18:1; 21:25** □ **17:7 «Yəhuda jəmətining təwəsidiki Bəyt-Ləhəm»** — Bəyt-Ləhəm Lawiyələrəqa bekitilgən xəhərlərdin əməs idi. Bu kixining xu yərgə nemigə barəqini enik əməs.

Lawiy mən, bir jay tepip turay döp qıktım, — dedi.

¹⁰ Mikah uningöa: — Undaq bolsa mən bilən turup, manga hēm ata hēm kahin bolup bərgin; mən sanga hēr yili on kümüx tənggə, bir yürüx egin wə kündilik yemək-iqmikingni berəy, — dedi. Buni anglap Lawiy kixi uningkigə kirdi.

¹¹ Lawiy u kixi bilən turuxka razi boldi; yigit xu kixigə öz oqulliridin biridək bolup qaldi.

¹² Andin Mikah bu Lawiy kixini *kahinlikka* məhsus təyinlidi. Xuning bilən *Lawiy* yigit uningöa kahin bolup, Mikahning öyidə turup qaldi.□

¹³ Andin Mikah: — Bir Lawiy kixi manga kahin bolöqini üqün, Pərwərdigarning manga yaxilik kilidöqinini bilimən, — dedi.□

18

Dan kəbilisining özliri üqün bir miras jayni tepixi

□ **17:12 «Mikah bu Lawiy kixini kahinlikka məhsus təyinlidi»** — ibranıy tilida: «Mikah bu Lawiy kixining qolini toldurdi». Bu söz muxu yərdə ikki bisliktur — (1) u Mikahning qolini məhsus kahinlik wəzipisi bilən «toldurdi» wə (2) (həjwiyy jəhəttin) pul bilən toldurdi. **«Xuning bilən Lawiy yigit uningöa kahin bolup, Mikahning öyidə turup qaldi»** — pəkət Ҳarunning əwladlirila kahin boluxka hōquqluk idi; baxka Lawiylarning kahin bolux hōquki yoktur, əlwəttə.

□ **17:13 «Bir Lawiy kixi manga kahin bolöqini üqün, Pərwərdigarning manga yaxilik kilidöqinini bilimən»** — demisəkmü, bu sözlər pütünləy hurapiy bir kəzkarax, əlwəttə. 18-babta sözlərnin hatalıqı qıqıp turidu.

¹ Xu künlərdə İsrailda heç padixah bolmıdı; xundaqla xu künlərdə Danlarning kəbilisi əzlırigə olturaklıxix üqün jay izdəwatқанıdı, qünki xu künğıqə ular İsrail kəbililiri arisida qək taxlinip bekitilgən miras zeminoğa erixmigənıdı. □ ■

² Xuning bilən Danlar pütkül jəmətıdın Zoreah wə Əxtaolda olturuxluk bəx palwannı zemınnı qarlap kelıxkə əwətti wə ularoğa tapılap: — Silər berip zemınnı qarlap kelinglar, dedi. Ular səpər kılıp Əfraim taqlıq yurtioğa kelip Mikahning əyigə qüxüp u yərdə qondi.

³ Ular Mikahning əyining yenida turəjınida Lawiy yigitning awazını tonup, uning kexioğa kirip uningdin: — Seni kim bu jayoğa elip kəldi? Bu yərdə nemə ix kılısən? Bu jayda nemigə erixting? — dəp sorıdı.□

⁴ U ularoğa jawabən: — Mikah manga mundak-mundak kılıp, meni yallap əzigə kahın kildi, dedi.

⁵ Buni anglap ular uningoğa: — Undak bolsa bizning mangoğan səpirimizning onguxluk bolıdıoğan-bolmaydıoğanlıkını bilmikimiz üqün, Hudadin sorap bərgin, — dedi.

⁶ Kahın ularoğa: — Hatırjəm beriweringlar. Mangoğan yolunglar Pərwərdigarning aldidıdur,

□ **18:1 «Xu künlərdə Danlarning kəbilisi əzlırigə olturaklıxix üqün jay izdəwatқанıdı»** — «Yəxua» 19:40-48də bu ixlar bayan kılınıdu. Xu ayətlərdin qarıoğanda: «qək taxlinip bekitilgən miras zeminoğa erixmigənıdı» degənnıng mənisi «...toluk erixəlmigənıdı» degəndək bolsa kerək. ■ **18:1** Ҳak. 17:6; 21:25 □ **18:3 «Lawiy yigitning awazını tonup...»** — yaki «Lawiy yigitning tələppuzını tonup...».

— dedi. □

⁷ Xuning bilən bu bəx adəm qikip, Laix degən jayoqa yetip kəldi. Ular u yərdiki həlkning tinq-aman yaxawatkinini, turmuxining Zidoniylarning ərп-adətliri boyiqə ikənlikini, hatirjəmlik wə rahət iqidə turuwatkinini kərdi; xu zeminda ularni har kילוquqi heqқandak hоқukdar yok idi; ular Zidoniylardin yirakta turatti, xundakla baxқilar bilənmu heqқandak bardi-kəldi kilixmaytti. □

⁸ *Bəx palwan* Zoreah wə Əxtaolqa өз kərindaxlirining kəxiolqa kaytip kəldi. Kərindaxliri ulardin: — Nemə həwər elip kəldinglar? — dəp soridi.

⁹ Ular jawabən: — Biz kəpup ularqa hujum kilayli! Qünki biz xu zeminni qarlap kəlduk, mana, u intayin yahxi bir yurt ikən. Əmdi nemixka kimir kilmay jim olturisilər? Əmdi dərhal berip, u yurtni elixka əzmənglərni əzmənglar, berip hujum kilip zeminni igilənglar.

¹⁰ U yərgə barəqininglarda silər tinq-aman turuwatқан bir həlkni, hər ətrapiolqa sozulolğan kəng-azadə bir zeminni kərisilər! Huda u

□ **18:6 «Mangoqan yolunglar Pərwərdigarning aldididu»** — demək, yolunglar Hudaning nəzirigə yahxi kərünüdu.

□ **18:7 «turmuxining Zidoniylarning ərп-adətliri boyiqə ikənlikini»** — muxu xəhər bəlkim Zidoniylarning bir mustəmlikisi bololğan boluxi mumkin idi. **«xu zeminda ularni har kילוquqi heqқandak hоқukdar yok idi»** — əgər Laix-tikildərdin paydilinidolğan baxқа bir yərlik həkimiyyət bar bolsa, Laixni igiləx üqün muxu həkimiyyət bilənmu soқuxux kərək bolatti, əlwəttə. Xu səzning baxқа birhil tərjimisi: «ularning üstidə nomus ixlarni əyibləydiolğan heqқandak həkim yok idi».

yərni silərning қолунглароға таpxуроғандур. U yurtta yər yüzidə tepilidioғan barlıq nərsilərdin һeqbiri kəm əməs, dedi.

¹¹ Xuning bilən Danlarning jəmətidin altə yüz adəm jənggə қорallinip, Zoreah wə Əxtaoldin қiqip mangdi.

¹² Ular Yəһuda yurtidiki Kiriatic-Yearim degən jayoға берip, qedir tikti (xunga bu jay taki бүgүngiqə «Danning ləxkərgaһi» dəp atalmaqta; u Kiriatic-Yearimning arқа təripigə jaylaxқanidi). □ ■

¹³ Andin ular u yərdin Əfraim taqlıq rayoniоға берip, Mikahning öyigə yetip kəldi.

¹⁴ Laix yurtioға qarlah üqün baroғan bəx kixi öz қerindaxliriоға: — Biləmsilər? Bu öydə bir əfod toni, birnəqqə tərafim butliri, bir oyma məbud wə қuyma məbud bardur! Əmdi қандақ қilixinglar kerəklikini oylixinglar! — dedi.□

¹⁵ Ular burulup Lawiy yigitning öyigə (Mikahқа təwə öygə) kirip uningdin һal soridi.

¹⁶ Dan қəbilisidin boloғan jəng қorallirini kətүrgən altə yüz kixi dərwaza aldida turup turdi.

¹⁷ U zeminni qarlahқа baroғan bəx adəm *buthanioға* kirip, oyma but, əfod toni, tərafim butliri wə қuyma butni elip қikti. Kaһin jəng қorallirini kətүrgən altə yüz kixi bilən billə dərwarzida turatti.

¹⁸ Bu bəx adəm Mikahning öyigə kirip oyma

□ **18:12** «Danning ləxkərgaһi» — ibranıy tilida «Maһanəһ-Dan». «arқа təripı» — bu sөzning baxқа birhil tərjimisi «qərb təripı». ■ **18:12** Ҳак. 13:25 □ **18:14** «tərafim butliri» — 17:5diki izahatni kərүng.

but, əfod tonini, tərəfim butliri wə quyma butni elip qıqkanda kaһin ulardin: — Bu nemə kıloһininglar?! — dəp soridi.

¹⁹ Ular uningoa: — Ün qıqarmay, aozingni qolung bilən etip, biz bilən mengip, bizgə һəm ata һəm kaһin bolup bərgin. Sening pəkət bir adəmning өyidikilərgə kaһin boloһining yahximu, yaki Israilning bir jəməti boloһan pütүн bir kəbiligə kaһin boloһining yahximu? — dedi.

²⁰ Xundak dewidi, kaһinning kəngli hux bolup, əfod, tərəfim butliri wə oyma məbudni elip həlkning arisioһa kirip turdi.

²¹ Andin ular burulup, u yərdin kətti; ular baliliri wə qarpaylarni wə yük-taklirining һəmmisini aldida mangduruwətkənidi.

²² Mikahning өyidin heli yiraklioһanda Mikahning өyining ətrapidiki həklər yioһilip, Danlaroa koһlap yetixti.

²³ Ular Danlarni towlap qakirdi, Danlar burulup Mikahqa: — Sanga nemə boldi, bunqiwila kəp həlkni yioһip kelip nemə kılmaqisən?! — dedi.

²⁴ U jawab berip: — Silər mən yasatқан məbudlarni kaһinim bilən koхup aldinglar, andin kəttinglar! Manga yənə nemə kaldi?! Xundak turukluk silər tehi: «Sanga nemə boldi?» — dəwatisiləroһu! — dedi.

²⁵ Danlar uningoa: — Üningni qıqarma, bolmisa aqqıki yaman kixilər seni tutuwelip, seni wə ailəngdikilərnı janliridin juda kilmisun, yənə, — dedi.

²⁶ Bularni dəp Danlar öz yolioһa mangdi; Mikah ularning əzidin küqlük ikənlikini kərup, yenip

өз өйигә кәтти.

²⁷ Улар Микаһ yasatkuzoqan nәrsilәр wә uning kahinini elip, Laixka hujum kildi; u yәrdiki hәlk ting-aman wә hatirjәm turuwatqanidi; ular ularni kiliqlap kirip, xәhәrni otta keydürüwәtti.

²⁸ Xәhәrni kutkuzoqudәk heq adәm qikimidi; qünki bu xәhәr Zidondin yirakta idi, hәlki heqkim bilән bardi-kәldi qilixmaytti. Xәhәr Bәyt-Rәhәbning yenidiki jiloqida idi. Danlar xәhәrni kaytidin qurup, olturaklaxti.

²⁹ Ular bu xәhәrgә Israilning oqulliridin bolоqan, өз atisi Danning ismini qoyup Dan dәp atidi. Ilgiri u xәhәrning nami Laix idi.■

³⁰ Danlar xu yәrdә bu oyma butni әzligә tiklidi; Musaning oqli Gәrxomning әwladı Yonatan wә uning oqulliri bolsa xu zeminning hәlki sürgün boluxka elip ketilgән күngiqә Danlarning kәbilisigә kahin bolup turoqanidi. □

³¹ Hudaning өyi Xilohda turoqan barliq waqitlarda, Danlar әzliri üqün tikligән, Mикаһ yasatkuzoqan oyma mәbud *Danda* turozuldi.□

19

Әxәddiy buzukqilik

■ **18:29** Yә. 19:47 □ **18:30 «Gәrsomning әwladı»** — ibraniy tilida «Gәrsomning oqli». □ **18:31 «Hudaning өyi Xilohda turoqan barliq waqitlarda»** — Xiloh xәhiri muqәddәs qedir tunji tiklängән jay idi («Yә.» 18:10, 19:51, «1Sam.» 3:1ni kәrüng). Sulayman padixah ibadәthanini Yerusalemda quruxtin ilgiri (kaysi waqit ikәnliki bizkә namәlum) Xiloh ibadәt soruni süpitidә ixlitilmәy taxliwetilgәnidi («Yә.» 7:12ni kәrüng).

¹ Israilda tehi padixah tiklänmigän xu күnlärdä, Əfraim taqlıq rayonining qät tärpidä olturuxluk bir Lawiy kixi bar idi; u Yəhuda yurtidiki Bəyt-Ləhəmlık bir kızni kenizəklikkə aldı. ■

² Lekin u kenizək erigə wapasızlık kılıp, uning yenidin qıqıp, Yəhuda yurtidiki Bəyt-Ləhəmgə atısının öyigə berip, tət ayqə turdı. □

³ U waqıtta uning eri qopup kenizikigə yahxi gəplärni kılıp, kənglini elip yandurup kelixkə kenizikining yenioqa kəldi. U bir hizmətkarini wə ikki exəkni elip bardı. Kenizək erini atısının öyigə elip kirdi; atisi uni kərüp hux bolup qarxi aldı.

⁴ Uning keynatisi, yəni kızning atisi uni tutup qaldı, u u yərdä üq künigiqə yəp-iqip, uning bilən yetip qoptı.

⁵ Tətinqi күni Lawiy kixi səhər qopup mangoqili təyyarlınıwıdı, kenizikining atisi küy'oolioqa: — Bir toqram nan yəp yürikingni quwwətləndürüp andin mangoqın, — dedi.

⁶ Xuning bilən ular ikkisi olturup billə yəp-iqip tamaklandı. Kızning atisi u kixigə: — Səndin ötünəy, bu keqimu qonqın, kənglüng eqilsun, dedi.

⁷ Bu kixi mangoqili qopuwıdı, lekin keynatisi uni zorlap, yənə elip qaldı, u yənə bir күn qondı.

⁸ Bəxinqi күni u səhər qopup mangoqili təyyarlandı, lekin kızning atisi uningqa: — *Awwal* yürikingni quwwətləndürgin, dedi. Xuning bilən ular ikkisi күn egilgüqə olturup,

■ 19:1 Ҳак. 17:6; 18:1; 21:25 □ 19:2 «**Lekin u kenizək erigə wapasızlık kılıp...**» — yaki «lekin u kenizək eridin yamanlap ketip...».

billə tamaklandı.

⁹ Andin bu kixi keniziki wə hizmətkarini elip mangoʻili təyyarliniwidi, keynatisi, yəni kizning dadasi uningʻa: — Mana, kəq kirəy dəwatidu, səndin ətünəy, bu yərdə yənə bir keqini ətüzünglar; mana, kün məoʻrikkə egilptu, bu yərdə konoʻin, kənglüng eqilsun; andin ətə səhərdə yoloʻa qikip, ətünglərgə ketinglar, — dedi.□

¹⁰ Lekin u kixi əmdi yənə bir keqə konoʻxka unimay, kəpup yoloʻa qikip Yəbusning, yəni Yerusalemning udulioʻa kəldi. Uning bilən billə ikki tokukluk exək wə keniziki bar idi.

¹¹ Ular Yəbuska yekın kəlgəndə kün olturay dəp kəloʻaqka, hizmətkari oʻojisioʻa: — Yəbusiylarning bu xəhiringə kirip, xu yərdə konoʻayli, dedi.

¹² Lekin oʻojisi uningʻa jawab berip: — Biz Israillar turmaydioʻan, yat əllər turidioʻan xəhərgə kirməyli, bəlki Gibeahka ətüp ketəyli, dedi.

¹³ Andin u yənə hizmətkarioʻa: — Kəlgin, biz yekindiki jaylardin birigə barayli, Gibeahda yaki Ramahda konoʻayli, dedi.

¹⁴ Xuning bilən ular mengip, Binyamin yurtidiki Gibeahning yenioʻa yetip baroʻanda kün olturoʻanidi.

¹⁵ Ular Gibeahka kirip, u yərdə konoʻmaqci boldi; xəhəring qong məydanoʻa kirip olturuxti; lekin heqkim ularni kənduruxka ətigə təklip kilmidi.

□ **19:9 «andin ətə səhərdə ... ətünglərgə ketinglar»** — ibraniy tilida «andin ətə səhərdə ... qediringlaroʻa ketinglar».

¹⁶ Ҳалбuki, u кеҗиси җери бир адәм ixini түҗитип, етизликтин yenip келиватқаниди. U әслидә Әфраим таоҗлиқ rayonilik адәм idi, u Gibeahda musapir bolup, olturaklixip қалқаниди; lekin u yәrdiki хәлқләр Binyaminlardin idi.

¹⁷ U bexini кәтүрүп қарap, bu yoluқining xәһәрning мәydanida olturoқinini кәрүp un- ingdin: — Қәyәrdin кәlding? Қәyәргә барисән? — дәp soridi.

¹⁸ U jawab берip: — Biz Yәһуда yurtidiki Бәyt- Lәһәмдин Әфраим таоҗлиқining қәт yaқilirioға ketip барimiz; mән әсли xu jaydin bolup, Yәһуда yurtidiki Бәyt-Lәһәмгә бароқанидим; ixlirim Pәrwәrdigarning өyigә munasiwәtlik idi; lekin bu yәrdә һеқ kim meni өyigә тәклиp кilmidi. □

¹⁹ Bizning exәklirimizgә beridioған saman wә boоuzimiz бар, өзүм, dedәkliri, xundakla кәminiliring билән болоған yigitkimu nan wә xarablar бар, bizgә һеқ nemә кәм әмәs, — dedi.

²⁰ Buni anglap җери kixi: — Tinq-aman болоқaysән; silәring moһtajliringlarning һәмmisi mening üstүmgә bolsun, әmma koқida yatmanglar! — дәp,

²¹ uni өз өyigә elip берip, exәklirigә yәм бәrdi. Mehmanlar putlirini yuyup, yәp-iqip oқizalandi.

²² Ular көnglidә hux bolup turoқinida, mana, xәһәрning adәmliridin birnәqqәylән, yәni birқанqә lүkqәk kelip өyni қorxiwelip, ixikni urup-кәkip, өyning igisi болоған җери kixigә: — Sening өyүnggә кәlgән xu kixini bizgә

□ **19:18 «Pәrwәrdigarning өyi , yәni muқәddәs qedir»** — xu qaоqda Yerusalemда әмәs, Xiloһda idi.

qikirip bərgin, uning bilən yeqinqilik qilimiz, — dedi. □ ■

²³ Buni anglap əy igisi ularning kexioḡa qikip ularoḡa: — Bolmaydu, əy buradərlirim, silərdin ətünüp qalay, mundaq rəzillikni qilmanglar; bu kixi mening əyümgə mehman bolup kəlgənikən, silər bundaḡ iplaslik qilmanglar.

²⁴ Mana, mening pak bir qizim bar, yənə u kixining keniziki bar. Mən ularni qexinglaroḡa qikirip berəy, silər ularni ayaḡ asti qilsanglar məyli, nəziringlaroḡa nemə hux yaḡsa ularni xundaḡ qilinglar, lekin bu kixigə muxundaḡ iplaslik ixni qilmanglar, — dedi. □

²⁵ Lekin u adəmlər uningḡa kulak salmidi; yoluḡi kenizikini ularning aldioḡa sərəp qikirip bərdi. Ular uning bilən billə bolup kəqtin ətigəngiqə ayaḡ asti kildi; ular tang yoruḡanda andin uni qoyup bərdi.

²⁶ Qokan tang səhərdə qaytip kelip, uning oḡjisi qonoḡan əyning dərwazisining bosuḡisioḡa kəlgəndə yikilip kelip, tang atkuḡə xu yərdə yetip qaldi.

□ **19:22 «lükqək»** — ibraniy tilida «Belialning (Iblisning) baliliri». Baxḡa birhil tərjimisi «xəhərdiki adəmlər, lükqəklər...»

■ **19:22** Yar. 19:1-4; Ҳоx. 9:9; 10:9 □ **19:24 «Mana, mening pak bir qizim bar, yənə u kixining keniziki bar... silər ularni ayaḡ asti qilsanglar məyli...»** — xu qeri adəm mehmandostlukni wə mehmanlaroḡa bolḡan məs'uliyətqanlikni xunḡə «muḡəddəs» dəp qarisimu, uning aḡzidin qikḡan yukiriki gəpliridin xu qəḡdiki Israillarning buzukqilik-əhlaqsizlikning qandaḡ dərijigə berip yətkənliki eniḡ kərünidu. Mehmanlarning həyatini qooḡdax üḡün öz həyatini pida qilsa bolatti; lekin öz qizini muxu rəzillərgə «hədiyə qilix»ḡa hərḡandaḡ wijdan igisigə yirginqlik bolsa kerək.

27 Ўтигандә унинг оғојиси қопуп оғнинг ихикини еқип, уолоға қикмаққи болуп теқиоға қикиwidи, mana, унинг кенизики болоған қокан оғнинг дәрwазиси алдидә қоллири босуоғининг үстигә қоууқлук ҳалда уататти.

28 U унингоға: — Қопқин, биз мангаули, деди. Лекин қокан ҳеқбир жауаб бәрмиди. Xунинг билән u қоканни ехәккә артип, қозоқилip өз оғигә уүрүп кәтти. □

29 Өз оғигә кәлгәндә, пиқакни еlip кенизикининг јәситини сәнгәклири боуиқә он икки парқә килип, пүткүл Исраил уртининг қәт-уақилiriоғиқә әwәтти.

30 Xундақ boldiki, буни кәргәнләрнинг һәммиси: «Исраил Мисирдин қикқан күндин тартип бүгүнгигә бундақ их болуп бақмиоғаниди уаки кәрүлүп бақмиоғаниди. Әнди бу ихни обдан оулихип, қандақ қилих керәкликини мәслиһәтlixәули» — дегити.

20

Iқki uruxning partixi

1 Xuning билән Исраилларнинг һәммиси қикип, јамаәт Дандин тартип Бәәр-Xебаоғиқә уиоқилip Gilead земининг һәлқи билән қоуулуп

□ 19:28 «*Lawiy kixi* унингоға: — Қопқин, биз мангаули, деди» — бу қоканнинг «оғоја»сининг тах уүрәкклики билән бу уәрлик лүкәқләрнинг рәзилликининг пәрқи барму?

Mizpahda, Pərwərdigarning aldioqə kelip bir adəmdək boldi. □

² Pütkül qowmning qongliri, yəni Israilning həmmə kəbilisining baxlikliri Hudaning həlkining jamaiti arisida hazır boldi. Jamaət jəmiy bolup tət yüz ming kiliq tutқан piyadə əskər idi

³ (Binyaminlar Israilning Mizpahda jəm boləninidin əmdi həwər tapқанidi).

Israillar sürüxtə kəlip: «Bu rəzil ix қандақ yüz bərdi?» — dəp soridi. □

⁴ Öltürülgən qokanning eri Lawiy kixi jawab berip mundaq dedi: — «Mən bolsam öz kenizikimni elip, Binyaminning Gibeah xəhərigə қонəyli barəқanidim;

⁵ Gibeahning adəmliri keqidə manga hujum қilmaqəi bolup, meni dəp əyni қorxiwaldi. Ular meni öltürüxnə kəstlidi, kenizikimni bolsa ular ayaoq asti kəlip öltürüwətti. □

□ **20:1 «Dandin tartip Bəər-Xebaқиғə yioқilip, Gilead zemining həlқи bilən қoxulup...»** — Dan xəhəri (18:29də kərsitilgən) zeminning ximaliy qetidə; Bəər-Xeba xəhəri bolsa zeminning jənubiy qetidə; «Gilead» bolsa zeminning Iordan dəryasining xərқ tərpidiki qət қismi idi. Demək (Binyamin həlkədin baxқа), pütkül Israilning adəmliri Mizpahқа yioқildi.

□ **20:3 «... Israillar sürüxtə kəlip: «bu rəzil ix қандақ yüz bərdi?» — dəp soridi»** — xu qaoqda Binyaminlarning wəkillirining nəқ məydanda bar-yoқluğu eniқ əməs. Lawiy kixi, xübhəsiszi, kenizikining jəsitədin bir қismini ularəјimu əwətkən (11:29). Bu soal Binyamin wəkillirigə қoyuloқan bolsa, «Bu rəzil ixning səwəbini bizgə қүxəndürүp beringlar» degəndək tərјimə қilinixi kerək idi. Lekin 4-ayəttin қarioқanda soal Lawiy kixigə қoyuloқan. □ **20:5 «...meni dəp əyni қorxiwaldi»** — yaki «... mən bar əyni қorxiwaldi».

⁶ Xuning bilən mən kenizikimning jəsitini parqə-parqə kīlip, kixilərgə kətürtküzüp Israilning mirasi boləqan zeminning hər bir yurtioqa əwəttim. Qünki ular Israil iqidə pasiklik wə iplaslik kildi.

⁷ Mana, əy barlik Israillar, silər həmminglar oylinip, məslihət kərsitinglar».

⁸ Xuning bilən həmmə həlk bir adəmdək kəpup: — Arimizdin nə həqkim öz qedirigə barmisun nə həqkim öz əyigə kəytmisun,

⁹ bəlki biz Gibeahqa xundak kīlayliki: — Biz qək taxlap uningoqa hujum kīlayli;

¹⁰ biz Israilning həmmə kəbilisidikilərdin yüzning iqidin onni, mingdin yüzni, on mingdin mingni tallap qikip, ularni həlk üqün ozuk-talkan yətküzüxkə təyinləyli. Xundak kīlip həlk Binyamin yurtidiki Gibeah xəhirigə berip, ularning Israil iqidə kīloqan barlik iplaslikini ularning öz bexioqa yandursun, — deyixti.

¹¹ Xuning bilən Israilning həmmə adəmliri bir adəmdək bolup, u xəhərgə hujum kīlixka toplandi.

¹² Andin Israil kəbililiri Binyaminning barlik jəmətlirigə əlqi əwətip: — Aranglarda yüz bərgən bu rəzillik zadi nemə ix?

¹³ Əmdi Gibeahdiki bu lükqəklərnə bizgə tutup beringlar. Xuning bilən biz ularni əlümgə məhkum kīlip, Israildin rəzillikni yok kīlayli, — dedi. Ləkin Binyaminlar öz kərindaxliri boləqan Israillarning səzini tingximidi, □ ■

¹⁴ bəlki Binyaminlar Israiloqa kərxə jəng kīlix

□ **20:13 «lükqəklər»** — ibraniy tilida «Belialning (Iblisning) baliliri». ■ **20:13** Ҳак. 19:22; Ҳоx. 9:9; 10:9

үқүн хәһәр-хәһәрләрдин келип Гибеаһда җиқилди.

¹⁵ U waқitta Binyaminlardin xәһәр-xәһәрләрдин tizimlanоғанlar yigirmә altә ming kiliq tutқан әrkәk idi. Uningdin baxқа Gibеаһdin hillanoған yәttә yüz әskәр bar idi.

¹⁶ Bu pütkül qоxun arisida hillanoған yәttә yüz solhay әskәр bolup, salоuоға taxni selip nixanoға atsa, kилqimu keyip kәtmәytti.■

¹⁷ Binyamin kәbilisidin baxқа, Israilning adәmliri sanақtin өtküzüliwidi, kiliq tutқанlar tәt yüz ming әrkәk qikti; bularning һәmmisi jәngqilər idi.

¹⁸ Israil qоrup Bәyt-әlgә qikip Hudadin: — Bizning arimizdin kim awwal qikip Binyaminlar bilән soқuxsun, dәp soriwidi, Pәrwәrdigar jawab berip: — Yәһuda awwal qiqsun, dedi.□

¹⁹ Xuning bilән Israillar әtisi sәһәр qоrup Gibеаһning udulida qedirgah tikti.

²⁰ Andin Israilning adәmliri Binyamin bilән uruxuxқа qikip, Gibеаһning yenida raslinip ularоға qarxi sәp түzdi.

²¹ Xu күni Binyaminlar Gibеаһdin qikip, Israildin yigirmә ikki ming kixini өltürüp, yәrgә yәksan kiliwәtti.

²² Lekin Israilning adәmliri jasarәtkә kелиp, awwalki күni sәp түzgән jayda ikkinqi күni yәнә sәp түzdi.

■ **20:16** Ҳак. 3:15 □ **20:18 «Israil qоrup Bәyt-әlgә qikip Hudadin: ... dәp soriwidi»** — bu әyәttin qarоғanda, Hudaning muқәddәs qediri gәrқә xu yillarda Xilohda bolsimu («Yә.» 18:1, «Ҳак.» 18:31, 21:12, «1Sam.» 1:3ni kәrүng), mәlum sәwәbtin (dүxmәnlәrning tajawuzliri түpәylidin?) Bәyt-әldә waқitlik turоқuzuloған ohxaydu (27-28-әyәtni kәrүng).

23 *səp tüzüxtin awwalki ahximi* Israil Pərwərdigarning aldiqə berip, kəq kirgüqə pəryad kılıp yioqlap, Pərwərdigardin yol sorap: — Biz öz qerindiximiz bolqan Binyamin nəsiliri bilən yənə uruxuxka qıksaq bolamdu, bolmamdu? — dəp soriwidi, Pərwərdigar jawab berip: — Ularqə hujum qilinglar, dedi.

24 Xuning bilən Israillar ikkinqi küni Binyaminlarqə yeqin kelip hujum qildi.

25 Binyaminmu ikkinqi küni Gibeahdin qikip Israillar bilən soquxup, ularning on səkkiz ming adimini öltürüp, yərgə yəksan kiliwətti; bularning həmmisi kiliq tutqanlardin idi.

26 Andin Israillarning həmmisi, yəni pütün qoxun qopup Bəyt-Əlgə qikip yioqlap, xu küni Pərwərdigarning aldida kəqkiqə roza tutup, Pərwərdigarning aldida kəydürmə qurbanliq bilən inakliq qurbanliqi ötküzdi.

27-28 Xu künlərdə Hudaning əhdə sanduqi xu yərdə bolup, Ҳarunning əwladi, Əliazarning oqli Finihəs uning aldida hizmət qilatti; xuning bilən Israillar Pərwərdigardin yol sorap: — Biz öz qerindiximiz bolqan Binyaminning nəsiliri bilən yənə uruxuxka qıqamduq yaki tohtap qalamduq? — dəp soridi; Pərwərdigar jawabən: — Qiqinglar, qünki ətə Mən ularni

sening қолунгўя таpxurимән, dedi. □

²⁹ Buni anglap Israil həlki Gibeahning ətrapiya əskərlərni pistirma koydi; ■

³⁰ üqinqi küni Israillar ilgiriki ikki kətimkidək Binyaminlarqa hujum qilixqa Gibeahning udulioqa kelip səp tüzdi.

³¹ Binyamin *Israil* həlkiyə qarxi jənggə qikiwidi, həlki ularni xəhərdin azdurup qikti. Ular Bəyt-Əlgə qikidiyan yol wə Gibeahqa baridiyan yolning üstidə həm dalada həlkiyə ilgiriki ikki kətimkidək urup kiroqili turdi. Israilning adəmliridin ottuzqə kixini əltürdi.

³² Binyaminlar: — Ular yənila awwalkidək məəqlup boldi, — deyixti. Əmma Israil: — Bizlər kəqip ularni xəhərdin əgəxtürüp qikip, yollarqa elip qikayli, dəp məslihətlixiwəlolanidi.

³³ Xuning bilən Israilning həmmə adəmliri əz jayidin kopup Baal-Tamarqa berip səp tüzdi, pistirmida turoyan Israillarmu əz jayidin, yəni Gebadiki qiməndin qikip kəldi. □

³⁴ Israilning arisidin sərhil on ming kixi

□ **20:27-28 «Israillar Pərwərdigardin yol sorap: — ... — dəp soridi»** — xu qaqda, Israilning Pərwərdigardin «yol sorixi» xühşisizki, bax kahin Finihəsning kahinlik kiyimigə taqaloan əfodtiki «urim wə tummim» arkilik idi («Mis.» 28-babni wə izahatlrini kəring). Israillarning tartqan talapətliri, xühşisizki, Hudaning pütkül qowmining üstigə koyoan agah-jazaliri idi. Hudaning yolidin qikqanlar pəqət Binyaminlarla əməs, bəliki pütkül Israil həlki boluxi mumkin idi. ■ **20:29** Yə. 8:4 □ **20:33 «Gebadiki»** — yaki «Gibeahdiki». «Gibeah» wə «Geba» (a) ohxax bir jay boluxi mumkin, yaki (ə) bir-birigə intayin yəkin ikki jay boluxi mumkin. **«qiməndin qikip kəldi»** — yaki «qərb tərəptin qikip kəldi».

Gibeahning udulidin uningõa hujum kildi, jəng kattıq boldi. Lekin Binyaminlar əzlrining üstigə bala yekinlaxkinini bilməy qaldı.

³⁵ Pərwərdigar Binyaminlarnı Israilning aldida məqlup qılõaqqə, ular u küni Binyaminlardin yigirmə bəx ming bir yüz qılıq tutqan adəmnı ɵltürdi.

³⁶ Əmdi Binyaminlar əzlrining məqlup bolõınını kɵrdi.

Israilning adəmliri əslidə Gibeahqə qoyqan pistirmidiki kixilirigə ixənq qılıp, Binyaminlarnı aldap, aldida qekingənidi.

³⁷ U waqıtta pistirmidikilər tezdin atlinip Gibeahqə hujum qılıp besip kirip, xəhərdikilərnıng həmmisini qılıqlap qirdi.

□

³⁸ Israillar əslidə pistirmidikilər bilən aldin'ala nıxan üqün bəlgə bekitkənidi, yəni xəhərgə ot quyup, qelin tütün tüwrükining asmanõa kɵtüröluxını bəlgə qılıxqə kelixiwəlõanidi.

³⁹ Xunga Israilning adəmliri uruxtin waqtinqə qekingəndə, Binyaminlar Israilning adəmlirini urup soqup, ottuzqə kixini ɵltürüp: — Mana, Israil awwalki jəngdikidək aldimizda xəksiz tar-mar bolidu, — deyixti.

⁴⁰ Lekin xəhərnıng iqidin tütün tüwrük ɵrləp qıqqanda, Binyaminlar kəynigə burulup qariwidi, mana, pütkül xəhər is-tütək bolup asmanlarõa kɵtürölüp ketiwatatti.

⁴¹ Xu haman Israilning adəmliri burulup yenip kəldi, Binyaminning adəmliri bolsa: Bizgə bala

□ **20:37 «Gibeahqə hujum qılıp...»** — bu səzlərnıng baxqə birhil tərjimisi: «Gibeahqıqə baxlamqılıq qılıp».

yeqinlaxti dəp, wəhimigə qüxti.

⁴² Ular Israillarning aldidin burulup qəllükkə mangidiqan yol bilən keqip kətti; lekin jəng ularning kəynidin iz besip mangdi; ətrapidiki hərkəysi xəhərlərdin adəmlər qikip ularni ariqə elip həlak kildi.

⁴³ Xu tərīkidə ular Binyaminlarni qorxiwaldi, ularni kün qikix tərīpidiki Gebaning udulioiqə tohtimay qoqlap berip, qəyləp ɵltürdi. □

⁴⁴ Buning bilən Binyaminlardin on səkkiz ming kixi ɵldi, ularning həmmisi batur palwanlar idi.

⁴⁵ Baxkiliri burulup qəl tərəpkə keqip, Rimmon qoram texioqa bardi; əmma Israillar yollarda huddi baxaq tərgəndək ulardin bəx ming adəmni ɵltürdi; andin ularning kəynidin Gidomoiqə qoqlap berip, yənə ikki ming adəmni ɵltürdi.

⁴⁶ U küni Binyaminlardin ɵltürülgənlər yigirmə bəx ming adəm idi. Bularning həmmisi palwanlar bolup, kiliq tutqanlar idi.

⁴⁷ Həlbuki, ulardin pəkət altə yüz adəm qaloqanidi, ular burulup qəl tərəpkə keqip, Rimmondiki tik yaroqa bardi. Ular Rimmondiki tik yarda tət ay turdi.■

⁴⁸ Israillar yənə Binyaminlarning zeminiqə yenip kelip, həmmə xəhərlərdiki adəmlərni,

□ **20:43 «Geba»** — yaki «Gibeah». Əmma xu zeminning juqrapiyilik ornioqa kariqanda u Geba boluxi mumkin. Bu ayətning baxqa birnəqçə hil tərjimaliri bar. «...**ularni kün qikix tərīpidiki Gebaning udulioiqə tohtimay qoqlap berip, qəyləp ɵltürdi**» — bu sözlərnin baxqa hil tərjimisi: «ularni Nohəhdin qoqlap berip, Gebahning xərk tərīpidiki bir yərdə qəyləp ɵltürdi». ■ **20:47** Həq. 21:13

qarpaylarni ҳам uqriqanlarning ҳамmisini kiliq bilən kiriwætti, xundakla ot quyup, udul kəlgən xəhərlirining ҳамmisini keydürüwætti.

21

Binyamin kəbilisining nəsli qurup ketixtin kutuluxi

¹ Əslidə Israilning adəmliri Mizpahda kəsəm kilixip: — Bizning iqimizdin heqkim öz kızini Binyaminlarqa hotunlukqa bərmisun, — dey-ixkənidi.

² Xuning üqün həlk Bəyt-Əlgə kelip, u yərdə kəq kirgüqə Hudaning aldida pəryad kətürüp kattik yioqlixip: —

³ Əy Israilning Hudasi Pərwərdigar, Israilda nemixka xundak ix yüz beridu, nemixka Israilning kəbililiridin biri yəqap kətsun? — deyixti.

⁴ Ətisi həlk səhər qopup, u yərdə kurbangah yasap, keydürmə qurbanlik wə inaklik qurbanlikliri sundi.

⁵ Israillar əzara: — Israilning hərkəysi kəbililiridin jamaətkə qoxulup Pərwərdigarning aldida hazır boluxka kəlmigən kimlər bar? — dəp soraxti, qünki ular kimki Mizpahqa Pərwərdigarning aldida hazır bolmisa, u xəksiz əlümgə məhkum kilinsun, dəp kattik kəsəm kilixkanidi.

⁶ Israil öz qerindixi boləqan Binyamin toqruluk puxayman kilip: — Mana, əmdi Israil arisidin bir kəbilə üzüwetildi.

⁷ Biz Pərwərdigarning namida bizning iqimizdin heqkaysimiz öz kizimizni Binyaminlarğa hotunlukğa bərməymiz, — dəp kəsəm kılqanıduk; əmdi kandaq kilsaq ulardin qaloqlirini hotunluk kılalaymiz — deyixti.

⁸ Ular yənə əzara: — Israil qəbiliridin kaysisi Mizpahğa, Pərwərdigarning aldiğa qıkmidi? — dəp soraxti. Mana, Yabəx-Gileadlıqlardin heqkaysisi qedirgahğa, jamaətkə qoxulukğa kəlmigənidi.

⁹ Qünki həlkni sanap kərgəndə Yabəx-Gileadning adəmliridin u yərdə heqkim yok idi.

¹⁰ Xuning bilən jamaət on ikki ming palwanni u yərgə əwətip, ularğa tapılap: — Yabəx-Gileadta turuwatqanlarni, jümlidin ayallar wə balılarni urup-kirip kiliqlap əltürüwetinglar;

¹¹ xundak kilinglarki, barlıq ərkəklərnı wə ərlər bilən billə bolqan barlıq ayallarnı əltürüwetinglar, dedi.■

¹² Ular xundak kılıp Yabəx-Gileadtiki həlqining iqidə tehi ərlər bilən billə bolup baqmıqan tət yüz kizni tepip, ularni tutup Qanaan zeminidiki Xilohğa, qedirgahğa elip kəldi.

¹³ Andin pütkül jamaət Rimmondiki tik yardiki Binyaminlarğa adəm əwətip, ularğa tinqlik salimini jakarlidi. ■

¹⁴ Xuning bilən Binyaminlar kaytip kəldi; Israillar Yabəx-Gileadtiki hayat qaloqlan kizlarnı ularğa hotunlukğa bərđi, lekin bular ularğa yetixmidi.

15 Wə həlk Binyamin toʻjruluk puxayman kildi; qünki Pərwərdigar Israilning kəbililirining arisida kəmtük pəyda kılıp qoyoʻanidi.

16 Bu waqıtta jamaətning aqsakalliri: — Binyaminning kiz-ayalliri yoqutiwetildi, əmdi biz kandaq kilsaq, qaloʻanlirini hotunluk qilalaymiz, — dedi.

17 Andin yənə: — Binyamindin keqıp kutuloʻan qaldisioʻa miras saklinixi kerəkki, Israilning bir kəbilisimu eqıp kətməsliki kerək.

18 Pəkət bizla kizlirimizni ularoʻa hotunlukqa bərsək bolmaydu, qünki Israillar: «Oz kizini Binyaminlaroʻa hotunlukqa bərgən kixi lənətkə qalsun!» dəp kəsəm kilixkan, — deyixti.

19 Ular yənə: — Mana, Bəyt-Əlning ximal təripidiki, Bəyt-Əldin Xəkəmgə qikidioʻan yolning xərk təripidiki, Libonahning jənub təripidiki Xiloʻhda hər yili Pərwərdigarning bir heyti bolup turidu, — dedi.

20 Andin Israillar Binyaminlaroʻa buyrup: — Silər berip, *xu yərdiki* üzümzarliklaroʻa yoxu-runiwelinglar.

21 Kəzitip turunglar, qaqaniki Xiloʻhdiki kizlarning ussul oynioʻqili qikkinini kərsənglar, üzümzarliklardin qikip hərbinglar Xiloʻhning kizliridin birini ezunglaroʻa hotunlukqa elip keqinglar, andin Binyaminning zeminioʻa ketinglar.

22 Xundak boliduki, əgər ularning atiliri ya aka-ukiliri kelip bizgə pəryad kətürsə, biz ularoʻa: «Bizgə yüz-hatirə kılıp, ularoʻa yol qoyunglar, qünki biz jəngdə ularning həmmisigə hotunlukqa toluk birdin kiz alalmiduk; uning üstigə

silər bu kətim qızliringlarni öz ihtiyarlıqlar bilən ularoqa bərmidinglar; ihtiyarən bərgən bolsanglar, gunahqa tartilattinglar», dəymiz, — dedi.□

²³ Binyaminlar xundak qilip sani boyiqə ussul oynaydiqan qızlardin əzlrigə hotunlukka elip keqip, öz miras zeminiqə kaytip berip, xəhərlərnə yənə yasap u yərdə turdi.

²⁴ U waqıtta Israil u yərdin ayrilip, hərbiri öz kəbililiri wə jəmətigə yenip bardı, andin hərbiri öz miras zeminiqə kətti.

²⁵ Xu künlərdə Israilda heq padixah bolmidi; həkim öz nəziridə yahxi kəringənni qilatti.□ ■

□ **21:22 «...jəngdə ularning həmmisigə hotunlukka toluk birdin qız alalmiduk»** — əslidə Binyaminlardin altə yüz xixi ayalsız qaloqanıdi. Israillar Yabəx-Gileadlar bilən jəng qilip qızdin tət yüzni tapqanıdi, lekin yənəla ikki yüz adəm ayalsız qaldı. Xuning üqün ular «jəngdə ularning həmmisigə hotunlukka toluk birdin qız alalmiduk» dəydu. **«silər ... qızliringlarni öz ihtiyarlıqlar bilən ularoqa bərmidinglar; ihtiyarən bərgən bolsanglar, gunahqa tartilattinglar»** — ularning əzlidiki «heqkim Binyaminlaroqa öz qızini bərmisun» degən kəsimi bilən, «silər Xilohtikilər qızliringlarni Binyaminlaroqa ihtiyarən yatlıq qiloqan bolsanglar, gunahkar bolattinglar. Həzir bolsa, qızliringlar bulap ketildi, Xua silər gunahkar hesablanmaysilər» degəndək məntikidə boləqan. □ **21:25 «...həkim öz nəziridə yahxi kəringənni qilatti»** — 17:6 wə izahatini kəring. ■ **21:25** Hək. 17:6; 18:1; 19:1

**Muq ddes Kalam (y ngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script**

Copyright   2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5